Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani
272764

PRI UNIVERZI V LJUBLJANI

Minimalni program predšolske vzgoje v krajevni skupnosti

Dr. NUŠA KOLAR

Ljubljana, september 1977

C

I

PEDAGOŠKI INŠTITUT
PRI UNIVERZI V LJUBLJANI

MINIMALNI PROGRAM PREDŠOLSKE VZGOJE V KRAJEVNI SKUPNOSTI

dr. Nuša Kolar

Ljubljana, september 1977

II 272764

II272764

Narodna in univerzitetna knjižnica LJUBLJANA

22 -XI- 1977

O XI/2 - 65

NALOGO JE FINANCIRALA ZVEZA SKUPNOSTI OTROŠKEGA VARSTVA SR SLOVENIJE

Nerecenzirani rokopis poročila o raziskovalni nalogi

Samo za interno uporabo - 60 izvodov

Razmnožil pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani,
Gerbičeva 62, 61000 Ljubljana

a

K A Z A L O :

Stran

Uvod 1

Naloge KS v odnosu do vzgoje in izobraževanja otrok 5

Združeno delo in družbeno varstvo otrok..... 14

VVZ kot center predšolske vzgoje v krajevni skupnosti..... 16

Ugotavljanje stanja v okviru organiziranja in izvajanja programa družbene predšolske vzgoje v krajevnih skupnostih do leta 1977..... 20

Specifična vloga in namen predšolske vzgoje v KS... 49

Namen in cilji programa predšolske vzgoje v KS 51

Izhodišča za oblikovanje vzgojnega programa v okviru programa predšolske vzgoje v KS..... 52

Usposabljanje in sodelovanje staršev v okviru programa predšolske vzgoje v KS 67

Kako koristimo oz. vsebinsko zapolnimo minimalni 80 urni program 85

Struktura programa predšolske vzgoje v KS 94

Vzgojni cilji ob vzgojnih področjih, na katera posegajo enote programa 100

Primeri vsebinskih ter metodičnih rešitev v okviru programa 107

Načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela ter pregled nad opravljenimi dejavnostmi po vzgojnem programu v KS. Načini dokumentiranja 122

Verifikacija izhodišč vzgojnega programa za delo v KS ter njegove zgradbe 133

Priloge

Viri

U v o d

Družbeno organizirana predšolska vzgoja kot dopolnilo družinski vzgoji se pri nas odvija v glavnem v dveh osnovnih smereh:

- v dnevni vzgojnovarstveni dejavnosti v VVZ, ki vključuje - kot je razvidno iz naziva dejavnosti - tudi varstvo otrok v malih šolah s celoletnim programom, organiziranih pretežno pri VVZ, redkeje pri osnovnih šolah, v malih šolah po "skrajšanem programu", organiziranih pretežno pri osnovnih šolah;
- v tim. razširjenih (stalnih ali občasnih) oblikah, organiziranih pretežno v VVZ, redkeje v osnovnih šolah, v raznih drugih organizacijah, društvih (npr. TVD, prosvetno kulturna), v gledališčih ipd.

Za uresničitev cilja omogočiti vsem otrokom v razvojno najplodnejši, to je predšolski dobi, maksimalne enotne razvojne možnosti, stremimo za tem, da omogočimo vsakemu vključitev vsaj v eno od družbeno organiziranih oblik predšolske vzgoje, ki pa naj bo v interesu njene učinkovitosti zasnovana integrirano v vzgojna prizadevanja v otrokovi družini.

Za razširitev možnosti vključevanja otrok v družbeno organizirano predšolsko vzgojo vidimo 2 vzporedni poti:

1. Razširiti mreže VVZ, ki naloge vzgojnoizobraževalnega dela opravljajo v okviru vsakodnevnega 8-10 urnega varstva otrok.
2. Razširiti pa tudi na novo osnovati druge oblike družbeno organizirane vzgoje, pri tem pa poskrbeti tudi za ustrezno kvaliteto dela v smislu zahtev enotnih vzgojnoizobraževalnih možnosti, jih popularizirati in zagotoviti, da bodo resnično dostopne vsem otrokom.

Če izhajamo iz zahteve graditi te oblike na dejanskih potrebah otrok oz. staršev kot zastopnikov interesov otrok, moramo te oblike zasnovati iz neposrednega življenjskega okolja družin. Če želimo starše kot posrednike potreb in interesov njihovih otrok zajeti v te oblike družbeno organizirane vzgoje, moramo najprej poskrbeti - vsaj v večini primerov bo to potrebno - da se bodo zavedali vloge takšnih, družbeno organiziranih oblik vzgoje in izobraževanja otrok na predšolski stopnji in da bodo v njih tudi aktivno sodelovali, saj si brez sodelovanja staršev teh oblik ne moremo zamišljati.

K 1) Skrb za razširitev mreže VVZ v okviru dnevnega otroškega varstva.

Kljub še številnim težavam in pomanjkljivostim so vendar pri nas VVZ tako konceptualno, kot tudi v izvedbi (organizacijsko, kadrovsko, programsko), pa tudi z zagotovljeno strokovno službo usmerjanja (pedagoško svetovanje ZS SRS) dosegle stopnjo, na kateri so kos nalogam, ki so prednje postavljene.

V razširitvi mreže teh ustanov ob stalnem izpopolnjevanju kvalitete vzgojnega dela v njih vidimo dokaj jasno pot nadaljnjega razvoja družbeno organizirane predšolske vzgoje v tej smeri.

K 2)

Pot snovanja oz. širjenja že zasnovanih drugih oblik družbeno organiziranih oblik predšolske vzgoje pa je manj utirjena. Ni še konceptualno, programsko dodelana (predvsem razne njene pojavne oblike še niso medsebojno enotne, koordinirane), povezana je še s številnimi organizacijskimi težavami pa tudi s težavami v zvezi z izvajanjem (kadri, prostori ipd.).

Jasno pa je, da je v različnih oblikah družbeno organizirane predšolske vzgoje treba iskati rešitve za razširitev možnosti vključevanja vseh otrok v načrtno, skupinsko predšolsko vzgojo.

O tem govorijo tudi naša družbeno politična izhodišča. Med stališči in sklepi predsedstva CK ZKS o nadaljnji preosnovi vzgoje in izobraževanja[1] najdemo tudi smernico, kako pristopiti k tej nalogi in sicer, "da je potrebno vzgojnovarstveno dejavnost za predšolske otroke vsebinsko bogatiti z različnimi oblikami ...., vzgojnovarstvene organizacije pa je potrebno razviti v centre za predšolsko vzgojo, da bodo sposobni pritegniti v vzgojne programe kar najhitreje vse otroke".

Tudi Izvršni odbor skupščine ZSOV SRS je v marcu leta 1977 razpravljal o vprašanjih nadaljnjega razvoja predšolske vzgoje; predvsem je podprl prizadevanja za pravičnejšo razdelitev vzgojnih dobrin in sicer s tako imenovanim minimalnim deležem, 80 urnim programom, za vse otroke v obdobju 1976-1980, ki naj bi omogočil predvsem otrokom iz nerazvitih in manj razvitih področij vključitev v družbeno organiziran vzgojno-izobraževalni proces.[2]

Nadaljnji razvoj predšolske vzgoje, ki zajema tako družbeno organizirano, kot - vsaj posredno - tudi družinsko vzgojo, torej terja: še vnaprej si prizadevati za razvijanje načrtne družbeno organizirane vzgoje za predšolske otroke, pri tem pa je potrebno prožno iskati in koristiti razne oblike, ki se odpirajo, tako za povečanje njenih kapacitet, kot tudi za njeno kakovostno izboljšanje in s tem potrebno učinkovitost.

Navedena in druga družbeno politična izhodišča nakazujejo potrebo po ukrepanju, ki naj preko vključevanja različnih ob-

lik družbeno organizirane predšolske vzgoje omogoči usklajeno koriščenje teh oblik otrokom v različno razvitih, med drugim tudi v obmejnih krajevnih območjih.

Konkretizacija omenjenih izhodišč pa tudi zahteva zastaviti program družbeno organizirane vzgoje, mislimo predvsem na okvir 80 ur, tako, da bodo v čim večji meri upoštevane tako otrokove razvojne potrebe in zahteve vsestranskega oblikovanja, kot tudi zagotovljene objektivne možnosti, da se v izvajanje programa vključuje in ga je otrok - tudi ob sodelovanju staršev - v polni meri deležen.

K uresničitvi te zahteve prispeva tudi ustrezna lokalizacija oblik družbeno organiziranega vzgojnega vplivanja. Zato je smotrno zastaviti vzgojni program v neposrednem okolju, v katerem otrok živi, ki je otroku regionalno, pa tudi psihološko blizu.

V smislu upoštevanja te zahteve je Zveza prijateljev mladine Slovenije zastavila med svojimi programskimi nalogami za leto 1977 - ko je izhajala iz gesla "Vsakemu otroku osnovne možnosti za rast in razvoj" - tudi pripravo programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.[3] Ta program, zastavljen in izvajan v otroku najbližjem okolju, naj bi omogočil aktivno, samoupravno vzajemno aktivnost porabnikov in izvajalcev tako zastavljenega vzgojnega procesa; izkoristil naj bi tudi različne razvojne pobude tega okolja, zagotovil pa otroku tudi njihovo življenjsko bližino. Posebno vlogo naj bi pri organizaciji in izvajanju programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti imele - tudi v skladu z izhodišči predsedstva CK ZKS - vzgojnovarstvene organizacije kot centri za predšolsko vzgojo.

Tako zamišljen program "razširjene" družbene predšolske vzgoje je organizacijsko grajen torej na naslednjem:

- Postavljen naj bi bil v krajevno skupnost, v kateri bi se odvijal proces verižnega izmenjavanja porabnikov in izvajalcev.
- Pri organiziranju in pri izvajanju vzgojnega programa naj bo VVZ center predšolske vzgoje, to mu pa nalaga posebne, pretežno dodatne naloge.

Naloge KS v odnosu do vzgoje in izobraževanja otrok

Predno začnemo razmišljati o samem vzgojnem programu, ki naj bi tekel v raznih oblikah družbene predšolske vzgoje, organizirane v KS, opirajoče se na vlogo VVZ kot centra te dejavnosti, pa razmislimo, ko se naslanjamo na naša družbeno politična izhodišča, kakšne so naloge KS, njene pravice, relevantne tudi v odnosu do pričujočega vprašanja predšolske vzgoje. Potrebno pa je tudi uvodno razmišljanje o realizaciji nalog VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS.

Ustava SRS [4] (gl. čl. 72) opredeljuje naloge in pravice ljudi, združene v krajevni skupnosti takole: "Delovni ljudje in občani v naselju, delu naselja ali v več povezanih naseljih imajo pravico in dolžnost, da se za uresničevanje določenih skupnih interesov in potreb ter opravljanje nalog samoupravno organizirajo v krajevno skupnost". V nadaljevanju je v okviru organiziranih krajevnih skupnosti v ustavi navedeno samoupravno sporazumevanje, ki skupaj še z drugimi načini omogočajo povezovanje v KS organiziranih delovnih ljudi in občanov "z organizacijami združenega dela, s samoupravnimi interesnimi skupnostmi .... ter z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi, ki so zainteresirane za sodelovanje in dolžne sodelovati pri zadovoljevanju teh interesov in potreb ter opravljanju nalog".

V odnosu do vprašanj otroškega varstva in vzgoje ter izobraževanja (pa tudi drugih skupnih potreb in interesov) pa 73.

čl. ustave določa, da v krajevni skupnosti delovni ljudje in občani odločajo o uresničevanju skupnih interesov in o opravljanju nalog ter o solidarnem zadovoljevanju skupnih potreb na teh področjih, da sprejemajo tudi programe in plan razvoja skupnosti, "s katerimi določijo tudi način združevanja in uporabe sredstev in dela za opravljanje posameznih nalog".

V 140. čl. pa so navedene dokaj raznovrstne, številne oblike zadovoljevanja in uresničevanja skupnih potreb (med njimi zbori v krajevnih organizacijah SZDL in drugih družbenopolitičnih in družbenih organizacijah, v društvih, v skupnostih potrošnikov in uporabnikov, na zborih stanovalcev, v hišnih svetih), dalje z referendumom, s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori, v delegaciji in po delegatih v OZD .... z izvrševanjem določenih skupnih potreb in interesov preko organov in delovnih teles KS.

Vzgoja in izobraževanje, kar vključuje tudi predšolsko vzgojo, vanjo zajeto pa tudi otroško varstvo, torej predstavljata eno izmed interesnih področij ljudi, združenih v KS. Ti se odločajo oz. sledijo izvrševanju nalog, to pa v smislu solidarnega zadovoljevanja skupnih potreb, pomeni tudi vprašanja, ki v zvezi z vzgojo in izobraževanjem nastopajo.

Gotovo so osnovni nosilci potreb vzgoje in izobraževanja starši, pa tudi pravic ter dolžnosti ostalih delovnih ljudi ter občanov v tej zvezi ne moremo zanemariti.

Iz vloge staršev pa izhaja - o tem več pozneje - posebna naloga, v oblikovanje programa za neposredno izvajanje vzgoje in izobraževanja otrok v KS, zajeti tudi skrb za usposabljanje njihovih staršev in drugih občanov za sodelovanje pri izvajanju pravic in dolžnosti, ki jih pri tem imajo.

Če povzamemo, najdemo v Programu ZPMS približno takole razdelitev nalog najpomembnejših dejavnikov v okviru programa družbene predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, to je med krajevno skupnostjo, društvi prijateljev mladine in vzgojno-varstvenimi organizacijami:

Krajevna skupnost predvsem načrtuje razporeditev kapacitet VVZ, pa tudi ureditve, opreme, vzdrževanja igrišč, delo tudi sofinancira, spremlja, popularizira uspešne oblike izvedenih vzgojnih dejavnosti.

DPM

načrtujejo - skupaj z VVZ - vzgojni program, skrbijo za koordinacijo - torej tudi skupaj z VVZ - z vsemi drugimi dejavniki oz. izvajalci družbene predšolske vzgoje v KS, tudi samostojno organizirajo nekatere dejavnosti za otroke, razvijajo tudi delo s starši.

VVZ

pripravi program vzgojnih dejavnosti in jih izvaja, ponudi pa tudi pomoč drugim izvajalcem programa (preko strokovnega mentorstva laičnim vzgojiteljem, ponudi prostore in opremo), skrbi za usposabljanje laičnih vzgojiteljev, ki izvajajo program v KS, spremlja razvoj vzgojnih dejavnosti in učinkovanje vzgojnega vplivanja teh dejavnosti na psihofizični razvoj otrok.

Posebno vlogo v KS imajo društva prijateljev mladine. Skupina delegatov iz DPM je na seminarju ZPM oblikovala in sprejela naslednje predloge in sklepe, med drugim tudi o vsebinskem delu društva prijateljev mladine v okviru krajevne skupnosti [5], v naslednjem smislu: DPM usklaja svoje delo z delom vrtcev in šol, sodeluje z njimi in se hkrati

povezuje in vključuje v svoje delovne akcije vse faktorje v KS in osebe, ki imajo smisel in veselje, da delajo z mladino in za mladino. Posebno skrb pa posveča DPM otrokom, ki niso redno vključeni v vzgojno varstvo. Pri tem sodeluje z VVZ in pomaga pri organizaciji tem otrokom namenjene vzgoje. (Doslej so se najbolj uveljavile oblike, kot npr. organiziranje raznih iger in zaposlitev v VVZ ("Cicibanove urice", ali drugače poimenovane), proslave in izleti, športna rekreacija, združena tudi s tekmovanjem za športno značko, taborništvo, organizacija letovanj ipd.)

V Glasilu DPM pa v zvezi z omenjenim seminarjem navajajo naslednje pomembno, na seminarju zavzeto stališče: Da bi bila družbeno organizirana predšolska vzgoja dosegljiva vsakemu otroku v njegovem neposrednem okolju, t.j. v družini in v KS, je nujno koordinirano sodelovanje vseh, ki delujejo na tem področju.

V Programu ZPMS [6] so zamišljene naslednje naloge društev prijateljev mladine za predšolske otroke v krajevni skupnosti:

- načrtujejo skupaj z VVZ vzgojni program,
- koordinirajo delo med različnimi dejavniki v krajevni skupnosti,
- pridobivajo kadre za delo z otroki,
- pridobivajo prostore, igrišča, ki jih s pomočjo skupnosti otroškega varstva in krajevnih skupnosti opremljajo,
- samostojno organizirajo nekatere oblike za otroke, zlasti kulturne prireditve, letovanja,
- razvijajo delo s starši, jih izobražujejo in motivirajo za vključevanje predšolskih otrok v razne dejavnosti.

V istem programu pa so zamišljene tudi naloge krajevne skupnosti in sicer:

- da planira razporeditev kapacitet VVZ ali oddelkov VVZ na svojem območju, planira ureditev, opremo in vzdrževanje otroških igrišč, spremlja in popularizira nekatere uspešne oblike vzgojnega dela s predšolskimi otroki, jih sofinancira in zagotavlja še druge pogoje za njihovo izvajanje.

Med ostalimi dejavniki programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti pa program ZPMS za leto 1977 navaja naslednje (in njihove naloge):

TVD Partizan (sodeluje pri sestavi programa zlasti na področju telesne vzgoje, ga izvaja s svojimi strokovnimi vodniki, daje na razpolago prostore /notranje in zunanje/ za nekatere telesno-vzgojne pa tudi druge vzgojne dejavnosti v okviru tim. razširjenega programa (cicibanove urice), spremlja učinkovitost telesne vzgoje predšolskih otrok, ki se vključujejo v te dejavnosti).

Glasbena šola (sodeluje pri sestavi programa, zlasti na področju estetske /glasbeno ritmične vzgoje, ki pa je lahko povezana tudi z likovno; op. N.K.: če je estetska zasnovana kot integrirana/, ponudi prostor za izvajanje nekaterih oblik teh dejavnosti ...)

Ljudska knjižnica - Pionirska knjižnica (imela naj bi kotiček, opremljen z dobrimi slikanicami za predšolske otroke, pa tudi kotiček vzgojne literature za družinsko vzgojo).

Pionirski dom (nudi mentorsko pomoč poklicnim, zlasti mlajšim vzgojiteljem pri izvajanju estetske vzgoje tako v programu programa v KS, kot tudi - zaradi za estetsko vzgojo v Pionirskem domu specializiranih strokovnjakov - za redno dejavnost pri estetski vzgoji v VVZ).

Zdravstveni dom - posvetovalnica za mater in otroka (vodila naj bi skrb za različne oblike preventivne skrbi za otroke, poglobljeno patronažno delo in vzgojno svetovanje mladim staršem, poskrbela za obvezni timski zdravstveni pregled vseh 3-letnih otrok z ukrepi kot preventivno zdravljenje, letovanje v klimatskih ali počitniških letoviščih, skrb za zdravo prehrano v družini in v družbeni prehrani, z izdelavo programa preventivne zdravstvene skrbi za predšolske otroke, vključene v redno varstvo v VVZ in v varstvenih družinah).

Osnovna šola (z nalogo nosilca male šole, kjer ni VVZ v KS, pa tudi občasnih oblik družbene vzgoje, z izobraževanjem staršev otrok /s koriščenjem strokovne službe osnovne šole - psiholog, pedagog, socialni delavec/).

Druge strokovne institucije ter družbene organizacije, ki ali sodelujejo z izvajalci, ali pa se pojavljajo kot izvajalci samostojno, pa so v programu DPM navedene naslednje:

- svetovalni center ali vzgojna posvetovalnica,
- otroški dispanzer in mentalno higienski oddelek,
- društvo za pomoč duševno nezadostno razvitim v občini,
- zveza socialistične mladine,
- konferenca za družbeno aktivnost žensk,
- zveza kulturno-prosvetnih organizacij ali KPD Svoboda v krajevni skupnosti, zveza tabornikov ali odred, rdeči križ, zveza delavskih univerz, lutkovno gledališče, SZDL.

Nekaj misli k programu DPM z vidika porazdelitve oz. usklajevanja nalog v zvezi s programom predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.

Pri porazdelitvi nalog, ki nastopajo v okviru programa, je potrebno upoštevati značaj nalog, med drugim tudi z vidika delitve istovrstnih nalog na več nosilcev, posebej pri nalogah, kot so: načrtovanje programa v celoti ter posameznih vzgojnih dejavnosti, organiziranje in izvajanje vzgojnih dejavnosti idr.

Smiselno je poskrbeti za več nosilcev (npr. kot načrtovalci so po programu DPM zamišljeni v DPM (skupaj z VVZ, za posamezne dejavnosti pa tudi TVD Partizan, glasbene šole, če to zahteva specifičnost vzgojne dejavnosti). Smiselno je tudi predvideti dva možna - alternativna načrtovalca - v primerih, ko ni mogoče zagotoviti obeh, ampak samo enega (npr. VVZ ali osnovna šola kot organizator in izvajalec male šole).

Mentorstvo je po programu DPM predvideno tako pri VVZ kot pri Pionirskem domu (pri izvajanju dejavnosti estetske vzgoje).

Koordinatorska funkcija, povezovanje vseh dejavnikov je po programu DPM naloga DPM, VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS.

Potrebno bi bilo zagotoviti - z operativno zastavitvijo omenjenih nalog - da zaradi več morebitnih nosilcev nalog ne bi prišlo do nedoločnega (ohlapnega) ali neenotnega pojmovanja obveznosti z neugodnimi učinki na redno, enotno izvajanje teh nalog.

Posebej bi bilo potrebno jasno opredeliti naloge mentorstva in koordinatorske funkcije posameznih nosilcev nalog, da ne bi prišlo niti do podvajanja, niti do neenotnosti v izvajanju nalog. To konkretizacijo (operativizacijo) nalog bi bilo potrebno na osnovi enotnih izhodišč, ki jih lahko predstavlja npr. program DPM, opraviti ob upoštevanju konkretnih prilik ob vsakem programu predšolske vzgoje v KS.

Posebej pa bi bilo potrebno pred konkretizacijo in operativno razdelitvijo nalog dejansko, empirično preveriti porazdelitev omenjenih nalog med posamezne nosilce (dejavnike v okviru programa vzgoje v KS), ne pa izhajati samo iz zamišljene, fiktivne razdelitve o možnih nosilcih teh nalog.

Posebej kritično pa bi se kazalo ozreti na nalogo spremljanja učinkovitosti vzgojnih dejavnosti, ki jih program DPM predvideva (nalaga) TVD Partizan (omejeno na telesno vzgojo), VVZ kot centra (z vidika vplivanja "na psihofizični razvoj", torej celovitega vplivanja.) Upoštevati je treba pa strokovno zahtevnost (metodologija, potreben instrumentarij, časovna zahtevnost) takega spremljanja, če naj bi bile naloge zastavljene tako, da bi bile tudi uresničljive in uresničene.

Komisije za sprejem otrok v VVZ naj bi bile ob krajevnih skupnostih. Tako bi starši bolj vrednotili mesto za sprejem otroka in se delovno vključevali v organizme svoje krajevne skupnosti. VVZ je namreč strokovna institucija, izvajalec redne vzgojnovarstvene dejavnosti, pravica odločanja, kateri otrok naj bo sprejet v VVZ, naj bi ne bila njegova pristojnost.

V KS je DPM pobudnik, koordinator in spremljevalec dela z otroki. Zato je potrebno, da se društvo ustanovi v vsaki KS. Odbor DPM naj sestavljajo starši in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in strokovnih institucij, ki bodo usmerjali delo društva na tem področju.

Dalje je v omenjenem Glasilu [5] v zvezi z izvedbo programa predšolske vzgoje v KS poudarjeno, da mora biti središče pozornosti na naslednjem:

- da vključimo čim večje število otrok v vzgojnovarstveno dejavnost VVZ in v celoletno pripravo na šolo,
- da se v vsaki KS razvije VVZ v središče predšolske vzgoje za vse predšolske otroke in njihove starše,
- da poskrbimo za občasne oblike družbene predšolske vzgoje za vse otroke v KS, predvsem za tiste, ki niso vključeni v dnevno vzgojno-varstveno dejavnost v VVZ.

Dalje je poudarjeno: Program predšolske vzgoje v KS mora biti odsev resničnih potreb predšolskih otrok in njihovih družin. Najdemo tudi konkretne predloge, ki naj pomagajo izvesti program , med njimi: V vsaki KS je treba določiti odgovornega nosilca vključevanja tistih predšolskih otrok, ki niso zajeti v VVZ. DPM naj bo v vsaki KS nosilec odgovornosti, da bo vsak otrok deležen oblik družbeno organizirane predšolske vzgoje.

Skrb za vsebinsko in organizacijsko uresničevanje programa prevzame strokovna komisija, ki jo sestavljajo: strokovnjaki z različnih področij, vzgojiteljice v VVZ, predstavniki SIS, družbenopolitičnih organizacij in društev. Ta komisija naj se organizira pri DPM v KS, v občini pa pri ZPM ali SOV.

Ob okvirni analizi doseženega stanja v zvezi z izvajanjem "razširjenega programa družbene predšolske vzgoje" v glasilu ugotavljajo, da so se doslej pod naslovom Cicibanove urice pojavljale različne vzgojne dejavnosti, ki so torej zajemale vsa vzgojna področja. Organizirane pa so bile stalno ali pa le občasno.

Nadaljnji razvoj pa glasilo nakazuje z naslednjim: Potrebno je pripraviti konkretne programe, jih finančno ovrednotiti in pritegniti k financiranju razen SOV tudi KS, starše, organizacije združenega dela in druge. Minimalni program vzgojnovarstvene dejavnosti za predšolske otroke predvideva letno

financiranje 80 urnega programa za otroke, stare 5 let, ki niso v rednem varstvu v VVZ.

V zvezi s kadrom pa je izraženo: Skrb za kadre, ki izvajajo to delo, še ni zadovoljiva. Zato bo potrebno zagotoviti dovolj vzgojiteljev, jih za to delo ustrezno usposobiti in nagraditi. Potrebno bo pritegniti in usposobiti tudi laične vzgojitelje različnih profilov, ki se bodo vključili v neposredno delo v KS. Glede na to, da primanjkuje strokovnih vzgojiteljic, lahko nekatere vzgojne dejavnosti uspešno vodijo tudi dijaki oz. študenti, morda povezano z obvezno strokovno prakso.

Združeno delo in družbeno varstvo otrok.

V oktobru leta 1976 je bila XVIII. seja Sveta za vzgojo in varstvo otrok Jugoslavije, kjer so obravnavali tudi najaktualnejša vprašanja in naloge na področju družbene skrbi za otroke na področju uveljavitve delegatskih odnosov ter o pomenu in nalogah pri uveljavljanju Zakona o združenem delu. Predsednik Sveta dr. Dušan Ičević je v uvodnem referatu med drugim izrazil tudi te-le misli oz. ugotovitve; ki zadevajo družbeno varstvo otrok:

Opozoril je, da je predsednik Tito izrecno poudaril odgovornost celotne družbe za hitrejše ustvarjanje pogojev vsestranskega varstva in socialistične vzgoje otrok.

V zvezi z realizacijo naloge družbene skrbi za otroka izraža Ičević prepričanje, "da bodo novi odnosi, ko samoupravno združeni delavec upravlja s celotnim dohodkom, ki ga ustvarja in z vsemi sredstvi družbene reprodukcije, pripomogli k stabilnejšim in ugodnejšim pogojem kompleksnega varstva in vzgoje otrok .... Enovitost potreb je dovolj utemeljen razlog za uvrstitev družbenega varstva otrok na prioritetno mesto razvoja. To je splošna družbena nuja vsake družbe."

Opozarja, da je potreba v vseh krajevnih skupnostih ustanoviti društva in poskrbeti, da bodo le-ta povsod izvrševala svoje dejavnosti. Meni, da je "najvažnejše celotno dejavnost usmeriti na organiziranje, dogovarjanje in na akcije v samoupravni družbeni bazi, od koder izvirajo in kjer se neposredno kažejo in rešujejo konkretne družbene potrebe otrok".

Ičević ugotavlja, da je mogoče s samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori med osnovnimi organizacijami združenega dela in njihovimi skupnostmi kompleksno načrtovati razvoj, zbirati in združevati sredstva in dejavnost za zadovoljevanje potreb otrok.

Posebej avtor prispevka opozarja tudi na vlogo organizacije SZDL, češ da "vsestransko razvija svojo dejavnost, da zbira čimveč delavcev, strokovnjakov, staršev in vseh zainteresiranih ljudi, ki naj organizirano sodelujejo pri družbenem varstvu in vzgoji otrok ....". Samo z združenimi akcijami bomo mogli uresničiti pomembne družbene naloge pri vsestranskem varstvu in vzgoji otrok", zaključuje.

Na XVIII. seji Sveta za vzgojo in varstvo otrok pa je v svoji razpravi vlogo krajevnih skupnosti poudarila tudi delegatka Olga Vipotnik, češ "da dela ne moremo dobro opraviti, ne da bi se naslonili na bazo in delo društev ter drugih subjektov v krajevnih skupnostih." Opozarja pa tudi na vlogo informiranosti, med drugim tudi o problematiki potreb otrok konkretnega okolja.

V zvezi z izvajanjem programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti pa bo potrebno poskrbeti tudi za dopolnitve zakona o vzgojno-varstveni dejavnosti, "zlasti z vidika razvoja vzgojnovarstvene dejavnosti v republiki in razširjene dejavnosti VVZ kot centrov za predšolsko vzgojo." [7]

VVZ kot center predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.

Izvajanje programa predšolske vzgoje v KS postavlja vzgojnovarstveni zavod (VVZ) v vlogo centra predšolske vzgoje v tej KS. Prav je, da v razmišljanje o oblikovanju programa predšolske vzgoje v KS vključimo tudi vidik nalog, pa tudi konkretnih možnosti za njihovo realizacijo, VVZ, zastavljenega kot centra predšolske vzgoje.

Ustavne spremembe [4] spreminjajo status vzgojnovarstvenega zavoda; spreminja se iz proračunske ustanove v organizacijo, ki izmenjuje delo z uporabniki (Temeljna načela Ustave - III: "Delovni ljudje zagotavljajo zadovoljevanje svojih osebnih in skupnih potreb in interesov na področju vzgoje in izobraževanja .... tako, da svobodno menjavajo in združujejo svoje delo z delom delavcev v organizacijah združenega dela") Temeljna načela - VII: Delovni ljudje in občani vzajemno in solidarno zagotavljajo možnosti za vsestranski razvoj otrok in vsega mladega rodu ter za oblikovanje in razvoj družine na podlagi načel socialistične etike in v ta namen organizirajo družbene dejavnosti."

Kot že omenjeno, je potrebna ne le kvantitativna rast, ampak tudi kvalitativna rast vzgojnovarstvene dejavnosti; ta pa predvideva nove oblike družbene predšolske vzgoje, namenjene otrokom, pa tudi skrb za izobraževanje staršev v okviru vzgojnovarstvenega zavoda.

Vzgoja otrok postaja vse bolj naloga širše družbe (podružbljanje vzgoje), VVZ kot institucija, ki ima strokovno usposobljeni kader vzgojiteljic, primerne prostore, didaktična sredstva itd. pa pri tem prevzema vlogo centra, koordinatorja, usmerjevalca širših družbenih prizadevanj pri vzgoji otrok.

Ob preobrazbi institucionalne vzgojnovarstvene dejavnosti in ob tem tudi institucionalne predšolske vzgoje se moramo zavedati tudi naslednjega: Podružbljanje vzgoje pomeni tudi upoštevati, smotrno koristiti, zavestno pritegniti in zaradi enotnosti vplivanja koordinirati v vzgojnoizobraževalnem prizadevanju vse faktorje, ki vzporedno pa tudi zaporedno učinkujejo na otroka namerno, pa tudi tiste, ki učinkujejo nenamerno.

Med omenjenimi dejavniki so npr. javna občila (televizija, radio, otroška literatura - slikanice); društva (npr. TVD, kulturno prosvetna ...); organizacije, ki prirejajo predstave za otroke (gledališke, filmske, lutkovne ...), glasbene šole, šole za učenje tujih jezikov z oddelki za predšolske otroke, v raznih okvirih organizirane likovne dejavnosti; gibalno ritmična vzgoja itd.

Med oblikovalne dejavnike pa sodi tudi otrokova soseščina, posebej vrstniki, s katerimi se bolj ali manj redno srečuje v bližini doma, npr. na dvorišču, pa tudi na igrišču ipd.

Posebno vlogo pa imajo v odnosu do naštetih in še drugih dejavnikov otrokovi starši, saj bolj ali manj zastopajo neposredne uporabnike - otroke in so posredniki, ki omenjene možnosti vključevanja otrok v vzgojno rekreativne dejavnosti pomagajo realizirati. Torej lahko ugotovimo, da je predšolski otrok, tudi če ni vključen v vzgojnovarstveni zavod ali v malo šolo, dnevno ali občasno družbeno organizirano predšolsko vzgojo, vendar lahko v okolju, kjer živi, torej na področju določene krajevne skupnosti, deležen določenih razvojnih vzpodbud, ki sodijo med dejavnike družbeno organizirane vzgoje.

Ko iščemo obstoječe oblike in nadaljnje možnosti podružbljanja predšolske vzgoje, med drugim tudi s ciljem izravnavanja vzgoj-

noizobraževalnih možnosti za vse otroke ob koriščenju različnih oblik družbeno organiziranega vplivanja, moramo upoštevati tudi vlogo omenjenih dejavnikov.

V opisani situaciji učinkovanja in tudi zavestnega koriščenja različnih dejavnikov pa nastopa VVZ v posebni vlogi centra predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, v kateri se njegove posamezne naloge kažejo v naslednjem:

- Imeti mora pregled nad vsemi dejavniki, ki delujejo v otrokovem okolju in naj, kjer je to mogoče neposredno, sicer pa vsaj posredno, usmerja ter koordinira vzgojno delo vseh dejavnikov, ki v določenem okolju učinkujejo na otroka in prispevajo k njegovemu oblikovanju. V ta okvir nalog sodi tudi delo s starši.
- V sklopu predvidenega 80 urnega programa za otroke v krajevni skupnosti, ki niso redni varovanci VVZ, načrtuje in izvaja vzgojno delo z upoštevanjem tudi tistih dejavnikov, ki vplivajo na otroka izven tega programa s tem, da - če je le zagotovljena prej omenjena koordinacija - zastavi delo posebej na tistem vzgojnem področju, kjer je potrebna dopolnitev v smislu zahtev ciljev vsestranskega oblikovanja otrokove osebnosti.

  Vzgojno delo v okviru 80 urnega programa za otroke v KS naj predstavlja organizacijsko, pa tudi vsebinsko jedro, v katero je potrebno zajeti in medsebojno tudi uskladiti delovanje vseh dejavnikov.
- Da med, zlasti pa na zaključku programa, poskrbi za sintezo ob sodelovanju vseh dejavnikov opravljenega vzgojnega dela v smislu zahtev enotnega programa.

V osnutku programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti (program ZPMS za leto 1977) [6] najdemo tudi zamisel VVZ kot centra za družbeno vzgojo v krajevni skupnosti v naslednjem smislu:

- da VVZ kot center pripravi v skladu z razvojem otroškega varstva in v sodelovanju s strokovnimi institucijami ter družbenimi organizacijami ustrezen vzgojni program dejavnosti za predšolske otroke v krajevni skupnosti,
- da ponudi tudi pomoč drugim izvajalcem programa, kot npr. strokovno mentorstvo vzgojiteljic laičnim vzgojiteljem, pro-
  store VVZ za izvajanje teh dejavnosti, vodi skrb za usposabljanje laičnih vzgojiteljev, spremlja razvoj vzgojnih dejavnosti in učinkovitost vzgojnega vplivanja teh dejavnosti na psihofizični razvoj otrok.

Posebne naloge VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS izhajajo med drugim zlasti iz objektivnih okoliščin, konkretnih možnosti za delo v okviru programa te vzgoje in so:

- strokovno usposobljen kader za delo z otroki,
- prostori in oprema.

Pri že omenjeni vlogi VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS je možno videti njegove naloge zlasti v naslednjem:

- Je eden izmed organizatorjev in izvajalec programa.
- Je osnovni povezovalec (koordinator) vzgojnega vplivanja različnih dejavnikov.
- Sodeluje (med ostalimi strokovnjaki, mednje sodijo zlasti specializirani strokovnjaki za posamezna vzgojna področja, zlasti za telesno in estetsko vzgojo) z mentorstvom laičnim oz. manj kvalificiranim izvajalcem vzgojnega programa.
- Sodeluje pri organiziranju in izvajanju širšega pedagoškega usposabljanja staršev, je pa osnovni (edini) pobudnik in usmerjevalec staršev pri njihovem sodelovanju ob izvajanju v VVZ odvijajočega se vzgojnega programa (ki pa zajema tudi tim. razširjeni program - pojasnitev o tem sledi).

V zvezi z opisano problematiko, posebej ob upoštevanju dokaj zapletene strukture delovanja več dejavnikov v okviru družbeno organizirane vzgoje izven VVZ, pa tudi relativne novosti (v KS zamišljena družbeno organizirana predšolska vzgoja je še v fazi preizkušanja), je potrebno - ponovno poudarjamo - poskrbeti zlasti za naslednje:

1. Najprej skrbno preveriti obstoječe stanje, izkoristiti izkušnje v zvezi z organiziranjem vzgojnih dejavnosti v okviru KS, s posebnim ozirom na vlogo, ki so jo odigrali posamezni dejavniki. (Preveriti, ali zamišljene vloge sovpadajo z dejansko realiziranimi).
2. Na temelju teh izkušenj (ugotavljanje obstoječega stanja) postaviti konkreten, operativen model funkcioniranja posameznih dejavnikov v vlogah pobudnikov, okvirnih načrtovalcev, oblikovalcev podrobnih (vzgojnih) načrtov, organizatorjev, izvajalcev, mentorjev, spremljevalcev izvajanja (glede na učinkovitost).

Takšna empirična verifikacija dejanskih (ne le zamišljenih) možnosti za izvajanje nalog v okviru programa predšolske vzgoje v KS, bo preprečila nezaželen pojav podvajanja (dupliranja) nalog, ki pa ima neredko učinek ali neusklajenega, večkrat prav nasprotujočega si delovanja, večkrat pa tudi posledice, da nalog, ker se zanašajo drug na drugega - nihče ne opravlja.

<u>Ugotavljanje stanja v okviru organiziranja in izvajanja programa družbene predšolske vzgoje v krajevnih skupnostih do leta 1977.</u>

Op.: Potrebno je opozoriti, da najdemo izrazite pobude za posebno, novo obliko organiziranja raznih oblik družbene predšolske vzgoje v okviru krajevnih skupnosti šele v obdobju 1976/1977, ko so se krajevne skupnosti tudi konstituirale

kot posebne interesne skupnosti, ki naj združujejo interese krajanov, med drugim tudi na področju vzgoje in izobraževanja in jim omogočijo pobudo ter aktivno sodelovanje tako pri organiziranju kot izvajanju raznih oblik vzgoje in izobraževanja otrok.

Vendar ne bi mogli trditi, da časovno sovpadajo z omenjeno vlogo krajevnih skupnosti tudi razne oblike vzgojnega dela, v našem primeru mislimo predvsem na predšolsko vzgojo, ki imajo cilj razširiti možnosti vključevanja v družbeno organizirano vzgojo tudi otrokom, ki niso vključeni v redno, dnevno organizirano vzgojno varstvo v VVZ.

Zato je potrebno, če naj ugotovimo stanje, na katerem gradimo program predšolske vzgoje v KS, izhajati iz vseh omenjenih dosežkov prej pojavljajočih se oblik v tem okviru, v tim. razširjeni (dopolnilni), ali drugače poimenovani dejavnosti za otroke izven rednega vzgojnega varstva v VVZ.

Z namenom ugotavljanja stanja, vanje zajetih trendov, ki nakazujejo nadaljnji razvoj objektivnih možnosti itd., smo pred oblikovanjem vzgojnega programa v okviru programa predšolske vzgoje v KS v okviru naloge, o kateri poročamo, poskusili dobiti podatke o dosedanjem prizadevanju na tem področju in njegovih učinkih.

Za pridobivanje teh podatkov smo koristili 2 vira:

1. Zvezo prijateljev mladine, ki kot družbena organizacija vodi na svojih območjih -- preko posameznih občinskih zvez - ne le skrb za razne oblike družbeno organizirane predšolske vzgoje, ampak ima o tem (po navedbi republiške ZPM) tudi relativno najbolj obsežne podatke.
2. Komisijo za vsebinska vprašanja pri Skupnosti vzgojnovarstvenih zavodov SRS (preko te komisije smo pridobili tudi nekaj podatkov, ki jih ima o problematiki "razširjene de-

javnosti VVZ" ZŠ SRS). (Od ostalih možnih respondentov na vprašanja, ki so nas zanimala, bi lahko prišli v poštev tudi VVZ, ki so pri vseh teh oblikah - zelo aktivno sodelovali, vendar pa nimajo celostnega pregleda nad problematiko, ki nas je zanimala (posebej ne o vseh izvajalcih oz. organizatorjih ter oblikah vzgojnih dejavnosti, organiziranih in izvedenih v njihovem okviru).

Tudi same krajevne skupnosti v času, ko so nam bili podatki potrebni, to je v začetku leta 1977, še niso v funkciji pobudnika oz. v ostalih vlogah v zvezi z družbeno predšolsko vzgojo otrok, toliko zaživele, da bi nam lahko posredovale odgovore na vprašanja, ki jih je bilo potrebno zastaviti.

Za pridobivanje podatkov o obstoječem stanju v okviru problematike, ki nas je zanimala, s pomočjo občinskih ZPM smo oblikovali anketni vprašalnik. V vprašalnik (gl. prilogo 1) smo zajeli pridobivanje podatkov v zvezi z vzgojnimi dejavnostmi v okviru programa predšolske vzgoje o naslednjem: o dosedanjih organizatorjih, izvajalcih, o vrstah organiziranih pa tudi izvedenih vzgojnih aktivnosti, o pri tem uporabljenih napisanih pripomočkih, o težavah, s katerimi so se organizatorji in izvajalci pri tem srečevali, o pogostosti za isto skupino otrok organiziranih (izvedenih) aktivnosti, ter o starosti v vzgojne dejavnosti zajetih otrok.

Vsa vprašanja so bila zastavljena z vidika oblikovanja <u>poprečne ocene o pogostosti</u> organiziranja, izvajanja, javljanja itd.

Tak pristop utemeljujemo z naslednjim:

Nismo mogli računati - vsaj ne enotno pri vseh respondentih - na natančne kvantitativne podatke, ki bi respondentom omogočili določnejše, preciznejše številčno opredeljevanje podatkov v zvezi z zastavljenimi odgovori.

Ker z anketo tudi nismo imeli namena prikazati situacijo precizno, ampal le orientacijsko, z ugotavljanjem - kot že omenjeno - obstoječih objektivnih možnosti, pripravljenosti, trendov, smo se lahko s takimi viri podatkov zadovoljili. Boljših pa si tudi nismo mogli obetati, ker podrobnejše evidence o teh dejavnostih ni oz. ni enotno vodena.

Pogostost so respondenti opredeljevali z ocenjevalno lestvico 5 stopenj (z dodatno možnostjo ocene 0) s tem, da je ocena 1 pomenila relativno najvišjo poprečno ocenjeno pogostost, ocena 2 ji je sledila itd. vse do ocene 5 oz. 0.

Vprašalnik je bil zastavljen kombinirano v zaprti in odprti obliki: vsako vprašanje je nakazovalo nekaj možnih odgovorov z dodatkom pod "ostalo", kamor so respondenti navajali še dodatne odgovore.

V vprašanje nismo posebej omejili časovnega obdobja, za katerc naj bi se odgovori nanašali. Časovno določilnico je predstavljala le - že v naslovu vprašalnika omenjena - omejitev na čas delovanja krajevnih skupnosti. Predpostavljamo lahko neenotno pojmovanje respondentov, tako da so eni zajemali obdobje, ko so KS delovale kot formalno organizirane skupnosti, ostali pa obdobje, ko so delovale v smislu, npr. tudi stanovanjskih. Vendar se taki ohlapnosti zaradi pomanjkljive evidence o predmetu ankete nismo mogli izogniti. Ne glede na navedene metodološke pomanjkljivosti smo naš namen s tako zastavljenim vprašalnikom, kot je opisan, do neke mere le dosegli.

Ankretni vprašalnik smo v februarju 1977 poslali 60 občinskim zvezam prijateljev mladine v Sloveniji. Vrnjenih pa smo dobili 22 izpolnjenih vprašalnikov, to je cca 37 %. Tako lahko govorimo o 37 %, priložnostno pridobljenem vzorcu. Predpostavljamo, da so se z izpolnjenim anketnim vprašalnikom odzvali

aktivnejši, tisti, ki so imeli nad predmetom, za katerega smo vpraševali, boljši pregled, niso pa se tisti, ki so - morda tudi zaradi slabše aktivnosti, ali vsaj zaradi slabšega pregleda nad situacijo, bili v zadregi z odgovori. Če to drži, nam omenjeni vzorec vendar kaže sliko dejavnosti v okviru oblik družbeno organizirane vzgoje v Sloveniji, to je tam, kjer je bila do začetka leta 1977, ko smo izvedli anketo, toliko urejena, da jo je bilo možno tudi orisati.

V anketi so se odzvale naslednje občinske ZPM: Kranj, Brežice, Postojna, Ljutomer, Vič-Rudnik, Lenart, Koper, Nova Gorica, Slovenska Bistrica, Gornja Radgona, Kamnik, Šentjur pri Celju, Ribnica, Radlje ob Dravi, Ljubljana-Bežigrad, Hrastnik, Trbovlje, Velenje, Žalec, Lendava, Domžale, Jesenice.

Način obdelave in vrednotenja podatkov:

Na osnovi poprečnih ocen pogostosti (izraženih številčno od 0 - 5) smo poiskali naslednje:

1. Arbitrarno smo vrstnemu redu pogostosti prisodili vrednost v točkah in sicer tako, da smo z 1 izraženo pogostost ocenili z najvišjim številom točk, to je s 5 točkami, 2 s 4, 3 s 3, 4 z 2, 5 pa z 1.
2. Seštevek točk nam je služil kot osnova za določitev ranga.
3. Na temelju seštevka točk smo določili tudi delež, izražen v %.

Rezultati ankete

1. Organizatorji vzgojnih dejavnosti v okviru programa predšolske vzgoje v KS:

	R	točk	%
krajevna skupnost	5	36	11
DPM	2	65	20
TVD Partizan	4	39	12
osnovna šola	3	61	18
VVZ	1	93	27
glasbena šola	7	16	5
kulturno prosvetna društva	6	23	7
Skupaj		333	100

Med ostalimi organizatorji pa so pod "ostalo" navedeni: Zveza tabornikov (2 x), Center za estetsko vzgojo (2 x), po 1 x pa: Ljudska univerza, Klub vzgojiteljev, lutkarji, gospodarske organizacije, knjižnica, družbeno-politične organizacije.

2. Izvajalci vzgojnih dejavnosti:

	R	točk	%
učitelji(ce) v osnovnih šolah	2	43	23
starši	4	21	11
vzgojiteljice v VVZ	1	98	53
dijaki (študenti)	3	24	13
Skupaj		186	100

Med ostalimi izvajalci so dodatno navedeni:
TVD, taborniki, Center za estetsko vzgojo, varuhinje, upokojenci, knjižničarka, ostali (nedoločeno, označeni, "imajo veselje za delo z otroki").

3. Vrsta organiziranih in izvedenih vzgojnih dejavnosti glede na vsebino:

	R	točk	%
vadbene ure (samo otroci)	3	63	10
vadbene ure (otroci skupaj s starši)	8,9	35	6
sprehodi, izleti z otroki	6	41	7
tekmovalne aktivnosti, vklj. tekmov. za športno značko	7	38	6
gibalne igre ali podobne aktiv. na igrišču	5	48	8
risanje, oblikovanje ali druge likovne aktivnosti	10	34	6
glasbene aktivnosti	8,9	35	6
ure ritmike	11	30	5
pravljične ure	2	73	12
lutke	4	54	9
"mali kino"	12	27	4
uganke ali druge didakt. igre	13,14	22	4
skupno delo	13,14	22	4
praznovanja, zabave	1	78	13
Skupaj		600	100

Med ostalimi vzgojnimi dejavnostmi sta omenjeni: prometna vzgoja, letovanja.

4. Napisani pripomočki, ki jih uporabljajo izvajalci vzgojnih dejavnosti v okviru programa KS.

Op.: Ker respondenti niso dosledno navajali napisanih pripomočkov (četudi je bilo v navodilih poudarjeno, naj navajajo pismene vire, kot so npr. vzgojni programi, priročniki ipd.), ampak mnogi tudi razna didaktična in druga sredstva, navajamo odgovore

na to vprašanje dvakrat: najprej z vsemi navedenimi, z navedbo krekvenc odgovorov; posebej pa bomo navedli pisne vire, kot jih je zahtevalo vprašanje. Nekateri na to vprašanje pridobljeni odgovori respondentov pa sploh niso uporabni, ker pod njimi ponovno navajajo organizatorje ali izvajalce.

Več respondentov (6 /21 %/) pa na to vprašanje odgovarja z odgovorom "o tem nimamo informacij".

Med didaktičnimi sredstvi posamezni (ne vsi) respondenti ob tem vprašanju navajajo: lutke (3), diafilme (2), igrače, diaprojektor, knjige, slike, slikanice, didaktični material, ki se uporablja sicer v VVZ (sklicujejo se na to, da te dejavnosti potekajo v VVZ).

Med pisnimi viri, torej o tem, kar je vprašanje zahtevalo, pa navajajo (nekateri tudi z navedbo avtorja in natančnim naslovom, drugi manj natančno /navajamo tako, kot je v vprašalniku navedeno,/nismo preverjali oz. korigirali naslove navajanih virov):

- vzgojiteljicam v VVZ namenjeno strokovno literaturo,
- vzgojni program za delo s 5-letnimi v VVZ (3 x),
- vzgojni program za delo v VVZ (brez podrobnejše opredelitve),
- Športna rekreacija in telesna vzgoja,
- Trdina: Telesna vzgoja predšolskega otroka,
- Trdina: Tudi predšolski otrok telovadi,
- Voglar: Otrok in glasba,
- Revija: Lutka,
- Priročnik za športno značko,
- Abecednik za telesno vzgojo,
- Razvijajmo sposobnosti predšolskega otroka,
- Starši in otroci vadimo skupaj,
- Glasilo DPM,

- Otrok in družina (2 x),
- Letni program DPM in TVD Partizan,
- Razvoj govora v predšolski dobi,
- Otrok in okolje,
- Ritmična vzgoja v predšolski dobi,
- Gradivo Kulturne skupnosti,
- Gradiva, ki jih je izdala ZPM.

Eden izmed respondentov pa dodaja opombo, da čakajo na priročnik, ki naj bi ga izdala ZPM.

Op.: Kjer je isti vir navajalo več respondentov, to označujemo s podatkom v oklepaju. Kjer tega ni, pomeni, da so samo enkrat (pri posameznih respondentih) navedeni.

5. Morebitne težave, s katerimi se srečujejo organizatorji in izvajalci programa predšolske vzgoje v KS:

	R	točk	%
pomanjkanje (prezaposlenost) kadrov	1	68	26
ni ustrezno, posebej za to delo usposobljenih kadrov	4	44	17
ni pripravljenosti za sodelovanje pri organiz.oz. izvaj. načrtov. oblik dela	5	39	15
pomanjkanje finančnih sredstev	2	60	23
kader pri svojem delu pogreša podrobne, operativne programe za izvedbo vzg. dejavnosti	3	49	19
Skupaj		260	100

Med ostalimi odgovori pa najdemo naslednje:

pomanjkanje prostorov (2 x),
po enkrat:
težave zaradi prevoza (oddaljeni otroci),
KS ne daje iniciative,
neorganiziranost,
slabo nagrajevane vzgojiteljice.

6. Kolikokrat in koliko časa so organizirane vzgojne dejavnosti:

	R	točk	%
samo po enkrat 1-2 uri	1	52	27
samo po enkrat več kot 2 uri	2	34	18
večkrat tedensko, skupaj do 10 ur	6	13	7
večkrat tedensko, skupaj več kot 10 ur	8	1	1
večkrat letno, skupaj 10-20 ur	3	30	15
večkrat letno, skupaj 20-30 ur	5	20	11
večkrat letno, skupaj 30-40 ur	7	10	6
večkrat letno, skupaj več kot 40 ur	4	29	15
Skupaj		189	100

7. Vključevanje otrok v program z vidika starostnih skupin:

	R	točk	%
otroci do 3 let	6	8	3
otroci od 3 - 4 let	4	39	14
otroci od 4 - 5 let	2	73	26
otroci od 5 - 6 let	1	87	31
otroci od 6 - 7 let	3	59	21
otroci starejši od 7 let	5	14	5
S k u p a j		280	100

Interpretacija rezultatov ankete:

K 1 in 2 (Organizatorji in izvajalci vzgojnih dejavnosti v okviru programa predšolske vzgoje v KS):

Kot organizatorji, a tudi kot izvajalci so v anketi na prvem mestu omenjani vzgojnovarstveni zavodi z vzgojiteljicami, v dokajšnji meri tudi osnovne šole kot organizatorji in z učitelji kot izvajalci.

Lahko pa ugotovimo relativno šibek delež ostalih potencialnih organatorjev in izvajalcev (npr. glasbene šole, kulturno prosvetna društva, zveze tabornikov, zlasti delež gospodarskih organizacij kot organizatorjev vzgojnih dejavnosti, npr. za otroke svojih delavcev, je neustrezen). Torej kapacitete vključevanja v širjenje družbeno organiziranih oblik vzgoje za predšolske otroke delovne organizacije in delavce v združenem delu, ker sta vzgoja in izobraževanje družbena potreba, skrb vsakega, ne le staršev, so praktično neizkoriščene.

K 3 (vrsta vzgojnih dejavnosti po vsebini):

Na prvem mestu najdemo praznovanja in zabave, domnevamo - četudi tega vprašanja v anketi nismo postavili - ob novoletnem

praznovanju. Na 2. mestu po številu točk in % precej blizu praznovanjem, so po pogostosti pravljične ure, sledijo na 3. mestu (63 točk) vadbene ure otrok, nato lutke (4. mesto - 54 točk), gibalne aktivnosti ali podobne aktivnosti na igrišču, torej organizirano delo na igrišču, sprehodi, izleti na 6. mestu, itd. z nižjimi rangi.

Sodeč posebej po odgovorih posameznih občinskih zvez, ki so navajale samo posamezne dejavnosti (z različno pogostostjo), nekaterih pa sploh ne, v dosedanji dejavnosti v okviru predšolske vzgoje, izvedene v KS, niso bile v zadovoljivi meri upoštevane potrebe mnogostranskega razvijanja otrok. Če ob tej ugotovitvi pomislimo tudi, da so v mnogih zvezah, ki so sodelovale v anketi, tudi navedene - enostransko orientirane aktivnosti - nastopale redko, z majhnim številom ur, lahko zaključimo, da potrebam otrok po vsestranskem oblikovanju, po večkratnem pojavljanju raznovrstnih aktivnosti, po tej poti ni bilo zadoščeno.

Če naj posebej omenimo na nizkih rangih po pogostostih pojavljajoče se vrste vzgojnih dejavnosti, moramo biti pozorni na glasbene aktivnosti (10. rang), ure ritmike (11. rang) in mali kino (12. rang), posebej še, ker so vse relativno redko izvajane aktivnosti zelo primerne za oblike dela v KS (ne zahtevajo posebnega sistema v kontinuiteti, ne stalnih skupin otrok, možno jih je izvajati tudi s skromnimi sredstvi itd.).

K 4) (Pisni pripomočki, ki jih uporabljajo izvajalci vzgojnih dejavnosti v KS)

Značilna je relativno visoka neinformiranost o tem, saj dobra 1/5 respondentov, to je anketiranih občinskih zvez PM o tem nima informacij. Nekateri respondenti na tem mestu

navajajo različne didaktične materiale. Nekaj pa jih je - niso pa v večini - ki navajajo to, kar je vprašanje zahtevalo. Pri tem pretežno odgovarjajo, da uporabljajo iste programe in strokovne literature, ki služi vzgojiteljici pri rednem delu v VVZ. Neki respondent opozarja na potrebo dobiti za to delo poseben priročnik oz. program.

Tudi od - z naslovi (nekateri tudi z avtorji) - navedene strokovne literature je največ take, ki je namenjena rednemu delu v VVZ. Le 3 ali 4 od navedenih pisnih virov so takšne narave, da upoštevajo specifičnosti dela v KS.

Lahko zaključimo, da so izvajalci za vzgojno delo z otroki v KS razmeroma slabo opremljeni s programskimi napotki, pa tudi z ostalimi, npr. metodičnimi pripomočki. Posebej je to pomanjkljivo v primerih, ko izvajajo vzgojno delo laični vzgojitelji, ki bi dober program ter druge, zlasti metodične pripomočke, še kako potrebovali.

Le izkušen, strokovno (v teoriji, ki jo zna prenašati v prakso) dobro podkovan vzgojitelj oz. učitelj, je sposoben splošno veljavne smernice za delo z določeno starostno skupino otrok smiselno uporabiti ob samostojni predelavi v specifičnih pogojih.

Ob taki predelavi programskih in drugih smernic vzgojiteljem oz. drugim izvajalcem z različnimi izkušnjami in stopnjo usposobljenosti pa ni mogoče povsem izločiti nevarnosti subjektivne interpretacije, ki vodi do neenotnosti vzgojnega dela.

K 5 (težave, s katerimi se srečujejo organizatorji in izvajalci vzg. programa v KS).

Naša anketa na prvem mestu odkriva pomanjkanje kadrov zaradi prezaposlenosti, na drugem pomanjkanje finančnih sredstev, na tretjem pomanjkanje podrobnih, operativnih programov, sledita - na 4. in 5. mestu - težavni - nezadostno posebej za to delo usposobljenih pedagoških delavcev in pomanjkanje pripravljenosti za sodelovanje pri organiziranju in izvajanju načrtovanih oblik dela (med možnimi, na drugem mestu navedeni vzroki, je tudi slabo nagrajevanje vzgojiteljice, kar je še posebej pereče, če pomislimo, da so ti kadri prezaposleni in da jih primanjkuje).

K 6 (Kolikokrat in koliko časa so organizirane vzgojne dejavnosti?)

Rezultati ankete kažejo, da se relativno najpogosteje pojavljajo kratkotrajne, nekaj ur trajajoče in to samo po enkrat organizirane vzgojne dejavnosti (teh je 45 % vseh), dokaj pogosto (3. in 4. rang) pa tudi večkrat letno se ponavljajoče z več (10 - 20) ali tudi več kot 40 ur (30 %). Pri ocenjevanju vrednosti za otroke organiziranih vzgojnih aktivnosti moramo dati prednost vsekakor večjemu obsegu ur, posebej pa večkratnemu združevanju istih otrok ob vzgojnih dejavnostih. Torej v pogledu časovnih karakteristik obstoječa situacija organiziranih vzgojnih aktivnosti še ne zadovoljuje: preveč otrok se zbira le po enkrat, premalo pa redno v letu večkrat. Tudi enostranost vzgojnih dejavnosti je mogoče pojasniti s tako neustreznimi časovnimi karakteristikami vzgojnih aktivnosti v KS.

K 7 (Vključevanje otrok v program z vidika starostnih skupin)

Iz dobljenih podatkov je razvidno, da se vključuje razmeroma največ otrok med 5. in 6. letom, pa tudi med 3. in 5. (skupaj 40 %). Otroci med 6. in 7. letom so razumljivo redkeje

vključeni, kar pojasnjujemo z njihovo vključitvijo v malo šo-
lo.

Zaključki:

Na temelju rezultatov ankete lahko izvedemo naslednje zaključ-
ke v zvezi z nadaljnjim snovanjem in izvajanjem predšolske
vzgoje v KS:

Glede na relativno majhen krog organizatorjev in izvajalcev,
kot ga je pokazala anketa, bi v prihodnosti morali ta krog
razširiti, to pa preko splošne popularizacije predšolske vzgo-
je ter z usposabljanjem izvajalcev. Razen poklicnih pedagoš-
kih delavcev bi morali vključiti tudi laične kadre, ki bi so-
delovali ob usmerjanju oz. mentorstvu kvalificiranih vzgoji-
teljev.

Pri popularizaciji lahko vidimo posebno vlogo krajevne skup-
nosti, ne kot neposrednega organizatorja, ampak kot nosilca
interesov in potreb po družbeni vzgoji otrok v KS samouprav-
no organiziranih ljudi.

Kot organizatorje v smislu predstavljenih izhodišč predšol-
ske vzgoje si zamišljamo vzgojnoizobraževalne pa tudi druge
(npr. družbene organizacije, kot je npr. DPM, TVD Partizan),
ki imajo za vzgojno delo usposobljene strokovnjake, oz. jih
lahko k sodelovanju pritegnejo.

Pri tem pa je potrebno poudariti nujnost dovolj enotne uspo-
sobljenosti izvajalcev, ob tem pa tudi enotno zastavljenega
vzgojnega programa, kar naj bi zagotovilo celostno razvija-
nje otrok, pod čemer razumemo: mnogostransko razvijanje vseh
osebnostnih karakteristik ter pritegnitev vseh dejavnikov v
oblikovanje otrok.

Na potrebo po povezovanju raznih dejavnikov nas opozarjajo tudi rezultati 3. anketnega vprašanja (vrsta izvedenih vzgojnih dejavnosti, ki kaže dokaj enostransko zaposlovanje otrok).

Vsak organizator naj bi torej poskrbel za dovolj mnogostranske aktivnosti preko lastnih ali drugih izvajalcev, katerih delo pa bi moralo biti usklajeno.

V zvezi s programi in drugimi pisnimi pripomočki je potrebno zaključiti naslednje: Organizatorjem in izvajalcem so potrebni posebni programi, pa tudi drugi pisni viri (npr. metodični in drugi priročniki), ki bodo upoštevali specifičnosti vzgoje, organizirane v okviru KS, med drugim tudi sodelovanje kvalificiranih z laičnimi izvajalci.

V odnosu do težav, s katerimi se srečujejo organizatorji ter izvajalci vzgojnega programa v KS - na prvem mestu so to težave zaradi prezaposlenih delavcev - se kaže rešitev v postavitvi VVZ kot centra predšolske vzgoje, v racionalnem zaposlovanju in v skrbi za novi pedagoški kader, ki bo posebej usposobljen in zadolžen za organizacijo in izvajanje programa v KS, vključeval pa bo tudi v tej zvezi potrebno delo s starši in vsemi ostalimi dejavniki, ki sooblikujejo otroka, če jih koordinirano zajamemo v enoten vzgojnoizobraževalni proces.

Ob ugotovitvi (vpr. 6), kolikokrat in kako dolgo se isti otroci vključujejo v vzgojne aktivnosti, zaključujemo, da marsikje še prevladujejo kratkotrajne oblike enkratnega srečanja otrok, le ponekod, preredko, pa je srečati že tudi stalnejše oblike.

Enoten 80 urni program kot minimalni program bo, če bo tudi programsko ustrezno zasnovan in bo koristil možnosti vplivanja različnih dejavnikov, bistveno pripomogel k izboljšanju

obstoječega stanja.

Na vprašanje 7 (vključevanje otrok v program z vidika starostnih skupin) dobljeni podatki, da se najpogosteje vključujejo otroci med 5. in 6. letom, potrjuje ustreznost zamisli, naj bi bil ta program v največji meri namenjen otrokom v letu pred vstopom v malo šolo. S tem bi zajeli - skupaj z malo šolo - v družbeno organizirano vzgojo vse otroke med 5. in 6. letom, nato pa bi krog širili še na ostale starostne letnike.

Komisija za vsebinska vprašanja pri Skupnosti vzgojnovarstvenih zavodov SRS nam je o dejavnostih, ki so za otroke v KS organizirane v VVZ v vseh slovenskih občinah posredovala naslednje podatke:

- o številu oddelkov,
- o številu vanje zajetih otrok,
- o številu praznovanj od organiziranih oz. izvedenih vzgojnih dejavnosti,
- o številu letovanj oz. zimovanj,
- o potujočih vrtcih kot oblikah dela z otroki, ki se v vzgojno-varstveno dejavnost občasno vključujejo.

SVVZ nam je posredovala tudi - kot primere - podrobnejše programe nekaterih VVZ v Sloveniji, namenjene vzgojnemu delu v okviru programa v KS oz. potujočih vrtcev in sicer iz naslednjih VVZ:

VVZ Jelka, Ljubljana,
VVZ Vrhnika,
VVZ M. Majcen, Ljubljana,
VVZ Jesenice,
VVZ Velenje, KS Škale,

VVZ Velenje,
VVZ T. Čečeve, Celje,
VVZ Ptuj.

Skupaj smo torej dobili 8 vzorcev programov, izdelanih v VVZ za delo v okviru programa predšolske vzgoje v KS (imenovanega tudi Cicibanove urice, potujoči vrtec, dejavnosti za otroke, ki niso vključeni v VVZ, mini-program, vzgojno delo za zunanje otroke ipd.).

Iz navedenih primerov smo povzeli naslednje značilnosti doslej izvajane razširjene dejavnosti v okviru VVZ:

1. O trajanju oz. časovnih karakteristikah:
   - 90 ur skupaj, deljeno na 2 tromesečji, spomladansko in jesensko, vsakokrat po 45 ur - dnevno 3 ure (T. Čečeve, Celje);
   - 60 ur, 30 tednov, 1 x tedensko à 2 uri, v 2 urah 4 zaposlitve.

   Po vzgojnih področjih pa:

   telesna vzgoja - 12 ur
   umska vzgoja - 18 ur
   estetska vzgoja - 18 ur
   moralna vzgoja - 12 ur (Ptuj)

   - 3 x 10 "ur" (v 3 skupinah, imenovanih: likovna pravljica; Očka, mamica, telovadita z menoj; Glasbena pravljica)

   Op.: Le v okviru telesne vzgoje so zaposlitve izrazito usmerjene le v telesno vzgojo, pri ostalih 2 področjih pa so vključene tudi ostale, pestrejše aktivnosti. Podatkov o času v urah oz. številu dejavnosti ob tem primeru ni. (M.Majcen, Ljubljana)

- Redno ob sobotah (1-2 uri); za vsak mesec načrtovana po ena enota s 4 sestavinami (skupaj za 7 mesecev).
- 14 enot, vsaka 2 1/2 ure (ponedeljek, sreda).
- Vrhnika: potujoči vrtec - 1 x tedensko à 3 ure (predvidenih 16 enot, skupaj 48 ur).
- 3 tromesečja (poletje odpade). Op.: ure oz. pogostost niso navedene.

2. Starost otrok, ki jim je program namenjen: 5-6, 3-7.

O programski strukturi predstavljenih primerov:

Primer:

90 ur (2 x 45 ur, 45 ur v 1 tromesečju):
Vsaka enota je načrtovana z naslednjimi sestavinami:
individualna zaposlitev,
razgibanje,
zaposlitev I,
malica,
zaposlitev II,
sprehod, obisk, bivanje, vadbena ura na prostem.

Primer 90 ur, po tromesečjih:

v 1. tromesečju: individualne zaposlitve (od 3 skupnih ur najmanj 1/3 za individualno zaposlitev),
intelektualna vzgoja (okolica, promet, delo odraslih, živalski svet, rastlinski svet, uvajanje v logično mišljenje, razvijanje matematičnih predstav, razvijanje govora - pravljice, dramatizacije, deklamacije, izštevanke, didaktične igre, lutke).
Moralna vzgoja z domačimi obveznostmi.
Estetska vzgoja: likovna, glasbena, ritmična.
Telesna vzgoja, zdravstveno higienske privajenosti.
V okviru posameznih področij: naloge in smotri, vsebina.

Primer 60 urnega programa je predstavljen s smotri, metodičnimi napotki, rekviziti.
Primer 3 x 10 ur s: smotri, vsebino, metodo, obliko, metodičnimi postopki, sredstvi.
Primer sobotnega "mini programa" - po mesecih:
Izhodišče s širšimi vzgojnimi smotri, po posameznih mesečnih enotah so navedene teme z okvirnimi metodami (npr. film ...., deklamacija, risanje, pravljica, razgovor o ...) itd.
Primer potujočega vrtca je predstavljen po posameznih enotah (1 x tedensko à 3 ure):
Npr.: U - umska vzgoja (smoter, vsebina, metodični postopek, sredstva)
T - telesna vzgoja (enako kot zgoraj)
U - kulturne privajenosti (enako kot zgoraj).

Programske sestavine so torej: telovadba, jezikovna vzgoja, glasbena vzgoja, zaposlitev po želji,ali: telesna vzgoja, spoznavanje okolja, likovna vzgoja, zaposlitev po želji.

Primer programa, zamišljenega v okviru taborniške organizacije: podrobneje navedeni smotri v zvezi s to organizacijo (osnove taborniškega znanja), v tem okviru smotri spoznavanja okolja, akcije (v zvezi s taborništvom), praznovanja, likovna vzgoja, zgodbe in pravljice, pesmi - igre.

Od pridobljenih 1 primer kaže način evidentiranja v okviru programa opravljenega dela in sicer z naslednjimi sestavinami (vpisi): vzgojiteljica,
datum,
število in starost otrok,
zaposlitve po želji (sredstva),
skupne usmerjene zaposlitve (vzgojno področje, vsebina, sredstva - o vsakem področju).

Analiza vzgojnega dela (ugotovitve in pripombe): V gradivu, ki nam ga je posredovala komisija pri SVVZ smo našli tudi različno uporabljene nazive za dejavnosti, organizirane v KS za otroke in sicer: Cicibanova šola (urice); občasna dejavnost; potujoči vrtci; razširjena dejavnost; dejavnosti za otroke, ki niso vključeni v VVO; mini-program; prijetne urice, mali vrtec.

Analiza in interpretacija primerov programov:

Vpogled v programe, ki so jih oblikovali navedeni VVZ za izvajanje predšolske vzgoje v KS, nam pokaže z vidika vrst vzgojnih dejavnosti naslednje:

- Pretežno je opaziti težnjo vključevati dejavnosti v smislu pospeševanja otrokovega vsestranskega razvoja; izjeme so enostransko oblikovani programi.
- Struktura programov pretežno sledi shemi, uveljavljeni pri načrtovanju rednega vzgojnega dela (smotri, tema /vsebina/, metode z metodičnimi postopki, oblike dela).
- Ni pa v nobenem od programov, ki smo jih imeli na vpogled, zajeto tudi učinkovanje ostalih dejavnikov družbeno organizirane vzgoje (ob vključevanju otrok npr. v TVD, v kulturno prosvetna društva, v koriščenje gledaliških, filmskih, lutkovnih predstav za otroke /izven VVZ/, v TV in radijski program itd.) ter s tem povezane naloge koordiniranja v smislu dopolnjevanja.

Opaziti pa je - vsaj v nekaterih od analiziranih primerov - prenašanje vzgojnih dejavnosti izrednega programa na program v okviru v KS organizirane predšolske vzgoje brez upoštevanja specifičnih okoliščin tega dela (npr. časovne omejitve), posebej pri zastavljanju vzgojnih smotrov, ki bi morali biti za vzgojno dejavnost v KS specifični, predvsem osnovni, nato

postopno stopnjevani, ne pa - kot je opaziti v nekaterih primerih, ki smo jih imeli na vpogled, relativno zahtevni in iz celote iztrgani smotri.

- Premalo so upoštevane zahteve oz. možnosti vključevanja staršev ter operativno izdelane ali vsaj nakazane oblike dela s starši.
- Glede na razpoložljivi čas (od 90 do cca 45 ur) se zdijo programi - ker ne koristijo - oz. vsaj tega ne predstavljajo - možnosti ostalih dejavnikov družbeno organizirane vzgoje - preobsežno zasnovani, zlasti smotri so prezahtevni.
- Razen v 1 primeru nismo zasledili modela evidentiranja oz. ovrednotenja opravljenega vzgojnega dela.

Povzetek:

Vpogled oz. analitičen pristop k programom, ki kažejo prizadevanja načrtnega pristopa nekaterih VVZ v SRS k nalogam širjenja možnosti vključevanja otrok v družbeno organizirano predšolsko vzgojo, priča o prizadevnem pristopu, opozarja pa tudi na dokajšnjo heterogenost teh prizadevanj. To lahko ocenimo kot pozitivno le v iskanju različnih rešitev v fazi oblikovanja koncepta predšolske vzgoje v KS. Iskanje pa bi moralo voditi k cilju enotnejših rešitev, ki bi vsem otrokom zagotovile enotne minimalne razvojne možnosti, ki jih ta oblika družbeno organizirane vzgoje lahko da.

Primerjava obeh virov podatkov o obstoječem stanju na področju uvajanja predšolske vzgoje v KS (poimenovane različno, npr. kot razširjena dejavnost, minimalni program, vzgojni program za "zunanje otroke", itd.) opozarja na vzgojno varstvene zavode kot osnovne nosilce sistematičnih prizadevanj v omenjeni smeri, predvsem v prizadevanju za vsestransko oblikovanje otrok, podobno, kot so ga deležni otroci, ki VVZ redno obiskujejo.

Nam pa analiza obstoječega stanja pokaže tudi, katera prizadevanja bi kazalo še bolj podpreti, operativno izdelati, v katerih smereh pa jih dopolniti.

Poimenovanje:

Potrebno je ugotoviti, da oblike dela v okviru programa predšolske vzgoje v KS posamezni organizatorji oz. izvajalci zelo neenotno poimenujejo. Številni uporabljeni nazivi so tudi neprimerni, npr. Cicibanova šola ..., nekateri so opisni in vključujejo tudi neadekvatne termine, npr. zunanji otroci ipd.

Potrebno je torej poiskati ustrezno poimenovanje, ki bo enoznačno, ustrezno glede na namen in vsebino dejavnosti, pa tudi dovolj popularno.

Vpogled v dosedanje stanje glede vključevanja otrok, ki niso vključeni v družbeno predšolsko vzgojo v VVZ, nam je dopolnilo tudi gradivo ZŠ SRS, ki vsebuje o tim. dopolnilni dejavnosti (to so praznovanja, občasne vzgojne dejavnosti, stalne oblike vzgojnih dejavnosti, letovanja in zimovanja, potujoči vrtci) podatke, prikazane s številom otrok, ki so se v letu 1976 vključevali v eno izmed nakazanih oblik. Ob podatku - tudi iz omenjenega gradiva ZŠ - kolikšno je število otrok, ki so redni obiskovalci VVO, lahko obe skupini otrok primerjamo. S tem dobimo dokaj grob, a vendar zgovoren podatek, kolikšna je bila v letu 1976 skrb za razširitev vpliva družbene predšolske vzgoje, delno pa tudi o vrstah oz. kvaliteti te pomoči (npr. občasne, stalne oblike - pomeni, da se v stalne v večji meri vključujejo večkrat isti otroci - četudi tudi tu kontinuiteta ni nujna, v občasnih pa je menjavanje še izrazitejše. Zimovanje, letovanje nakazuje po eni strani vrsto aktivnosti (plavanje, sončenje, igre ob vodi, smučanje, igre na snegu ...), ničesar pa ne pove o kontinuiteti pri vključitvi istih otrok v vzgojne aktivnosti.

Zato je potrebno ponovno poudariti, da so ti podatki grobo orientacijski. Največ povedo o splošnih prizadevanjih v okviru posameznih občin, malo pa o kvaliteti tega dela v smislu kontinuiranosti in prizadevanja za vsestransko oblikovanje.

V spodnji tabeli navajamo po občinah število v letu 1976 v VVO vključenih otrok ob primerjavi s številom otrok, ki so bili v letu 1976 vključeni v stalne oblike dela (četudi to niso bili nujno vedno isti otroci, ampak so se - tako domnevamo - nekje oz. kdaj bolj, drugod manj - izmenjavali).

Podatke prikazujemo v absolutnem številu in v %, kar naj pokaže razmerje med otroki, ki so redno vključeni v VVO in onimi, ki niso. Če upoštevamo, da se otroci v drugi skupini verjetno izmenjavajo, moramo dobljeno, v % izraženo razmerje, tolmačiti še niže, kot ga izkazuje številka.

Tabela 1.

Občina	Število redno vključenih otrok	Število in % v stalne vzg. aktiv. vključenih otrok		Število in % v občasne vzg.aktiv. vključ.otrok	
	število	štev.	% od redno vključ.	štev.	% od redno vključ.
Celje	1.813	229	13	216	12
Laško	165	-	-	-	-
Mozirje	93	-	-	-	-
Sl. Konjice	360	-	-	60	17
Šentjur	163	135	83	115	71
Šmarje	252	15	6	140	56
Velenje	878	144	16	-	-
Žalec	636	-	-	320	50

Občina	Število redno vključenih otrok	Število in % v stalne vzg. aktive vključenih otrok		Število in % v občasne vzg.aktiv. vključ.otrok	
	število	štev.	% od redno vključ.	štev.	% od redno vključ.
Dravograd	181	-	-	275	152
Radlje	294	12	4	128	44
Ravne	734	20	2	-	-
Sl.Gradec	391	56	14	120	31
Il.Bistrica	212	166	78	15	7
Izola	603	-	-	-	-
Koper	1.625	148	9	36	2
Postojna	566	-	-	-	-
Piran	455	-	-	-	-
Sežana	314	-	-	-	-
Kranj	1.941	203	10	87	5
Šk. Loka	703	150	21	40	6
Tržiš	291	151	52	-	
Jesenice	766	-	-	40	5
Radovljica	625	52	8	85	14
Lj.-Bežigrad	2.076	168	8	-	
Lj.-Center	2.044	162	8	25	1
Lj.-Moste	1.721	68	4	140	8
Lj.-Šiška	2.771	80	3	77	3
Lj.-Vič	1.934	185	9	147	8
Cerknica	267	-	-	80	3
Domžale	620	160	26	-	-
Grosuplje	218	-	-	38	17
Hrastnik	311	-	-	-	-
Idrija	276	50	18	-	-
Kamnik	415	-	-	30	7
Kočevje	384	-	-	-	-

Občina	Število redno vključenih	Število in % v stalne vzg. aktive vključenih otrok		Število in % v občasno vzg.aktiv. vključ.otrok	
	število	štev.	% od redno vključ.	štev.	% od redno vključ.
Litija	253	-	-	-	-
Logatec	130	-	-	45	35
Ribnica	101	42	42	32	32
Trbovlje	592	-	-	23	4
Vrhnika	286	187	65	-	-
Zagorje	300	-	-	-	-
Maribor	4.642	524	11	932	20
Lenart	185	-	-	60	32
Ormož	399	11	3	166	42
Ptuj	809	9	1	112	14
Sl.Bistrica	458	40	9	80	17
M.Sobota	1.080	239	22	112	10
Lendava	643	-	-	150	23
G.Radgona	468	184	39	126	27
Ljutomer	462	185	40	122	26
Ajdovščina	355	-	-	-	-
Nova Gorica	1.375	51	4	44	3
Tolmin	421	-	-	-	-
Brežice	327	34	10	119	36
Črnomelj	173	-	-	55	32
Krško	382	149	39	-	-
Metlika	156	-	-	-	-
Novo mesto	888	100	11	120	14
Sevnica	261	263	100	-	-
Trebnje	157	546	348	294	187

Povzetek in interpretacija iz tabele razvidnih podatkov o skrbi za otroke, ki niso redni varovanci VVO v letu 1976 v slovenskih občinah v naslednjih smereh:

- Katere oblike ter ukrepi v tej zvezi se pojavljajo in kako so razporejene v občinah.
- Kako so te skrbi preko raznih ukrepov deležni otroci, kakšna je v tej smeri enotnost možnosti otrok v različnih občinah.
- Kakšno je razmerje med številom v redno vzgojo in varstvo v VVO vključenih otrok ter med tistimi, ki so bili - v letu, o katerem imamo podatke - zajeti v stalne oblike dopolnilno organiziranih dejavnosti (iz že pojasnjenih razlogov smo se omejili v tej primerjavi samo na te oblike).

Tim. dopolnilna dejavnost je v statističnih podatkih predstavljena v naslednjih oblikah oz. ukrepih: praznovanja, občasne vzgojne dejavnosti, stalne vzgojne dejavnosti, letovanja oz. zimovanja, potujoči vrtci.

V vseh, razen pri podatku o potujočih vrtcih - ti so izraženi le z da oz. ne, je obseg dejavnosti oz. razsežnost njihovega vplivanja na otroke izražena v številu otrok, ki se v navedene dopolnilne dejavnosti vključujejo.

Kot že omenjeno, pa nam ti podatki ne razjasnijo, v kakšnem obsegu (posebej z zornega kota vsestranskega, kontinuiranega oblikovanja) so v omenjene vzgojne dejavnosti zajeti posamezni otroci, niti ne govorijo o vsebini teh dejavnosti, še manj o metodah oz. oblikah dela.

Zato moramo te podatke vzeti kot grobo orientacijske. V večji meri kot o učinkih na otroke nas opozarjajo na prizadevanja v raznih pri nas uvedenih oblikah dopolnilne dejavnosti

VVO (torej prizadevanj razširiti družbeno organizirano predšolsko vzgojo na vse otroke v KS oz. občini) ter o odzivu populacije, ki so ji namenjene.

Podatki ZŠ, ki nam jih je posredovala komisija pri SVVZ Slovenije o prizadevanjih v slovenskih občinah za vključevanje otrok v družbeno organizirano predšolsko vzgojo še preko drugih možnih oblik, nam pokažejo - če jih povzamemo globalno, še:

- V 7 (12 %) občinah ni bila organizirana nobena od navedenih dopolnilnih dejavnosti, to pomeni, da so bili deležni družbeno organizirane predšolske vzgoje samo otroci, ki so redno obiskovali VVO.
- Od evidentiranih dopolnilnih dejavnosti je bilo v 48 občinah (12 občin v svojih VVO teh dejavnosti niso organizirale) v letu 1976 zajetih skupaj 31.793 otrok. V poprečju bi to znašalo 662 na eno občino, nam pa ta podatek ne kaže realnega prizadevanja, saj so razlike v številu zajetih otrok med občinami zelo velike.

Nadaljnji podatek, ki nam kaže prizadevanje za vključevanje predšolskih otrok v družbeno organizirano vzgojo, je o organiziranju letovanj oz. zimovanj (pri tem ni jasno, ali je bilo namenjeno vsem otrokom v KS, ali le tistim, ki so redno vključeni v VVO). V 25 (od 60) občinah (42 %) so bila organizirana letovanja oz. zimovanja, vanje pa vključenih dokaj različno število otrok (od 1 v občini Šmarje, do 652 v občini Ljubljana-Moste-Polje).

Prizadevanja za razširitev družbeno organizirane predšolske vzgoje nam kažejo tudi vključevanje tim. potujočih vrtcev, ki imajo vlogo prav v krajih z redkejšo mrežo VVO. Za leto 1976 zbrani podatki kažejo, da so bile te oblike organizirane v 4 občinah (cca 7 %), torej razmeroma redko.

- Stalne oblike vzgojnih dejavnosti, torej tiste, ki od vseh v podatke zajetih oblikah dopolnilnih dejavnosti v največji meri kažejo skrb za kontinuirano vključevanje ter vsestransko oblikovanje otrok, so bile v letu 1976 organizirane v 35 (58 %) občinah, v 25 (42 %) pa ne.

V vseh 35 občinah je bilo v stalne oblike dejavnosti zajetih 4.918 otrok. Če ne upoštevamo, da so se ti - tako domnevamo - izmenjavali, se niso kontinuirano vključevali in tudi, da so imele - spet domnevno - te oblike v več primerih značaj enostranskega vzgojnega vplivanja (npr. telesna vzgoja, taborništvo ali pd.) - in ugotavljamo delež otrok, ki niso bili zajeti v redno vzgojo in varstvo v VVO v primerjavi s tistimi, ki so bili (približno 42.000), vidimo, da so otroci, ki niso bili zajeti v VVO, deležni družbeno organizirane vzgoje s približno 1/10 deležem.

Na osnovi te analize lahko ugotovimo, da v letu 1976 ugotovljena razširjena (dopolnilna) dejavnost VVO v Sloveniji (razširjena z namenom vključevanja v družbeno organizirano vzgojo tudi otroke, ki niso redno vanjo vključeni, bodisi, da sploh niso bili prijavljeni, ali pa so bili odklonjeni /teh je bilo v Sloveniji v letu 1976 10.935/) ne zadovoljuje. Ne ustreza z vidika števila otrok, ki jih zajema, če upoštevamo s tega vidika stanje v vseh občinah skupaj, še manj pa z vidika enakih možnosti otrok v različnih regionalnih pogojih (občinah). Nekatere občine namreč sploh niso organizirale razširjenih dejavnosti, tiste pa, ki so jih, so jih v zelo različnem obsegu in tudi v dokaj različnih, z vidika razvojnih možnosti otrok, neenakovrednih oblikah.

O vsebini in metodah ter oblikah dela, pretežno pa tudi o časovnih karakteristikah (pogostost, trajanje ipd.) v letu 1976 evidentiranih razširjenih dejavnostih, pa vemo prav

malo. Nekaj nam o tem povedo spredaj navedeni primeri vzgojnih programov, ki so spet dokaj neenotno zasnovani, ni pa nam tudi znano ali oz. v kakšnem obsegu oz. kje se je delo po teh programih tudi dejansko odvijalo.

Na osnovi v uvodu navedenih družbeno političnih izhodišč ter analize obstoječega stanja oz. prizadevanj v skrbi za čim širše vključevanje predšolskih otrok v družbeno organizirano vzgojo smo poskušali na pedagoškem inštitutu oblikovati model, ki naj bi - gradeč na dosedanjih dosežkih - nakazoval smernice pri širjenju družbeno organizirane vzgoje v njihovem najbližjem okolju - pojmovano regionalno in z vidika interesov - v organizacijskem okviru krajevnih skupnosti.

Specifična vloga in namen predšolske vzgoje v KS. Program predšolske vzgoje, vzgojni program.

Op.: Pojasnilo nekaterih terminov.

V zvezi z našo problematiko se pojavljata dva pojma (termina): program predšolske vzgoje v KS ter vzgojni program v tem okviru.

Pod programom predšolske vzgoje v KS razumemo - sodeč tudi po pojasnilu tega programa [6] - celovitost ukrepov za razširitev predšolske vzgoje za uveljavitev pravic vseh otrok do družbeno organizirane, skupinske, načrtne in strokovno vodene vzgoje v obdobju pred otrokovim vstopom v šolo.

Vzgojni program pa je eden izmed prispevkov za realizacijo omenjenega, širše zasnovanega programa, neposredno namenjen izvedbi načrtovanih 80 ur vzgojnoizobraževalnega dela za vse otroke (kot je predvideno po programu SOV, ki te ure tudi materialno pokriva).

Odvisno od zasnove vzgojnega programa pa je, kakšen je odnos tega programa do širšega programa predšolske vzgoje v KS. Čim bolj je namreč vzgojni program zasnovan celostno in v smislu povezovanja vseh dejavnikov, ki vzgojno nastopajo in učinkujejo na otroka v okviru KS, tem bolj se oba programa zbližujeta in (vsaj delno) tudi pokrivata. In obratno: če je vzgojni program zasnovan ozko, tako da se v njegovem okviru odvijajo dejavnosti le v okviru minimuma 80 ur, preko njih pa vpliv ne seže, tem večji je razkorak med širšim programom ter vzgojnim programom v tem okviru. To pa pomeni, da se v okviru KS otroci vzgojno oblikujejo (vključujejo v vzgojne dejavnosti) po več tirih (razen v 80 urni program še v druge dejavnosti), ni pa jasno in tudi ne zagotovljeno koordinirano učinkovanje teh dejavnikov.

Za označevanje 80 urnega programa uporabljamo tudi izraz "minimalni program", ki ga je potrebno pojasniti v odnosu do tako pojmovane zasnove 80 urnega programa, kot je v našem elaboratu predstavljen (osnovni program,"srečanja"), se povezuje s "podaljšanim programom", to pomeni koriščenju vseh oblikovalnih dejavnikov, ki so v določenem okolju otroku dostopni). Ob takšnem pojmovanju pa lahko vidimo minimum dokaj različno. Enotno osnovo v smislu minimuma predstavlja le program srečanj, ki pa naj širi meje minimuma v čim večji meri in s tem širi možnosti vključevanja otrok v družbeno organizirano vzgojno vplivanje.

Vedeti pa je tudi potrebno, da minimum v obsegu 80 ur ni rezultat poglobljenega proučevanja odnosov med osnovnimi (minimalnimi) vzgojnimi potrebami, to je zahtevami oblikovanja osnov vsestransko razvite osebnosti in časom, v katerem jih je možno realizirati, ampak dogovora in - domnevno - finančnih izračunov o sredstvih, ki jih je možno zagotoviti za minimalno zadovoljitev cilja vključitve vseh 5-6 letnih otrok

v družbeno organizirano vzgojo in izobraževanje. Ob koriščenju možnosti podaljšanega programa in ob splošno ugodni realizaciji programa pa otrokove razvojne možnosti ne ostajajo minimalne, ampak se širijo navzgor.

V predstavitvi na pedagoškem inštitutu izdelanega modela vzgojnega programa v tem elaboratu uporabljamo tudi naslednje termine:

Osnovni program (program "srečanj") - nam pomeni vsebinsko metodično zapolnitev enotno predvidenih 80 ur, to je neposrednega komuniciranja otrok z izvajalci (vzgojiteljico oz. njenimi pomočniki).

Podaljšani (razširjeni) program nam pomeni vključitev, s tem pa tudi sinhronizacijo - tudi v smislu načrtovanja in ovrednotenja z osnovnim programom - vseh ostalih dejavnikov, ki izven okvira predvidenih 80 ur predstavljajo družbeno organizirane razvojne vzpodbude (delno jih je otrok deležen v okviru družine, npr. ob koriščenju javnih občil, delno izven nje, npr. z vključevanjem v telesno kulturna ali druga društva, v gledališču, v naravi /taborniki, izleti, šport ipd./ itd.).

Namen in cilji programa predšolske vzgoje v KS (torej širšega programa, zajemajoč tudi vzgojni program).

- Zajeti, izhajajo iz neposrednega življenjskega okolja in **s tem zajemajoč** v sklop vzajemnega vplivanja čim širši krog izvajalcev in uporabnikov, ki se na različne načine vključujejo v družbeno organizirano predšolsko vzgojo, npr. dajejo pobude za vzgojno delo, sodelujejo pri načrtovanju, organiziranju, izvajanju, sodelujejo kot vzgojni objekti in hkrati subjekti.

- Prispevati k socializaciji, zlasti v smislu aktivnega sožitja v neposrednem življenjskem okolju, vseh v vzgojno-izobraževalnem procesu udeleženih, bolj ali manj tesne, zlasti pa aktivne socialne kontakte (npr. preko aktivnosti, pri katerih sodelujejo, ali so celo njih izvajalci /npr. praznovanja, skrb, pozornost za druge ljudi, posebej stare, bolne ipd./).
- Preko otrok oz. vzporedno z vplivanjem nanje vplivati tudi na starše otrok, ki živijo v območju določene KS.
- Prispevati, da otroci spoznavajo neposredno življenjsko okolje v aktivnem stiku z njimi; to okolje pa predstavlja tudi vir pobud za številne otrokove individualne in skupinske aktivnosti, npr. za igro, delo, zaposlitve z oblikovanjem materiala, likovno udejstvovanje ipd.; omogočiti raznovrstne aktivnosti otrok in s tem prispevati k njihovemu mnogostranskemu oblikovanju.
- Prispevati k ugodnemu počutju otrok v njihovem življenjskem ambientu, s tem k občutju pripadnosti, domačnosti, kar naj zagotavlja otrokovo pripadnost določeni socialni sredini.

<u>Izhodišča za oblikovanje vzgojnega programa v okviru programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.</u>

Op.: Glede na vlogo programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, ki predstavlja skupno področje uresničevanja interesov in menjave dela porabnikov (staršev-otrok) in izvajalcev (vzgojiteljev in drugih), je potrebno oblikovati model sodelovanja, ki bo zagotovil smiselno menjavo dela pri realizaciji večstranskih potreb in interesov. Najprej je pri tem potrebno ugotavljati (upoštevati) konkretne potrebe, interese porabnikov, se z njimi ob oblikovanju in ob izvajanju vzgojnega programa dogovarjati; potrebno je upo-

števati konkretne situacije otrok oz. njihove družine (med drugim vzgojne možnosti, ki jih daje otroku družinsko okolje in druge pobude, ki jim jih okolje posreduje. Upoštevati je potrebno možnosti in želje staršev, npr. glede časa, kraja ..., kjer naj bi stekel vzgojni program za otroke. Dogovoriti se je potrebno o možnostih in načinih aktivnega vključevanja staršev v izvajanje programa, pa tudi o načinih kontaktiranja, o njihovi vlogi pri izvajanju "podaljšanega" programa itd.)

Razen s starši pa je potrebno računati še z drugimi dejavniki (npr. delovne, družbene organizacije, strokovne), ki se vključujejo v proces nastajanja in izvajanja predšolske vzgoje v KS (npr. kot sooblikovalci programa, kot organizatorji, kot izvajalci).

Posebej pa je dogovarjanje in - po možnosti - usklajeno načrtovanje v sklopu programa potrebno zaradi povezovanja in koordiniranja vseh dejavnikov, ki sodelujejo pri oblikovanju otroka (med drugim javna občila, tisk, telesnovzgojna društva, glasbene šole, itd.).

1. Vzgojni program naj bi bil zasnovan skladno z zasnovami programa v okviru redne vzgojnovarstvene dejavnosti, ki teče v VVZ. To tudi pomeni, da mora biti usmerjen k cilju mnogostranskega oblikovanja otrok.

Zahteva po izhajanju iz ciljev programa redne, vsakodnevne vzgojnovarstvene dejavnosti pa je pogojena tudi z zahtevo omogočiti enotne razvojne možnosti vsem otrokom.

Minimalni, to je 80 urni program,naj bi v svojih elementih (vzgojni cilji, teme) izhajal iz vzgojnega programa v okviru dnevnega, rednega varstva in vzgoje otrok v VVZ. Ob

realizaciji v smislu zahtev mnogostranskega oblikovanja pa mora izvajalec iskati nekatere specifične metode in oblike dela. Če upoštevamo možnosti pritegovanja različnih oblikovalnih dejavnikov v smislu "razširjenega in podaljšanega" programa, morajo metode in oblike dela zagotoviti pritegnitev in sinhronizacijo vseh dejavnikov, pri tem pa izhajajo iz strukture osnovnega, 80 urnega programa.

Zahteve mnogostranskega oblikovanja pa terjajo, da vzgojni program omogoči otrokom raznovrstne aktivnosti, ki naj bodo po obsegu pa tudi po metodah in oblikah izvajanja (s tem pa tudi z vzgojnimi cilji) usklajene oz. medsebojno uravnovešene.

Iz tega izhodišča pa izhaja konkretna zahteva, ki zadeva organizatorje oz. izvajalce tega programa. Ne morejo biti izključni, niti prevladujoči niti kot organizatorji, niti kot izvajalci društva oz. organizacije, ki zaradi ozkega delokroga oz. značaja delovanja učinkujejo na otroka le v eni izmed smeri njegovega oblikovanja (npr. TVD Partizan, glasbene šole, Pionirska knjižnica ipd.), če so ostale pri tem zanemarjene oz. sploh niso vključene.

Če pa v določenih okoliščinah (npr. v manjših krajih, kjer so organizirana le posamezna društva) so, moramo poskrbeti, da svojo dejavnost razširijo s tem, da prevzamejo vlogo iniciatorja in organizatorja, v podrobnejše načrtovanje in izvajanje vzgojnih dejavnosti pa pritegnejo še druge - če ne skupin, pa posameznike, s funkcijo razširiti vzgojni program še v drugih smereh, v smislu zahtev mnogostranskega oblikovanja osebnosti. Npr.: Ob telesni vzgoji poskrbeti tudi za ostale, npr. intelektualne, govorne aktivnosti, likovne, glasbene, igro itd.

Zato je posebej z vidika mnogostranskega oblikovanja najustreznejši organizator družbeno organizirane predšolske vzgoje v KS ustanova, ki pod svojo streho, zaradi zasnove svojega dela, združuje možnosti za omenjeno mnogostransko aktiviranje otrok. V tem smislu so v njej usposobljene tudi vzgojiteljice (tako za neposredno izvajanje takih dejavnosti, kot tudi za usmerjanje drugih pri teh dejavnostih), v VVZ je tudi ustrezna oprema, prostori, didaktična sredstva itd.

Ob zahtevi po uravnovešenem vsestranskem vplivanju na otroka je v vzgojnem programu, pa tudi v širšem programu družbene predšolske vzgoje v KS, potrebno razen okvirnega, oblikovati tudi operativnega, dokaj podrobno in konkretno zastavljenega, neposredno usmerjevanega, ki bo:

- Predvidel (tudi v smislu obsega dejavnosti) vse, za vsestransko oblikovanje otrok potrebne aktivnosti.
- Oblikoval metode izvajanja v program zajetih ter v smislu ciljev mnogostranskega oblikovanja.
- Predvidel za izvajanje raznovrstnih aktivnosti potrebnih strokovnjakov oz. izvajalcev, ki bodo delali s pomočjo mentorjev-strokovnjakov.
- Omogočil pa tudi spremljanje in evidenco o izvedenih aktivnostih v njihovem vzajemnem povezovanju.

2. Za uresničitev ciljev mnogostranskega oblikovanja otrok in za svobodno menjavo dela pri zadovoljevanju potreb otroškega varstva oz. predšolske vzgoje pa je potrebno preko vzgojnega programa, oblikovanega v okviru časovnih možnosti 80 ur, zajeti in sinhronizirati,če je potrebno, pa tudi vzpodbuditi vse dejavnike družbene vzgoje, ki v določeni krajevni skupnosti na otroka učinkujejo.

Zamisel vzgojnega programa v smeri razširjenega in podaljšanega vplivanja.

Kot je bilo že v uvodu omenjeno, v vsakem okolišu oz. v njem organizirani krajevni skupnosti, ponekod v večji, ponekod v manjši meri, nastopajo razen v VVZ z rednim vplivanjem organizirane oblike družbene vzgoje, še drugi dejavniki, tudi družbeno organizirani, ki učinkujejo na otroka, nekateri intencionalno, nekateri funkcionalno. Sem sodijo zlasti javna občila, družinska vzgoja, telesno kulturna društva idr.

Racionalen, enoten, intenziven pristop k vzgoji in izobraževanju otrok zahteva, da vse te dejavnike evidentiramo in jih usklajeno vključujemo v proces oblikovanja otrok.

Kako to zahtevo v praksi realizirati?

Najbolj smiselno, zato tudi najbolj racionalno in primerno tudi ciljem intenzifikacije vzgojnoizobraževalnega vplivanja, bi bilo enotno načrtovanje vplivanja vseh dejavnikov. Bi se pa seveda moralo tudi časovno uskladiti, da vplivi enih dejavnikov ne bi časovno prehitevali drugih, kar bi imelo neugodne učinke tudi na smeri vplivanja. Takšno usklajeno načrtovanje si zamišljamo kot dolgoročnejši cilj.

Že zdaj pa bi morali - četudi še ne enotno načrtovane, vendar vzporedno in zaporedno učinkujoče dejavnike - vsaj pregledati (evidentirati) ter jih v okviru možnosti koristiti v osnovnem, 80 urnem programu.

V tej zvezi si zamišljamo ta program v smislu kombiniranja osnovnega, to je na čas 80 ur odvijajočega se programa, z razširjenim in podaljšanim, kar pomeni načrtno pritegovanje učinkovanja vseh ostalih dejavnikov družinske in družbeno

organizirane vzgoje, ki na območju krajevne skupnosti, v katerem program teče, delujejo.

"Podaljšanje programa" pa je možno doseči tudi z naslednjimi v okviru 80 urnega programa sproženimi ukrepi: Možno (večkrat prav potrebno, na to potrebo pa večkrat opozorijo in dajejo celo pobudo za ukrepanje tudi otroci) je v okviru osnovnega programa sprožene aktivnosti doma nadaljevati (Npr.: Nadaljevati z opazovanjem vremenskih pojavov, rastlin, dela ljudi ...., dopolnjevati zbirke primernih predmetov (razglednice, znamke, prtički) .... jih doma urediti .... povedati, pokazati staršem, ... jih prositi za prispevek, zastaviti vprašanje ...., sprožiti likovno "razstavo", h kateri prispevajo otroci tudi z likovno aktivnostjo doma ...., organizirati skupine otrok, ki bodo v "podaljšanem času", torej doma, nekaj opravili (npr. poskrbeli za pomoč staremu človeku, ponovili dramatizacijo, skupaj zapeli, zaigrali (drugim otrokom v soseščini) na preproste, v okviru 80 ur izdelane (ali posredovane) glasbene instrumente.

Posebej primerna za "podaljševanje vplivanja" je igra, tako ustvarjalna kot didaktična. Glede na otrokovo starostno pogojeno potrebo po igri je pričakovati, da bo naveden zamišljen sistem vzpodbujanja učinkoval dovolj močno, da bo zagotavljal nadaljevanje otrokove aktivnosti v VVZ začete igre ali druge dejavnosti tudi doma.

Tako "širjenje, podaljševanje" programa preko minimalnega časovnega okvira 80 ur ima predvsem tele prednosti:

- Je pomemben prispevek k realizaciji nalog mnogostranskega oblikovanja, ki med drugim zahteva tudi dovolj časa (80 ur pa je za to očitno premalo), omogoča torej dopolnjevanje vzgojnih dejavnosti, ki so v okviru 80 ur premalo ali sploh niso zastopane;

- Je prispevek k usklajevanju vzgojnoizobraževalnih vplivov (četudi ne - če ni njihova dejavnost vnaprej načrtovana - v vplivanju na to, katere in kdaj se vključujejo, ampak v iskanju stičnih točk, dopolnil, možnosti pojasnjevanja itd.).

S pomočjo podaljševanja programa je poudarjena tudi povezovalna vloga družine predvsem v dveh smereh:

- s tem, da določene pobude, naloge ipd. otrok iz ustanove prinaša v družino, tam pa pritegne - neposredno ali posredno - starše,
- s tem, da se določene aktivnosti (npr. gledanje TV, poslušanje radia, urejanje zbirk ... ,razgovori s starši, opazovanja ipd.) odvijajo v okviru družine, spet ob neposrednem ali posrednem sodelovanju staršev, ali pa vsaj -mnogokrat - v njihovi prisotnosti.

Iz take povezovalne vloge družine pa tudi s programom zamišljenih ostalih možnosti vplivanja na starše preko programa predšolske vzgoje v KS sledi, da daje tak način tudi ugodne možnosti za povezovanje in usklajevanje družinske z družbeno predšolsko vzgojo, pa tudi možnosti aktivnega a nevsiljivega poseganja slednje v družinsko vzgojo.

- Je prispevek h kontinuirani aktivnosti otrok; prehajanje v okviru 80 ur (npr. v okviru VVZ ali podobno) izvedenega programa v podaljšani program (nadaljevanje v okviru družine, ob sodelovanju staršev ali brez njih, ob gledanju televizije ali poslušanju radijskih oddaj, obisku gledališča, TVD ipd.) zagotavlja smiselno, na neki način (posredno) načrtovano in usmerjano aktivnost otrok, ki bi bila sicer morda neusmerjena ali celo neizkoriščena (otrokom preprečuje tudi dolgočasje, z njim pogojeno neusmerjeno,

včasih celo negativno, otroku ali drugim škodljivo aktivnost, razposajenost).

V omenjenem pa lahko vidimo tudi prispevek vzgoje otrok za smotrno, samostojno koriščenje prostega časa, priložnost, da otrok uvidi, uresniči, razvija svoje interese.

- Je prispevek k otrokovi socializaciji; odvisno od metod organiziranja podaljšanih aktivnosti najdemo v omenjenem koriščenju raznih dejavnikov tudi dobrodošle priložnosti, da se otroci tudi izven okvira 80 ur medsebojno srečujejo, so skupaj aktivni ali se vsaj družijo (npr. ob gledanju televizije, v TVD ipd.).
- Je prispevek - preko konkretnih primerov - pedagoškega osveščanja in vzpodbujanja staršev pa tudi drugih ljudi iz neposrednega otrokovega okolja, da aktivno sodelujejo pri vzgojnem usmerjanju otrok.
- Je dejavnikom, ki delujejo v otrokovem okolju, ki so premalo opaženi in zato neizkoriščeni, ugodna priložnost, da otroke, preko njih pa tudi odrasle, nanje opozorimo;s tem jih vzpodbudimo k izkoriščanju pozitivnih vplivov, ki jih prinašajo.
- Omogoča upoštevati življenjske okoliščine, konkretne dejavnike, ki nastopajo v okolju, kjer živijo različni otroci, večjo čustveno bližino na otrokov dom, navajen način življenja v družini, vezanih (neposredno ali posredno) priložnosti, ki otroka oblikujejo.

Življenjska in čustvena bližina dejavnosti pa se - tako domnevamo - prenaša na celotni program, tudi na dejavnosti, ki se odvijajo v okviru osnovnega programa. Tako postane za otroka bolj privlačen, manj je ob njem zavrt, bolj spontan.

Po tej poti vidimo tudi prispevek k vživljanju otroka v nove z vzgojnim programom v KS sprožene okoliščine, ki mnogim otrokom - vsaj v začetku - povzročajo težave. Ob časovno kratkem,

tim. minimalnem, 80 urnem programu, pa je potrebno otrokovo nezavrto sodelovanje doseči čim prej.

V zvezi s postavljenim izhodiščem celostnega in enotnega vplivanja v okviru vzgojnega programa v KS in vlogi VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS in s tem koordinatorja vseh ostalih dejavnikov, nastopi vprašanje, kakšna naj bi bila v omenjenem modelu vloga že delujočih organizacij v okviru programa predšolske vzgoje v KS (npr. Center za estetsko vzgojo, Pionirski dom, oddelki za predšolske otroke pri TVD Partizan, tekmovanje za športno značko, tečaji tujih jezikov za predšolske otroke itd.).

Gotovo ne bi smeli zanemariti nobenega izmed že obstoječih, zlasti ne preverjenih, pri otrocih in starših že priljubljenih dejavnikov. Bi pa v interesu mnogostranskega oblikovanja otrok s tega vidika morali preveriti njihove programe. Če bi se pokazalo potrebno, bi razširili njihovo dejavnost, povezujoč z osnovno, ki jo gojijo, tudi na ostale s ciljem harmoničnega oblikovanja osebnosti.

Konkretno: Telovadba, organizirana pri TVD Partizan, naj bi postala ena izmed sestavin programa, VVZ kot center predšolske vzgoje v KS pa naj bi v smislu "dopolnjevane" aktivnosti nudil TVD ustrezno strokovno vodstvo oz. pomoč.
Ali: Glasbena šola naj bi svoj program izvajala v okviru celotnega vzgojnega programa, tako da bi bila glasbena vzgoja enakovreden sestavni del drugih dejavnosti. To povezovanje bi našlo svoj odraz v metodičnih postopkih.

Če ugotovljeno strnemo, lahko ugotovimo, da zamišljeno podaljševanje programa predšolske vzgoje v družinski krog ter še preko njega pomeni tudi racionalizatorski pristop, torej prizadevanje, ki nam zagotavlja, da tudi v skromnih časovnih

in drugih objektivnih možnostih čimveč dosežemo. Je pa tudi prispevek k okrepitvi vzgojnoizobraževalnega vplivanja, to pa je imperativ sodobnega življenja, ki se reflektira tudi v samem otroku ,v njegovi želji in pripravljenosti biti aktiven, kaj spoznati, se česa naučiti, se uveljaviti, doseči pa tudi priznanje.

Lahko tudi pričakujemo ugoden učinek opisanega podaljševanja vzgojnega vplivanja na čas, ki ga preživlja otrok doma, v svojem najožjem življenjskem okolju, v stanovanjski soseščini tako, da v VVZ usmerjeni otroci začno tvoriti s pobudami za določene dejavnosti nekakšno jedro, okrog katerega se utegnejo združevati še ostali otroci. Tako lahko pričakujemo, da se v neposrednem življenjskem okolju namesto večkrat neorganiziranih in kdaj tudi negativno delujočih skupin otrok oblikujejo takšne, ki jih vodijo pozitivni cilji, jih tudi medsebojno povezujejo, ter prispevajo k socialnemu dozorevanju. S pomočjo takšnih jeder lahko dobivajo pozitivne pobude za udejstvovanje tudi otroci, ki niso vključeni v 80 urni program.

3. Vzgojni program moramo zasnovati in predvideti njegovo izvajanje v različnih okoliščinah (izvajalci, prostor, oprema ipd.), pri tem pa naj bi bil program zastavljen enotno v smislu izhodišča enotnih razvojnih možnosti in poenotenja šolskega starta.

   Ob tem pomisleku pa je eno izmed izhodišč tudi, kako za izvajanje programa zagotoviti potrebno fleksibilnost.

V zamišljenem vzgojnem programu je kot konstanto možno pojmovati predviden, tudi finančno pokrit čas 80 ur, ki pa bo predstavljal resnično stalno, oporno točko

le v primeru zadostne, enotne racionalne izrabe okvirno postavljenih časovnih možnosti.

Od ostalih za izvajanje programa relevantnih okoliščin je pričakovati dokajšnjo variabilnost (razlike). Ena teh, ki jo lahko predvidimo že na osnovi okvirne zasnove programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, so organizatorji raznih oblik vzgojnih dejavnosti v okviru naloge vsestranskega oblikovanja osebnosti.

Ob že omenjenih - glej tudi program DPM za leto 1977 [3] - različnih možnosti - nekateri od njih so se že dobro uveljavili, npr. TVD Partizan - organizatorjih, je potrebno računati z različno osnovno orientacijo, z razliko v njihovi osnovni usposobljenosti, interesih, itd.

Zato - v interesu enotnega, v vsestransko oblikovanje osebnosti usmerjenega vzgojnoizobraževalnega procesa - ne moremo organizacije vzgojnih dejavnosti v okviru programa za otroke v krajevni skupnosti prepustiti presoji vsakega od različnih možnih organizatorjev; njihovo - sicer dragoceno pripravljenost za sodelovanje pri organiziranju vzgojnih aktivnosti za otroke, je potrebno usmeriti s podrobnejšimi navodili, ki naj bodo grajena na osnovnih izhodiščih za zagotovitev potrebne enotnosti.

Podobno variabilnost, pa tudi podobne zahteve za izravnavanje razlik, torej podrobno programsko usmeritev, lahko pričakujemo pri izvajanju, torej pri pedagoških delavcih, - morda v odnosu do naloge vzgoje in izobraževanja - pa tudi pri ostalih, tudi laičnih kadrih, pripravljenih vključiti se v izvajanje vzgojnega programa za otroke v okviru krajevne skupnosti.

Razlike, ki zahtevajo fleksibilno prilagajanje v zvezi s pripravo (organizacijo) in izvedbo programa, pogojujejo tudi različne regionalne (prirodne, razlike v življenju, načinu dela ljudi ipd.) okoliščine, ki jih je pričakovati v različnih krajevnih skupnostih.

Na življenjskih situacijah grajen vzgojni program - ne da bi te situacije vsebinsko predvidel - dopušča organizatorju, še bolj pa izvajalcu, da pri samem vzgojnem delu išče vsebino, delno pa tudi z njo pogojeno vsebino dela v neposrednem življenjskem okolju otrok, njihovih staršev pa tudi ostalih v vzgojni program tako ali drugače vključenih krajanov.

4. Eno od osnovnih vprašanj, ki se pojavljajo tako v zvezi z organizacijo kot z izvajanjem programa predšolske vzgoje v KS, je vprašanje izbire pa tudi usposabljanja delavcev za delo z otroki.

Najprej - predno se lotimo težavnega iskanja ustreznega pedagoškega profila, ki bi bil hkrati tudi dovolj delovno sproščen za sprejemanje dodatnih nalog, moramo premisliti, katere so zahteve, ki bi jim morali ustrezati pedagoški delavci in njihovi pomočniki. Te so zlasti naslednje:

Najprej ne bi smeli prezreti posebnih zahtev vzgojnega dela, pogojenih s specifičnostmi otroka v predšolskem starostnem razdobju. Pri tem je potrebno najprej opozoriti na posebno dojemljivost, plastičnost otrokovega živčnega sistema, ki pogojuje posebno odprtost otroka za oblikovalne vplive; ti pa puščajo tudi pomembne, dostikrat nepopravljive sledove v razvoju njegove osebnosti. Zato in zaradi globalnega pristopa pri otrokovem oblikovanju, vzgojitelj učinkuje na otroka z vso svojo osebnostjo,

predvsem s tem, kakršen je, kako živi, deluje, sodi k usposobljenosti za delo s predšolskimi otroki, razen obvladanja določene vsebine, metod in oblik dela, tudi v smeri ciljev socialistične družbe harmonično oblikovana osebnost, ki bo na otroka vplivala tudi s svojim vzgledom.

Zaradi omenjenih zahtev bi bilo v zvezi s pridobivanjem oz. izbiro kadrov za dejavnosti v okviru predšolske vzgoje v krajevni skupnosti potrebno poskrbeti ne za zasilne, ampak za povsem zadovoljujoče rešitve.

Najustreznejši profil delavca v okviru predšolske vzgoje v KS je vzgojiteljica, usposobljena za delo s predšolskimi otroki v VVZ. Zaradi pričakovanih težav, s katerimi bi se predvidoma srečali, če bi hoteli kadrovati za to delo vzgojiteljice, ki jih še vedno primanjkuje, se - vsaj v nekaterih krajevnih skupnostih, ki bodo organizirale družbeno predšolsko vzgojo, ne bo mogoče izogniti nujnosti izkoristiti pripravljenost tudi drugih pedagoških delavcev ali celo neprofesionalcev za izvajanje programa v okviru te vzgoje.

Naloge vzgojiteljice z vidika njene časovne obremenitve v okviru opisane zasnove programa bi bile približno take:

1. Izvajanje vzgojnega programa v okviru srečanj (vsaka skupina 2-krat tedensko à 2,5 ur, kar bi dovoljevalo, da vzgojiteljica hkrati vodi približno 5 skupin (s tem v enem delovnem letu - od septembra do vključno junija - opravi à 80 ur za 1 skupino - 15 skupin, to je, če računamo v 1 skupini 25 otrok - 375 otrok).
2. Pri tem pa je potrebno računati še z nalogami dela s starši ter s - pretežno organizacijskimi-nalogami za povezovanje različnih dejavnikov v okviru razširjenega in podaljšanega vplivanja, njihovo evidentiranje,

koordiniranje, (usklajevanje tudi z načrtovanjem).

Iz omenjenega je razvidno, da nalog v okviru programa predšolske vzgoje ne bi mogle opravljati vzgojiteljice v dodatku (podaljšku) delovnega časa, ampak bi bila v vsaki ustanovi, ki bi organizirala ta program, vsaj po 1 vzgojiteljica (z nekajletnimi delovnimi izkušnjami), ki bi - ob pritegovanju ostalih za nekatere naloge in ob vključevanju drugih (starši, študenti, dijaki vzgojiteljskih šol ipd.) - opravljala in odgovarjala za najpomembnejše in najobsežnejše naloge.

Predno pa se odločimo za to, bi bilo potrebno dobro premisliti, če so kadrovske kapacitete vzgojnovarstvenih zavodov, h katerim gravitirajo načrtovane dejavnosti v okviru krajevnih skupnosti, dobro, smotrno, racionalno izkoriščene. Predvsem velja v tej zvezi preveriti, ali se vzgojiteljice v svojem delovnem času ukvarjajo z vzgojnim delom, ki zahteva njihovo stopnjo oz. specifičnost strokovne usposobljenosti.

V primeru, da ugotovimo v redni dejavnosti vzgojiteljic v VVZ določene rezerve (npr. delovni čas zapolnjuje tudi s prisotnostjo pri spanju otrok), jih kaže izkoristiti v okviru dejavnosti predšolske vzgoje v KS.

Seveda moramo rezervo v kadrovanju ustrezno usposobljenih kadrov za to delo iskati tudi v pripravljenosti vzgojiteljic za delo v podaljšanem delovnem času.

Je pa navedene rezerve - če z vzgojiteljicami ne moremo pokriti vseh potreb za izvajanje programa - smiselneje, bolj racionalno kot za neposredno izvajanje, izkoristiti za opravljanje funkcij mentorjev v okviru predšolske vzgoje

v KS. S tem lahko dosežemo dobro povezavo med delom v VVZ ter v okviru dejavnosti v KS.

Pri koriščenju drugih pedagoških delavcev in neprofesionalnih, na področju vzgoje in izobraževanja laičnih kadrov, pa je potrebno opozoriti na naslednje:

- Na potrebo po izbiri z vidika za delo s predšolskimi otroki potrebnih, že omenjenih osebnostnih karakteristik, ki zagotavljajo dober stik z otrokom in potrebno vodljivost.
- Da bo potrebno te kadre dodatno usposobiti (najbolje s hospitacijami, povezanimi s potrebnimi pojasnili; oboje naj bi kandidatom pokazalo vzorce za izvajanje programa, jih pa usmerilo tudi v lastno pobudnost).
- Da bo potrebno oblikovati posebnostim nalog usmerjanja omenjenih neprofesionalnih kadrov prirejen model mentorstva.

Vloga vzgojiteljice v programu predšolske vzgoje v KS, naj bi bila predvsem organizatorske, mentorske, koordinatorske narave.

Tudi kot izvajalka vzgojnega programa bi morala iskati takšne oblike dela, ki bi ji omogočile, da racionalno koristi svojo strokovno usposobljenost tako neposredno za delo z otroki, kot tudi za usmerjanje ter usposabljanje drugih pri tem delu.

Tako npr. bi - ob delitvi večje skupine otrok na manjše - v posameznih metodičnih fazah vzgojnega dela - lahko pritegnila za vodstvo manjših skupin otrok laične oz. priučene sodelavce, med njimi tudi starše.

Posebej je potrebno v tej zvezi opozoriti na pričakovan ugoden vpliv vzporednega dela vzgojiteljice s starši pri izvajanju programa, zastavljenega v smislu "podaljšanega". Že v VVZ aktivni starši bi se na ta način zelo organsko uvedli v naloge vodstva otrok pri nadaljevanju v VVZ sproženih vzgojnih aktivnosti.

Najugodnejša rešitev kadrovskih vprašanj z vidika zagotovitve mentorstva ter opravljanja vseh drugih nalog (dogovarjanje ob ugotavljanju obojestranskih interesov ...), izvedljivo pa v večjih krajevnih skupnostih oz. VVZ,je, če ima vzgojnovarstveni zavod posebno strokovno moč za naloge v zvezi s programom predšolske vzgoje v krajevni skupnosti, priporočljivo - kot že omenjeno - v vlogi mentorja, pedagoškega vodje, preko teh nalog pa tudi izvajalca.

Bi pa omenjeno prepletanje, izmenjavanje, sodelovanje različnih izvajalcev vzgojnega načrta zahtevalo dokaj dobro premišljen načrt tega dela, ki bi bil pa tudi tako zastavljen, da bi dovoljeval prožno prilagajanje konkretnim, - kot lahko pričakujemo - dokaj izpreminjajočim se okoliščinam. (Npr. Pričakovati je, da se bodo skupine zaradi izostankov otrok, pa tudi staršev, izpreminjale; potrebno je računati tudi z različno zanesljivostjo ostalih sodelavcev oz. pomočnikov pri izvajanju programa itd.).

<u>Usposabljanje in sodelovanje staršev v okviru programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.</u>

Naloge staršev v zvezi z usmerjanjem razvoja njihovih otrok, so zlasti naslednje:

- So prvi usmerjevalci otrokovega razvoja v okviru družine in večkrat edini vse do otrokovega vstopa v osnovno šolo.

- So sovzgojitelji, ko se njihovi otroci vključijo v družbeno organizirano vzgojo z različnimi nalogami.

V času, ki ga otrok preživi doma, opravljajo tiste vzgojne naloge, ki sodijo po svojem značaju v okvir družinske vzgoje. Ob sodelovanju s poklicnimi vzgojitelji in drugimi izvajalci opravljajo številne naloge v okviru programa družbeno organizirane vzgoje.

Posebne naloge pa prinaša staršem tudi program predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.

Načrtovanje pa tudi izvajanje programa predšolske vzgoje v KS temelji na tesnem, kontinuiranem sodelovanju staršev, torej tudi na vzdrževanju stalnih zvez organizatorjev in izvajalcev te vzgoje z njimi.

To zahtevo pogojuje:

- zamisel z vključitvijo vseh dejavnikov integrirane vzgoje v krajevni skupnosti, v kateri nastopajo starši v dvojni vlogi:
  kot eden izmed drugih, vsekakor najpomembnejši dejavnik oblikovanja otroka, pa tudi kot porabniki, nosilci potreb in interesov v okviru združevanja dela v vzgojno-izobraževalnem procesu;
- zamisel programa v smislu podaljševanja, ki postavlja starše kot sodelavce, sousmerjevalce vzgojnega procesa, sproženega v okviru 8O urnega osnovnega programa.

Zavedati pa se moramo, da so - posebej pri predšolskem otroku - starši zelo pomembni, največkrat odločujoči posredniki in pomočniki otroku, če naj izkoristi možnosti, ki mu jih dajejo v okolju, v katerem živi, posebej v krajevni skupnosti organizirane vzgojne dejavnosti. Pri tej posre-

dovalni vlogi pa seveda igrajo dokajšnjo vlogo razen objektivnih pogojev staršev (npr. čas, potreben za spremstvo otroka, včasih oprema, denar za vstopnino ipd.), tudi njihovo razumevanje pomembnosti vključevanja otrok v vzgojne dejavnosti. To pa je spet pogojeno z določenimi okoliščinami, na katere moremo bolj ali manj vplivati, npr. z izobrazbo, pedagoško osveščenostjo in drugimi, večkrat tudi socialno pogojenimi dejavniki. V sklopu vplivanja navedenih razlik med starši se povečujejo tudi razlike v možnostih otrok koristiti v okolju obstoječe razvojne pobude, s tem pa tudi razlike v njihovih razvojnih možnostih.

Načrtno delo s starši je torej tudi z vidika širjenja dostopnosti raznih oblik družbeno organizirane predšolske vzgoje in njihovih učinkov na otroke več kot potrebno.

Vloga staršev v oblikovanju in izvajanju vzgojnega programa v KS pa postavlja naslednje naloge dela s starši za njihovo usposabljanje za realizacijo navedenih obveznosti:

- usposobiti oz. aktivirati jih za uveljavljanje njihovih pravic in dolžnosti pri združevanju dela za zadovoljevanje vzgojnoizobraževalnih potreb njihovih otrok;
- jih pedagoško širše osvestiti oz. oblikovati;
- jih usposobiti oz. usmerjati za izvajanje njihovih nalog v okviru vzgojnega programa v KS v smislu razširjenega in podaljšanega vplivanja.

Usposabljanje in sodelovanje s starši predstavlja torej nujno, obvezno sestavino oblikovanja in izvajanja programa predšolske vzgoje v KS.

Zaradi omenjene poudarjene vloge staršev v vzgojnoizobraževalni dejavnosti v KS ter zaradi specifičnosti njihovih

nalog v njej pa je potrebno izdelati in izvajati ustrezen način usposabljanja staršev.

Te pomembne naloge ne smemo prepuščati slučaju, niti ravnati nenačrtno in nesistematično.

Se pa moramo tudi v zvezi z omenjenimi nalogami zavedati težav. Prav gotovo niso najmanj pomembne tiste, ki jih pogojujejo ob splošni obremenjenosti staršev in izvajalcev programa dela s starši, zelo skromne časovne možnosti.

Čas pa zahteva tako splošno usposabljanje staršev za razumevanje in opravljanje vzgojiteljskih nalog, kot tudi usposabljanje za delo z otroki v okviru "podaljšanega" programa, seveda pa tudi delo samo.

Pri tem pa moramo računati z nujnostjo, da starši čas za otroka morajo imeti, zlasti še, če želijo vzgojo otrok izboljšati, doseči pri njej večjo učinkovitost. Večkrat sodi med prve naloge dela s starši prav osveščanje o tej nujnosti.

Računati pa moramo tudi z drugimi težavami, npr. z različnimi stopnjami pedagoške osveščenosti staršev v fazi, ko z njimi pričenjamo delo, kar lahko pogojuje različna izobrazba, življenjske izkušnje (nanje vpliva tudi poklic), pa tudi osebnostne, zlasti karakterne posebnosti staršev itd.

Zato je ena izmed osnovnih zahtev, če hočemo v okviru programa predšolske vzgoje v KS delo s starši postaviti na realna tla in zastavljene naloge tudi uresničiti, racionalizacija, zelo premišljeno koriščenje vseh možnosti, ki se nam za to delo nudijo, tako tistih, ki jih predvidevamo in morda tudi načrtujemo, kot tudi nepredvidenih.

Ena izmed zelo pomembnih rešitev v zvezi z zahtevami racionalizacije je, tako z vidika vzgojiteljic (ali drugih izvajalcev), kot tudi staršev, v čim večji meri vzporedno ali vsaj kolikor mogoče časovno usklajeno, povezano delo z otroki in s starši.

Zasnova programa predšolske vzgoje z vanjo zajetim vzgojnim programom v smislu razširjenega in podaljšanega programa tako vzporednost posebej zahteva, delno pa jo nekatere okoliščine izvajanja tega programa tudi omogočajo (olajšujejo). Realizacija teh možnosti pa zahteva dokaj skrbno načrtovanje dela.

Pomislimo na naslednjo, na videz morda manj pomembno okoliščino, ki pa jo lahko zelo dobro izkoristimo za navedeno paralelno oz. časovno usklajeno delo s starši in z otroki:

Vključevanje otrok v tim. minimalni, to je 80 urni program v KS, posebej če ga pojmujemo v smislu razširjenega in podaljšanega, zahteva spričo njihove starosti (5-6 let) spremstvo staršev. Predvidevamo, da je to spremstvo potrebno vsem otrokom vsaj v začetku vključevanja otrok v izvajanje programa, v primerih večje oddaljenosti oz. dislokacije ter pri manj samostojnih otrocih, pa tudi dlje časa ali ves čas.

Dosedanje izkušnje, npr. v zvezi z malo šolo ali pa ob nekaterih drugih za otroke organiziranih vzgojnih dejavnosti, npr. v okviru Cicibanovih uric, telovadbe ipd., kažejo, da je večkrat prav zahteva spremstva in v tej zvezi za starše "prazen" ali tudi v resnici izgubljen čas, ovira, ki, žal, učinkuje neugodno na vključevanje otrok v omenjene organizirane vzgojne dejavnosti. Spremstvo staršev pa je okoliščina, ki jo je možno in potrebno dobro izkoristiti.

Odpira se možnost, ki jo velja izkoristiti, da namreč vzporedno s programom za otroke načrtujemo in izvajamo tudi program dela s starši.

Čas, trajanje, načine in oblike kontaktiranja s starši moramo prilagoditi najprej že omenjenim ciljem in namenom usposabljanja oz. sodelovanja s starši v okviru izvajanja programa vzgoje v KS. Upoštevajoč zahteve racionalizacije in izvedljivosti načrtovanega sodelovanja z vsemi starši, katerih otroci se vključujejo v vzgojne dejavnosti, moramo pa precej pozornosti nameniti tudi spoznavanju konkretnih možnosti različnih staršev za sodelovanje oz. komuniciranje. Vedeti moramo kdaj, za koliko časa ... lahko posamezni prihajajo, ali lahko računamo z njihovo stalno, kontinuirano udeležbo, ali le občasno; ali kot spremljevalec otroku prihaja vedno isti od staršev (lahko tudi kak drug član družine), ali se izmenjujejo. Ob predvidoma neenotnih takih in podobnih prilikah je potrebno model sodelovanja zastaviti fleksibilno, prilagodljivo različnim možnostim. Tako morajo oblike sodelovanja oz. usposabljanja staršev zajemati tako kontinuirano, sistematično delo kot tudi občasna, včasih celo samo posamezna srečanja.

Nadaljnja, pomembna zahteva pri načrtovanju sodelovanja s starši je tudi nevsiljenost, spontanost ob sodelovanju. Starši naj bi - zlasti v vlogi vzgojiteljičinih pomočnikov (npr. pri izvajanju "podaljšanega programa", ki poteka predvsem doma, v otrokovi družini) - začutili, da je sodelovanje življenjska nujnost; zanj pa bi jih morali tudi motivirati z vidika interesa otrok, pa tudi lastnega zanimanja.

Vlogo posrednika za ustvarjanje življenjske nujnosti, neprisiljenosti sodelovanja naj bi odigral v smislu povezo-

vanja staršev in drugih vzgojiteljev zasnovan vzgojni program. Ta naj bi najprej sprožil aktivnosti otrok v okviru "osnovnega programa" (to je programa, ki naj bi se odvijal v predvidenem času 80 ur); te aktivnosti, zasnovane v smeri njihovega nadaljevanja oz. razširitve z vključevanjem še ostalih oblikovalnih dejavnikov (društev, TV, radio, gledališče, itd.), bi prenesel v družino otrok in vzpodbudil starše, da se v nadaljevanje oz. razširitev vključijo.

Osnovno, predvidoma najpogostejšo in najbolj kontinuirano ter spontano priložnost komuniciranja s cilji usposabljanja in sodelovanja s starši bi torej predstavljalo opisano spremljanje otrok k vzgojnim dejavnostim v okviru programa predšolske vzgoje v KS.

Razen tega pa bi občasno - ne prepogosto, prilagojeno časovnim možnostim staršev, o katerih bi se morali prej pogovoriti - vključevali starše z namenom, da jih informiramo in za vzgojno delo usposabljamo tudi ob drugih priložnostih, ko bi prihajali k raznim oblikam komuniciranja sami, brez otrok.

Tretjo okvirno obliko, ki si jo zamišljamo, pa bi predstavljalo pismeno komuniciranje s starši, obveščanje o tekočih dejavnostih otrok, posebej z vidika obveznosti staršev v tej zvezi.

V načrtovanje dela s starši pa sodi tudi predvidevanje konkretnih možnosti, tudi nalog, ki jih bi staršem prinašale razne oblike komuniciranja. Kajti nikakor se ne bi smeli zadovoljiti - če želimo starše za sodelovanje pridobiti, pa tudi obdržati - le s pasivnimi oblikami (npr. poslušanje predavanj, opazovanje otrok, didaktičnih sredstev ipd.),

ampak bi morali starše tudi čim bolj aktivno vključevati. S tem bi jih na najbolj učinkovit način seznanjali tudi z njihovimi nalogami pa tudi oblikami in metodami dela, ki jih lahko tudi sami doma uporabljajo v okviru "razširjenega in podaljšanega" programa.

Seveda aktivno vključevanje ne bi moglo postati obvezno pravilo, zlasti ne aktiviranje vseh hkrati, ampak kot ena izmed metod dela, tako pogosto, kolikor to dovoljujejo možnosti.

Konkretne oblike dela s starši za dosego ciljev in namenov sodelovanja z njimi v okviru programa predšolske vzgoje v KS bi bila lahko naslednja, če bi izhajali iz že omenjenih treh osnovnih okvirnih oblik (izkoristili bi spremstvo otroka, posebej organizirane oblike, brez otrok in pismene oblike). Nekatere so se že v dosedanjem delu, bodisi v okviru redne vzgoje in varstva, bodisi v okviru "razširjene dejavnosti VVZ", uveljavile.

Na primer:

- Občasno prisostvovanje, delno pa tudi aktivno sodelovanje staršev ob vodstvu vzgojiteljice, pri izvajanju nekaterih, za to sodelovanje primernih enot vzgojnega programa.

  To prisostvovanje (neke vrste hospitiranje, lahko bi rekli tudi "odprte vzgojne dejavnosti") naj bi prispevalo predvsem k informiranju staršev o izvajanju vzgojnega programa, dalo pa naj bi jim tudi pobude za lastno vzgojno delo z otroki v okviru družine. Aktivno sodelovanje staršev ob takšnih priložnostih pa bi bilo možno in smiselno predvsem, kadar se vzgojne dejavnosti od-

vijajo v več manjših skupinah otrok, omejeno seveda na tiste, ki ob primerni inštrukciji vzgojiteljice dovoljujejo, da za določen čas vodstvo prevzame tudi laik, najbolj s tem, da se vanje aktivno vključi, npr. igre, pripovedovanje oz. poslušanje pravljic, zgodb ipd. (Nekatere, strokovno zahtevnejše dejavnosti, npr. vodstvo likovnih dejavnosti, gibalno ritmičnih ipd., pa so za takšno sodelovanje manj primerne oz. pridejo v poštev po daljšem času komuniciranja oz. usposabljanja staršev z njimi.)

- Na hospitacije vezane ali samostojne obravnave določenih vzgojnih vprašanj (tematskih enot). Pobude zanje dajo starši ali vzgojiteljica (oz. drugi izvajalci programa) v ustni ali pisni obliki, eni in drugi pa po možnosti v enakem obsegu sodelujejo tudi pri reševanju vprašanj, sproženih v omenjenih enotah; tako so v razgovor zajete družinske in tudi ostale vzgojno pomembne situacije.

- Stalni ali občasni prikazi ("razstave") didaktičnih sredstev, ki naj bi jih poznali tudi starši (npr. igrače, knjige, didaktična sredstva, ki so izdelki vzgojiteljic ali izdelana kako drugače, izdelki otrok ipd.). Vse omenjeno naj bi bilo opremljeno z opisi, pojasnili (kako se uporablja, kdaj, kako je nastalo ipd.) kot dopolnitvami samega prikaza sredstev. Pojasnila naj bi prispevala k razumljivosti razstavljenega tudi brez neposrednega vodstva (s takimi ogledi in drugimi, še na drugih mestih omenjenimi dejavnostmi bi starši izkoristili čas, ko čakajo, da otroka odvedejo domov).

- Pedagoška knjižnica za starše (z izbiro primernih, staršem dostopnih pedagoških knjig in revij) v mirnem prostoru.

Op.: Če upoštevamo izobrazbeno stopnjo, starost, izkušenost itd. staršev, je priporočljivo vplivati na starše pri koriščenju literature še z dodatnimi,najbolje - z vidika racionalizacije - pisnimi, sicer pa tudi ustnimi usmeritvami ter jih smiselno prilagoditi tudi posameznim staršem glede na značilnosti, ki nastopajo pri vzgoji določenih otrok.

Pisne usmeritve so lahko npr. v obliki opozoril na določene knjige, članke, odstavke v njih, lahko tudi z dodatnimi opombami, opozorili, nasveti, usmeritvami za uporabo nasveta v konkretni situaciji itd.

Omenjeno usmerjanje in neposredno ali posredno vodstvo lahko knjižnico "oživi", ji poveča neposredno uporabnost, prispeva pa tudi k splošnemu usposabljanju staršev za koriščenje napisanih virov.

- Staršem naj bodo dostopni tudi razni zapisi (dokumentacija), ki v razumljivi obliki - v tem smislu moramo dokumentacijo izbrati - posreduje informacije o vzgojnih dejavnostih, ki se odvijajo v ustanovi, jim pa - vsaj nekateri od njih - dajo tudi pobude za njihovo lastno vzgojno aktivnost v okviru družine. Sem sodijo npr. prikazi razporeda dnevnih dejavnosti, programi dela, predstavitev dela tistih delavcev, ki jim starši neposredno pri njihovem delu ne morejo slediti, je pa z vidika vzgojnih ciljev tudi pomembno (npr. sestavljanje jedilnikov /malice/, če otroci dobijo kak obrok v ustanovi). Predstavimo lahko tudi sezname v VVZ (redno, dnevno dejavnost) vključenih otrok, kriterije za sprejem otrok, razpored dejavnosti na igrišču itd.

Op.: Smiselno in praktično je, če so omenjeni zapisi v pedagoški, staršem namenjeni knjižnici.

- Tudi zapisi o otrocih (zdravstveno telesne značilnosti oz. razvoj, prav tako duševne posebnosti in razvoj), predstavljeni v primerni, razumljivi, čimbolj popularni obliki (npr. kot epizode iz življenja, nanje vezano vzgojno ukrepanje) dopolnjujejo informiranost staršev in jih usmerjajo v sledenje posebnostim in razvoju otrok tudi v družinskem krogu.

- "Knjiga zapisov staršev o otrocih" naj bi jim dala priložnost oz. jih vzpodbudila, da po vzgledu zapisov vzgojiteljice in z njimi vzbujenega zanimanja staršev za značilnosti in razvoj otrok ter vzgojno ukrepanje z njimi, v pisni obliki (ob drugih priložnostih pa seveda tudi ustno, vendar je pisna racionalnejša, ker izpolnjuje čas, ko starši čakajo na otroke) izražajo svoje vtise, opažanja, želje, predloge, zastavljajo vprašanja ipd.

Op.: Takšna knjiga zapisov staršev bi predstavljala vzgojiteljici pomemben vir tudi za načrtovanje in izvajanje že omenjene oblike sodelovanja s starši, ki smo jo imenovali "obravnava tematskih enot".

Četudi težje dosegljiv, vendar - vsaj pri nekaterih starših - ni neuresničljiv, je tudi cilj, kako preko sprožene-ga zanimanja za otroke ("knjiga zapisov") doseči, da bi se starši pojavljali tudi kot avtorji prispevkov o otrocih, o problemih družinske vzgoje ali v javnem tisku, ali pa vsaj - če bi to organizirali - v internem glasilu ene ali več VVZ v okviru KS. Vzgojiteljičina usmeritev (tema, obseg prispevka ipd.) pa tudi konkretna pomoč (naslov revije, potrebni podatki ipd.) bi mnoge starše vzpodbudila, da bi se pojavili tudi kot avtorji prispevkov v tisku. Pričakujemo lahko, da bi v tej smeri sprožena aktivnost ugodno vplivala na njihovo zanimanje pri branju prispevkov drugih avtorjev.

Op.: Zelo dobra, mobilizacijska usmeritev staršev za njihovo lastno sestavljanje in publiciranje prispevkov o otrocih in o vzgoji je seveda podobna dejavnost vzgojiteljic, posebej če v njenih publicističnih prispevkih zasledijo problematiko, ki je tudi njihova in jim zato konkretno pomaga pri njenem reševanju.

Možnost aktiviranja staršev, hkrati pa tudi vzgojiteljic v omenjeni smeri pisne predstavitve vzgojne problematike, je tudi koriščenje problematike oz. poteka obravnav v okviru navedenih "tematskih enot". Če pri tem prevzame pobudo vzgojiteljica tudi z načinom zapisovanja poteka razgovora, povzemanja, neposredno k podobni aktivnosti usmerja tudi starše.

- "Zbori staršev" naj bi bili organizirani vsaj dvakrat v času izvajanja tim. minimalnega programa v KS, na začetku in ob zaključku.

  Namen zborov naj bi bil predvsem v tem, da se starši seznanijo, se pogovorijo o vprašanjih, ki vse zanimajo, lahko tudi o takih, ki so jih sprožile druge oblike kontaktiranja (npr. prikazi sredstev, zapisi o otrocih, dokumentacija o poteku dela ipd.).

- Podoben, vendar bolj deloven, določen značaj naj bi imeli "večeri staršev", organizirani z namenom, da bi starši skupaj ter ob sodelovanju vzgojiteljice ali njenega pomočnika, izdelali kakšne potrebne predmete (preproste igračke, didaktična sredstva, darila za novo leto, opreme za punčke - igračke ipd.). Takšne dejavnosti naj bi v prvi vrsti omogočile neprisiljeno kontaktiranje staršev (posebej primerno za takšne, ki samo govorno težje dobijo kontakte z drugimi!), hkrati pa bi prispevale k pocenitvi stroškov za

vzgojne dejavnosti, omogočile pa bi tudi pripraviti otrokom presenečenje.

- Tekoče pisno obveščanje vzgojiteljice - s pomočjo temu namenjenega zvezka ("zvezek sporočil", ki ga staršem prinaša in vzgojiteljici odnaša otrok). Tak način komuniciranja naj bi služil v prvi vrsti obveščanju staršev o dejavnostih v okviru "razširjenega programa", pri katerih naj bi starši - za dopolnitev minimalnega programa 80 ur - sodelovali.

Možno pa je v te namene uporabiti - ker je racionalnejše - tudi (na ciklostilu) razmnožena obvestila.

O morebitnih težavah oz. drugih vprašanjih, ki v zvezi s takimi obvestili nastopijo, pa naj starši - ako tega ne opravijo ustno - vzgojiteljico sproti obveščajo.

- Vzgojne aktivnosti, pri katerih z otroki sodelujejo starši in jih s tem v njihovi aktivnosti vzpodbujajo ter usmerjajo, hkrati pa preko vzgojiteljičinega vodstva dobijo za usmerjanje otrok potrebne napotke. Doslej se je v tej smeri najbolj uveljavila telovadba staršev skupaj z otroki. Podobne možnosti pa se odpirajo tudi na ostalih področjih, npr. pravljice, dramatizacije, lutkovni prizori (lutke vodijo starši in otroci), glasba /petje, igranje na instrumente/, nekatere igre, npr. namizne didaktične. Pri teh in podobnih aktivnostih se starši vključujejo v aktivnosti podobno kot otroci, pri tem pa prevzemajo tudi vlogo vzgojiteljičinih pomočnikov.

S pomočjo sodelovanja staršev na opisan način bi se celotna skupina otrok občasno delila na manjše - te bi prevzeli starši -; delo v skupinah bi se lahko odvijalo v skupnem prostoru, po možnosti pa bi bile skupine prostorsko ločene.

Posebej pa je potrebno omeniti in razmisliti o obliki sodelovanja s starši za izvajanje "podaljšanega programa", ki si ga brez njih ne moremo zamisliti.

Vloga staršev v tem odnosu je dvojna:

- da prevzamejo posredniško vlogo s tem, da omogočajo otrokom koriščenje vzgojnoizobraževalnih možnosti raznih dejavnikov izven programa 80 ur v VVZ (npr. TVD, TV, radio, knjižnica, gledališče, šport itd.),
- da sodelujejo pri nadaljevanju programa, ki se - sprožen v okviru 80 ur - organsko, v smislu umevne nujnosti, nadaljuje še v okviru družine.

Vloga vzgojiteljice ob omenjeni vlogi staršev pa je, da jih obvešča o dejavnikih, ki naj jih otroci koristijo (se vključujejo v dejavnosti), ter o načinih, s katerimi naj z otroki sodelujejo pri podaljševanju osnovnega programa.

Če pa naj bi dosegli namen sodelovanja s starši, bi morali to sodelovanje načrtovati, razporediti pripravljenost vseh staršev, njihovo aktivnost tudi časovno določiti, se z njimi domeniti o nalogah, o načinih udejstvovanja.

Predvideti je potrebno tudi konkretne, preproste, neobremenjujoče oblike sporazumevanja o možnostih staršev, npr. tedenski vplivi staršev v seznam predvidenih aktivnosti (z navedbo časa, ki ga imajo na voljo), ipd.

Ne bi pa bilo smotrno, če bi starši samo hospitirali (pasivno opazovali), pa tudi ne, če bi sodelovalo hkrati več staršev, kot je potrebno. Tudi ne bi smeli dovoliti, da bi se starši pretirano ukvarjali s svojim otrokom, mu izrazito dajali prednost pred drugimi.

Oblikovanje modela dela s starši predstavlja torej nujno sestavino načrtovanja in izvajanja programa predšolske vzgoje v KS.

Pri tem je zelo pomembno upoštevati tudi zahtevo racionalizacije z vidika dela vzgojiteljice. Nekatere dejavnosti iz programa za otroke ter iz programa za starše lahko potekajo vzporedno in vzgojiteljice dodatno časovno ne obremenjujejo, zahtevajo pa seveda dvojno pripravo. So pa oblike sodelovanja s starši, ki ne dopuščajo paralelnega poteka, te je treba seveda organizirati posebej, v času, ki ustreza tako staršem kot vzgojiteljicam.

5. Vzgojni program za delo s predšolskimi otroki v KS je potrebno v njegovih osnovnih karakteristikah (vzgojni smotri, vsebina, metode) prilagoditi tudi starostnim značilnostim otrok, ki jim je namenjen, upoštevajoč pri tem tudi znotraj starostnega razpona nastale individualne razlike, pa tudi z regionalnimi vplivi pogojene razlike med posameznimi otroki oz. skupinami otrok.

Pri tem pa je potrebno upoštevati tudi različne okoliščine, ki bodo pogojevale različen starostni sestav otrok, ki se bodo vključevali v okviru 80 urnega programa v KS organizirane vzgojne dejavnosti. Tako je treba predvideti, da bo v nekaterih KS mogoče organizirati starostno čiste skupine 5-6 letnih otrok, v nekaterih pa se bodo mednje pomešali tudi mlajši otroci. Dalje lahko predpostavljamo, da bodo (so) skupine otrok, oblikovane v okviru predšolske vzgoje, organizirane v krajevnih skupnostih, v primerjavi z otroki, ki so redni obiskovalci VVZ (vključeni v okviru celodnevne vzgoje ter varstva), še bolj heterogene, ker so otroci izpostavljeni pred, pa tudi po vključitvi v 80 urni program heterogenim vplivom v družini in izven nje, čas skupnega programa (80 ur), ki naj bi kompenziral te razli-

ke, pa je razmeroma kratek in mu ne moremo pripisati enake učinkovitosti kot programu celodnevne vzgoje ob varstvu.

Zato mora biti program zasnovan tako, da dopušča individualizacijo ter delo v manjših skupinah. Tej zahtevi morajo biti prilagojene tudi pri vzgojnem delu uporabljene oblike dela.

Je pa tudi verjetno, da bodo v večjih KS, kjer je tudi več otrok, ki se bodo vključevali v KS, lahko skupine za izvajanje vzgojnega programa tudi starostno čiste in bolj homogene. Iz te dvojne možnosti sledi - v smislu zahtev fleksibilnosti programa - zahteva oblikovati program, ki bo uporaben tako v starostno čistih, kot v starostno mešanih skupinah in bo omogočil optimalno izkoristiti možnosti, ki jih imajo za svoj razvoj otroci tako v enih kot v drugih.

6. Eno izmed izhodišč programa predšolske vzgoje v KS je tudi težnja, da se različne vzgojne dejavnosti, tako tiste, ki so organizirane v okviru programa 80 ur, kot tiste v okviru razširjenega programa, odvijajo prostorsko blizu, po možnosti <u>na istem kraju.</u> Na istem prostoru izvedene raznovrstne vzgojne dejavnosti je - tudi v otrokovi zavesti - lažje zliti v organsko enoto in doseči homogenost v vzgojnem učinkovanju, pospeševati kontinuiteto dela. Razen tega je na enem kraju lažje doseči potrebno kvaliteto in enotnost v opremi, didaktičnih sredstvih.

   Dislocirano, torej na različnih krajih, je smiselno izvajati le tiste dejavnosti, ki to zahtevajo (npr. telovadbo, če ni na voljo telovadnica, "mali kino", če ni na stalnem mestu dovolj primeren prostor oz. aparatura itd.).

V smislu omenjene zahteve homogenosti v izvajanju osnovnega (80 urnega) in podaljšanega oz. razširjenega programa

tudi ni priporočljivo podvajati vzgojnih dejavnosti, četudi bi bilo praktično to možno, npr. izvesti istovrstne v okviru minimalnega, 80 urnega programa, poleg tega pa še v okviru drugih organizacij, npr. Pionirskega doma, pri tem pa zanemariti dejavnosti druge vrste. Koriščenje dveh možnosti je smiselno in v prid enotnemu cilju le, če je medsebojno usklajeno tako, da se dopolnjuje, predstavlja utrjevanje ipd., to pa seveda zahteva primerno vodstvo.

Pa tudi v primeru prostorskih težav, s katerimi je potrebno računati in otežujejo upoštevanje omenjenega izhodišča prostorske enotnosti, zato se pa posamezne vzgojne dejavnosti morajo odvijati na različnih krajih, je nujno poskati neki **center in nanj** v čim večji meri navezovati dejavnosti, ki se odvijajo izven njega. (To je možno npr. s tem, da se tam pogovarjamo o "dislocirani", obesimo slike, postavimo izdelke otrok, vodimo "dnevnik" zapisov, kaj smo vsak dan delali ipd.)

Glede prostorskih možnosti se je potrebno zavzeti za naslednje: Za izvajanje vzgojnega programa v KS moramo pojmovati kot ustrezen le prostor, ki je tudi primerno opremljen, a ne le s pohištvom, ki omogoča predšolskim otrokom ustrezne in potrebne dejavnosti, ampak tudi z didaktičnimi sredstvi, prav tako nujno potrebnimi za dejavnosti v okviru vzgojnega programa. Pri konkretizaciji te zahteve moramo izhajati iz znanih dejstev o vplivu ustrezno oblikovanega in opremljenega prostora na sodelovanje otrok (prostor vpliva s svojo opremo in sredstvi na sodelovanje otrok, neposredno, posredno pa preko vpliva na njegovo počutje).

Ustrezen prostor s potrebno opremo pa lahko najdemo le v vzgojnovarstvenih zavodih in v nekaterih osnovnih šolah,

kjer imajo potrebam predšolskih otrok posebej prirejene prostore za izvajanje programa male šole.

7. VVZ kot centri predšolske vzgoje v KS naj bi - zaradi racionalnega koriščenja skromnih kapacitet, zajemali samo tiste otroke, ki niso redno vključeni v varstvo in vzgojo v okviru VVZ.

Seveda pa bi bilo navedeno smiselno le, če bi poskrbeli in izvajali enoten program, ki bi enim kot drugim otrokom, torej tistim, ki so zajeti v VVZ in onim, ki bi bili zajeti v predšolsko vzgojo v KS, zagotovili v osnovi enotne možnosti mnogostranskega oblikovanja, četudi - razumljivo - v različnem obsegu (izkoriščajoč v okviru programa KS možnosti razširjenega in podaljšanega vplivanja v večji meri, ne bi pa te možnosti smeli zanemariti tudi v okviru redne družbeno organizirane predšolske vzgoje v VVZ).

S ciljem socializacije, hkrati pa zagotovitev kompaktnosti (homogenosti) vzgojnega dela ob vključevanju dejavnikov tako osnovnega programa kot tudi programa razširjenih in podaljšanih dejavnikov, je potrebno poskrbeti za dovolj trdno povezane skupine otrok, ki se bodo - četudi občasno, v okviru dejavnosti podaljšanega programa, npr. pri gledanju TV doma, pri vključitvi v športno akcijo, ob vzgojnem učinkovanju staršev ipd. - vendar čutili še dovolj povezane, da bo le-ta vplivala na kontinuiteto v okviru izvajanega rednega programa, s tem pa na oblikovanje socialne grupacije v smislu delovne povezanosti, solidarnosti, medsebojnega dopolnjevanja.

Eden izmed prispevkov v nakazani smeri je tudi zunanji znak, simbol pripadnosti (v obliki znakov, trakov, čepic ipd.). Te znake nosijo otroci, jih pa uporabljajo tudi za oznako prostorov, svojih izdelkov, kot simbol imena oz. priimka.

Kako koristimo oz. vsebinsko zapolnimo minimalni 80 urni program.

Pri koriščenju za izvajanje vzgojnega programa namenjenih 80 ur razpoložljivega časa oz. razporeditvi tega časa na vzgojne dejavnosti v skladu s cilji vsestranskega oblikovanja otroka, v tem elaboratu izhajamo iz opisanega modela vzgojnega programa, to je :

- Z zasnove programa v smislu razširjenega in podaljšanega vplivanja, s tem pa na koriščenje in usklajevanje čimveč (vseh)dejavnikov pri oblikovanju otroka. Tako razen s predvidenimi 80 urami za osnovni program, računamo še s časovnimi možnostmi za vključevanje otrok v družbeno organizirano vzgojo izven teh.
- Upoštevati moramo vrste programskih enot z vidika nalog vsestranskega vplivanja oz. možnosti kompenzacije enovrstnih enot z drugimi.

Kriteriji, po katerih bi se odločali o pogostosti, s tem pa tudi o številu in razmerju med posameznimi, v vključevanju različnih vzgojnih dejavnosti v program in o tem, ali bi jih izvajali v VVZ (v okviru "srečanj"), ali v okviru "podaljšanega vplivanja", ali kombinirano, so naslednji:

1. Pomembnost vzgojne dejavnosti glede na vzgojne cilje v odnosu do pospeševanja mnogostranskega oblikovanja otrok, posredno pa tudi v odnosu do nalog pospeševanja šolske zrelosti. Posebej bi morali upoštevati, ali sta pogostost oz. ponavljanje določenih dejavnosti tudi pogoj za njihovo učinkovitost, npr. za oblikovanje navad ali privajenosti ipd.
2. Značaj dejavnosti z vidika zahtev strokovnega vodstva. Pri tem upoštevamo, da nekatere dejavnosti, ne glede na njihov pomen za oblikovanje otrok, zahtevajo pri orga-

nizaciji, izvajanju (vodstvu) več strokovne usposobljenosti kot druge.

3. Razširjenost oz. razvitost dejavnosti, v katere naj bi se otrok vključil, izven VVZ, koliko torej zanje poskrbijo drugi dejavniki (društva, organizacije), pa tudi to, koliko so ti dejavniki uglašeni (usklajeni) z VVZ oz. s programom v VVZ odvijajočih se "srečanj".
4. Značaj dejavnosti z vidika časa, ki ga izvedba zahteva. S tega vidika je potrebno dejavnosti v okviru "srečanj" omejiti na tiste, ki jih je mogoče v ustrezni zaporednosti razporediti v času, ki je na razpolago v okviru posameznih srečanj.

S tega vidika - ob upoštevanju zahtev racionalizacije za koriščenje 80 urnega programa za čimbolj mnogostransko oblikovanje otrok - ni priporočljivo vnašati v program dejavnosti, kot so npr.: daljši izleti, prireditve ob praznovanju, zabavah, športne dejavnosti, združene s tekmovanjem,(časovno) zahtevnejše oblikovanje prirodnega ali odpadnega materiala, (časovno) zahtevnejše dramatizacije, (časovno)zahtevnejše ustvarjalne igre.

Primernejše, ker jih je možno izvesti tudi v relativno kratkem času, razen tega pa njihov vpliv še podaljšati (multiplicirati) na dejavnosti, kot so npr.: telovadba, skrb za higieno, govorne aktivnosti (razgovori, krajše pripovedi, zlasti pa kratke življenjsko potrebne komunikacije /sporočila, prošnje, zahteve, mnenja, ocene, prepovedi ipd./, opazovanje - združena z miselno in govorno aktivnostjo /primerjanje, sklepanje, izvajanje zaključkov, posploševanje/, krajše igre, didaktične in igre v vlogah/, risanje, slikanje ali podobne tehnike, predvsem v funkciji izražanja opazovane vsebine oz. doživetij.)

5. Značaj dejavnosti z vidika njene usmerjevalne vloge (vplivanje preko programa "srečanj" na usmerjanje dejavnosti v okviru podaljšanega vplivanja). V tej smeri imajo prednost predvsem govorne aktivnosti, ki povezujejo obe navedeni vrsti aktivnosti v okviru razširjene dejavnosti v obeh smereh, tako da aktivnosti v okviru "srečanj" usmerijo, pripravijo otroke, vzbudijo interes ipd. na aktivnosti v okviru "podaljšanega programa", kot tudi v obratni smeri, da je aktivnosti v okviru podaljšanega programa možno (potrebno) v srečanjih, ki sledijo, še govorno obdelati (se o njih pogovoriti, dati otrokom možnosti, da izrazijo govorno svoja doživetja itd.). Podobno vlogo, predvsem v izkoriščanju že izvedene aktivnosti otrok v okviru podaljšanega vplivanja, lahko vidimo v okviru likovnih aktivnosti (izražanje doživetij) ipd.

Glede na omenjeno moramo pri koriščenju oz. vsebinskem zapolnjevanju programskih enot upoštevati možnosti oz. zahteve "srečanj" vzgojiteljice z otroki v okviru časovnega 80 urnega minimuma in tudi možnosti oz. zahteve podaljšanih oz. razširjenih vplivov, to je vplivov ostalih dejavnikov, računajoč pri tem na pomoč otrokove družine.

Povezujoč obe možnosti, je potrebno zadostiti zahtevam vsestranskega oblikovanja otrok.

Pri tem pa je potrebno upoštevati specifičnosti različnih nalog v okviru vsestranskega oblikovanja, od katerih je ene v večji meri možno izvesti v okviru podaljšanega vplivanja, druge pa zahtevajo neposredno učinkovanje v okviru neposrednih "srečanj" otrok z vzgojiteljico, tretje spet pa so primerne za dopolnjevanje vplivov v okviru neposrednih srečanj in podaljševanja s koriščenjem ostalih oblikovalnih dejavnikov.

Konkretizacija programskih izhodišč zahteva tudi predhodno preverjanje (ugotavljanje) dejanskih možnosti, ki jih za realizacijo programa predšolske vzgoje, organizirane v KS, lahko pričakujemo. Potrebno je poznati stvarne možnosti, na katerih lahko gradimo konkretno vzgojno delo, tako možnosti v okviru "osnovnega programa" (imenovali smo ga tudi "srečanja", torej neposrednega kontaktiranja otrok z vzgojiteljico), kot tudi možnosti, ki jih imamo v določeni KS za koriščenje dejavnikov, ki nam predstavljajo tim. podaljšani program. Pri tem pa je seveda potreben aktiven pristop, to pomeni, da moramo v preverjanje vključiti ne le obstoječe, ampak tudi še potencialne, doslej ne - ali premalo izkoriščene možnosti.

Enako pomembno kot načrtovanje konkretnih nalog v okviru programa pa je tudi njihovo evidentiranje ter ovrednotenje, posebej pomembno z vidika naloga ustvarjanja zvez ter sinhronizacije vplivov različnih dejavnikov, ki se vključujejo oz. jih želimo vključiti v enoten proces oblikovanja otroka. Pri tem je posebej potrebno upoštevati zahtevnost naloge posredovanja obveznosti v zvezi s tem vsem sodelujočim, predvsem staršem, ki - kot predvidevamo - predstavljajo najtesnejšo zvezo z vzgojiteljico in ji pri vključevanju ostalih dejavnikov lahko tudi največ pomagajo.

Zaradi številnosti dejavnikov, ki (lahko) učinkujejo na otroka v okviru podaljšanega programa in največkrat njihove precejšnje razpršenosti, naj bi vzgojiteljica zaradi racionalnega koriščenja vseh v enotnem vzgojnoizobraževalnem procesu delujočih in potencialnih dejavnikov izdelala sistem za povezovanje oz. sinhronizacijo teh dejavnikov. Pri tem bi uporabljala metode in tehnike, ki bi prispevale k racionalizaciji tega ukrepanja.

V postopek koriščenja dejavnikov za vzgojno vplivanje na otroka v okviru podaljšanega programa sodi:

Evidentiranje, pridobivanje informacij o možnostih za vključevanje otrok (o organizacijah /društvih, ustanovah ipd./, ki organizirajo za predšolske otroke primerne vzgojne dejavnosti, o kraju, času, trajanju, vsebini in namenu /ciljih/ ipd.). Evidentiranje pa je potrebno tudi po izvedenih dejavnostih (koliko otrok se je vključilo, učinek /če ga je bilo mogoče opaziti oz. izzvati/, posebej z vidika povezave med osnovnim in podaljšanim programom glede na naloge mnogostranskega oblikovanja.

Povezovanje in usklajevanje

Skladno z vlogo VVZ kot centra predšolske vzgoje v KS ter iz tega statusa izvirajočih nalog VVZ tudi v ondosu do organiziranja oz. izvajanja programa predšolske vzgoje sledi nujnost, da VVZ v okviru KS pripada tudi naloga oz. pravica ostale dejavnike na področju KS ne le evidentirati, ampak tudi vplivati na njihovo dejavnost skladno z enotnim programom predšolske vzgoje otrok v KS. Iz tega izhaja zahteva tudi institucionalnega povezovanja vseh dejavnikov, ki delujejo v omenjenem okviru KS.

Ob doseženi okvirni programski usklajenosti, pa si mora za namene konkretizacije posameznih programskih enot ob usklajenem delovanju ostalih dejavnikov, prizadevati vzgojitelji-ca kot izvajalka programa tudi za enotnost v vsebini in metodah vzgojnega dela, pa tudi za usklajenost terminov, primernost kraja oz. prostorov, kjer se dejavnosti odvijajo ipd.

V zvezi z omenjenimi vprašanji usklajenega delovanja je potrebno še posebej opozoriti na pomen tega v okviru delovanja javnih občil, zlasti radia in televizije.

V usklajenem delovanju lahko vidimo tudi vzajemno korist: program VVZ in radio-televizijski se lahko medsebojno dopolnjujeta in drug drugega pomagata popularizirati, večati krog porabnikov ter vplivati na kvaliteto v program zajetega vzgojnega dela in na njegovo učinkovitost.

Povezovanje s posredniki, posredovanje sporočil

Glede na že omenjeno vlogo posrednikov, ki vzgojiteljici omogočijo realizacijo podaljšanega programa, (predvsem so taki posredniki starši), je potrebno premisliti tudi o tehnikah in metodah komuniciranja vzgojiteljice s temi pomočniki, da bo to potekalo redno in brez nepotrebnih izgub časa.

Nekatere oblike posredovanja sporočil staršem so omenjena že med oblikami sodelovanja s starši. Predvsem je primerna uporaba - "zvezka sporočil".

Zvezek sporočil ima namen zlasti:

- omogočiti evidenco in z njo kontinuiteto in enotnost (pri vseh v skupino zajetih otrocih) v smislu zasnove povezovanja osnovnega programa (izvedenega v okviru skupin "srečanj") s podaljšanim programom;
- v smislu te zasnove omogočiti tudi racionalno obliko rednega kontaktiranja vzgojiteljice s starši (sporočila vzgojiteljice staršem in obratno);
- dati otrokom viden izraz njihovega udejstvovanja, dosežkov (nalepke in drugi znaki o izvedenih dejavnostih);
- razvijati v otrocih skrb in odgovornost, da prenašajo zvezek in - kolikor je to njihova naloga - poskrbijo tudi za potrebne oznake, nalepke ipd., ki naj simbolizirajo izvršene dejavnosti.

O tem namenu in načinih sporazumevanja preko "zvezka sporočil" se vzgojiteljica pogovori (in jim tudi konkretno pokaže) na uvodnem "zboru staršev".

Sestavine "zvezka sporočil" naj bi torej bile naslednje:

Bolj ali manj redna (ob vsakem "srečanju") sporočila vzgojiteljice staršem (npr. obvestila o možnostih za otrokovo udejstvovanje v času med "srečanjema" v zvezi z RTV programom (vključno navedba časa, načina usmerjanja /npr. da naj gledajo skupaj z otrokom, spregovorijo nekaj besed .../, o ukrepih v zvezi s higieno, telesnim razgibanjem /vsakodnevna telovadba, oz. telovadbo v okviru TVD, izleti/, o igrah, ki naj jih omogočijo otrokom, igračah, slikanicah, ki jih je priporočljivo nabaviti .... ; opozorila, na kaj naj pazijo pri otrocih (da bodo izvršili določene obveznosti, v zvezi s prihajanjem ipd.).

Povratna sporočila staršev vzgojiteljici (priporočljivo v kratkih, prej domenjenih opisnih oblikah, z znaki, vnesenimi v rubrike, v ta namen začrtane v zvezku, o izpolnjenem predlaganem (ali še dodanem) podaljšanem programu. Dodati je možno - če so potrebna - tudi vprašanja staršev, njihove predloge, ki jih vnašajo otroci sami (nalepke ali grafično izraženi simboli).

Razmisliti pa je treba tudi o takšnih sporočilih, ki so razumljiva tudi otroku, vsaj v tem, da ga spomnijo na neko priložnost, ki naj je ne bi zamudil (npr. TV oddajo, prispevek za zbirko, telovadba v TVD ipd.). V ta namen je priporočljivo uporabljati sličice, ki lahko priložnost, na katero otroka spomnijo, tudi simbolizirajo (npr. slika ekrana, telovadca ipd.).

Z vnašanjem takšnih sličic v "zvezek sporočil" dosežemo, da poleg vzgojiteljice in staršev prevzame del skrbi za udeležbo pri podaljšanem programu tudi otrok.

Možna je tudi varianta, da otroci s sličicami evidentirajo naknadno vse dejavnosti, ki so se jih udeležili. Torej naj bi bila vsaka aktivnost simbolizirana z določenim, tudi otrokom poznanim znakom.

V smislu zahteve omenjenih sestavin sporočil preko zvezka ga je potrebno strukturirati tako, da v pregledni obliki dopušča vnašanje vsega omenjenega in vzgojiteljici omogoča, da hitro dobi vpogled v kontinuiteto dela v okviru podaljšanega programa in - po pismeni poti - vzpostavi stik s starši.

Gotovo pa pregledi, ki jih imajo o dejavnostih v okviru podaljšanega programa posamezni otroci oz. njihovi starši, ne morejo nadomestiti centralne evidence, ki naj bi jo imela vzgojiteljica, tako ob načrtovanju dejavnosti, kot tudi za pregled nad realiziranim programom cele skupine otrok.

Če so za vzgojne aktivnosti, ki tečejo vzporedno s programom predšolske vzgoje v KS organizirane posebne oblike evidentiranja (npr. tekmovalna knjižica v zvezi s športno značko), jih po možnosti vključimo v sklop celotnega evidentiranja (pri tem je možno - ker je knjižica za pridobivanje športnih značk natiskana)- to evidenco voditi posebej, možno pa jo je tudi z manjšimi spremembami v načinih vpisovanja povezati z evidenco vseh ostalih prizadevanj za telesno zdravje in higieno v smislu celostnega pojmovanja nalog telesne vzgoje, ki ne dopušča omejevanja samo na eno smer skrbi za zdravje, ampak zahteva pritegnitev - zato je priporočljiva tudi evidenca na istem mestu, ker daje pregled

v vse ukrepe v smeri skrbi za telesno zdravje; hkrati pa naj bi bila - po možnosti na istem mestu - evidentirane - v smislu zahtev globalnega oblikovanja osebnosti - tudi ostale vzgojne aktivnosti. Prostorska bližina evidentiranja bi, bolje kot ločeno, odražala povezanost dejanj oz. ukrepov v smeri oblikovanja različnih plati celostne osebnosti, opozarjala pa tudi na nadaljnje potrebne oz. možne ukrepe za boljše koordiniranje.

Primeri sporočil staršem za njihovo ukrepanje v zvezi z zamislijo podaljšanega programa.

- Obvestila (opozorila) o TV programu, primernem za otroke, ter o načinih usmerjanja ter vodenja otrok pri tem.
- Pojasnitev nalog v zvezi z utrjevanjem oz. dopolnjevanjem v okviru osnovnega programa načete problematike, npr. nadaljevanja razgovora, postavitev vprašanj otrokom, odgovor otrokom na zastavljena vprašanja o določeni temi; nadaljevanje pri srečanju začetega izdelka (iz prirodnega ali odpadnega materiala, preproste igračke, pripomočki za telovadbo /npr. zastavice, narokavniki ipd./).
- Naloge (z načini reševanja) staršev za vzdrževanje kontinuitete z osnovnim programom ter za izkoriščanje specifičnih možnosti v okviru družine, zlasti: vsakodnevni sprehodi ali vsaj bivanje otrok na prostem, higiena /npr. kopanje, umivanje rok/ ipd.
- Obvestila (opozorila) o prireditvah za otroke, ki se odvijajo izven programa 80 ur (telovadba v TVD, predstave /lutke, gledališče ipd./), praznovanje praznikov, udeležba v zvezi s športno oz. "trim" značko **ter** o možnostih siceršnjih športnih aktivnosti (za otroke skupaj s starši ali samo za otroke).
- Delovne naloge v okviru družine (osebno delo, pomoč staršem, delovne "akcije" zbiranje časopisa, sprožena v ok-

viru "osnovnega programa" - izvedeno v skupinah, tudi te so organizirane v okviru "osnovnega programa", pri nadaljevanju akcije pa sodelujejo starši ali podobno.

Primeri povratnih sporočil staršev vzgojiteljici:

- Obvestila o realizaciji predlaganih smernic, predlogov, po možnosti z znaki (npr. vpisan datum, ko je bil otrok prisoten pri prireditvi, v krožku, je gledal TV oddajo, je bil izveden izlet, razgovor s starši, opazovanje, delovna naloga ipd.).
- Obvestila (tudi z datumom in s kratkim opisom), vključitev otroka v okviru podaljšanega programa, ki jih vzgojiteljica ni predvidela.
- Opombe o otrocih (npr. o njihovem zadržanju, vedenju doma, interesu, ki ga pokažejo v odnosu do dejavnosti v okviru "osnovnega" in "podaljšanega" programa).
- Predlogi, želje staršev (v zvezi z zadolžitvami otrok in staršev v okviru podaljšanega programa in ostalo).

Struktura programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti.

Pri oblikovanju predloga zgradbe vzgojnega programa za delo s predšolskimi otroki v KS smo sledili uveljavljenemu modelu načrtovanja vzgojnega dela v VVZ, v katerem so predstavljeni predvsem vzgojni smotri in v tej zvezi nakazane vsebine z okvirnimi metodičnimi smernicami. Ob tem pa naj bi programska zgradba ter njegova vsebina upoštevala tudi specifičnosti, posebne zahteve in tudi možnosti, v katerih naj bi se ta program v praksi odvijal, v prvi vrsti njegova zasnova v smeri pritegnitve vseh dejavnikov, ki v njegovem okolju (krajevni skupnosti) otroka oblikujejo.

Dalje je potrebno pri odločanju o zgradbi programa za vzgojno delo z otroki v KS upoštevati heterogenost okoliščin, v

katerih se to delo odvija, posebej v "podaljšanem" programu.

Med drugim nas je pri strukturiranju predloga programa usmerjala tudi želja s programom izvajalce ne le obvezovati, ampak jim s konkretnimi napotki tudi pomagati in jih tako tudi razbremeniti pri njihovem delu. Takšne konkretne smernice pa naj bi predstavljale tudi prispevek k poenotenju vzgojnega dela različnih izvajalcev v okviru 80 urnega programa v KS ter v njem sproženega nadaljnjega oz. vzporednega vzgojnega dela z otroki.

Zavedali smo se tudi, da je tim. "osnovni program" (t.j. program dela ob neposrednih stikih otrok v vzgojiteljico, imenujemo jih tudi "srečanja") relativno manj podvržen spremembam, ki jih pogojujejo različne objektivne okoliščine, kot pa program tim. podaljšanega vplivanja. Zato smo osnovni program bolj podrobno, konkretneje oblikovali, ob njem pa predvideli alternativne možnosti, ki izhajajo iz podaljšanega, to je različnih deležev dejavnikov izven 80 urnega programa v različnih krajevnih skupnostih.

Zavedali smo se med drugim tudi, da se je za konkretizacijo v programu zastavljenih vzgojnih ciljev, pa tudi za realizacijo programiranih vsebin in metodičnih postopkov, potrebno odločiti tudi o pogostosti vključevanja tem, ki posegajo na različna vzgojna področja in tako ustrezno razporediti aktivnosti za mnogostransko oblikovanje otrok. V ta namen smo razmislili o kriterijih, ki naj bi nam pomagali pri tem in videli naslednje:

1. Pomembnost vzgojnih ciljev z vidika oblikovanja osnovnih karakteristik članov samoupravne socialistične družbene skupnosti.
2. Pogojenost s ciljem določene sposobnosti, lastnosti,

spretnosti ipd. od pogostosti, ponavljanja oz. rednega ritma v ponavljanju istih dejavnosti.
Med cilje vzgojne dejavnosti, pri katerih vidimo njihov učinek v tesni zvezi s ponavljanjem, sodijo zlasti naslednji:

- oblikovanje navad (skrbi za zdravje, med njimi higienske, navade, ki vodijo k utrjevanju organizma, kulturne privajenosti in navade), delovna vzgoja, cilji socializacije, govorne vzgoje, ustvarjalnost.

3. Otrokove razvojno pogojene potrebe in z njimi pogojena spontano se pojavljajoča zahteva otrok po določeni dejavnosti. V ta sklop sodijo zlasti igre v vlogah.
4. **Pogojenost vzgojnih** dejavnosti z življenjskimi situacijami, ki nastopajo pogosto in v določenem ritmu, ki sproži tudi nujnost, da se temu ritmu odzovemo s podobnim ritmom v vzgojnih dejavnostih.
   V ta sklop sodijo predvsem cilji spoznavanja neposrednega življenjskega okolja, dejavnosti ljudi, prirodnih objektov in pojavov, prometa.
5. Razmerje v možnostih realizacije določenih ciljev v osnovnem in tudi v podaljšanem programu (in tudi možnosti, da starši ali drugi posredniki v izvajanju podaljšanega programa dovolj kvalificirano "vstopijo" v izvajanje programa; čim bolj specifične, strokovno zahtevne so naloge, manjše so možnosti, da jih prepušča vzgojiteljica laikom, iz tega pa izhaja zahteva, da se pogosteje pojavljajo v osnovnem programu).

Glede na navedeno ločimo aktivnosti (ukrepe), ki jih uvajamo v izvajanje osnovnega programa in tiste, ki jih uvajamo v podaljšani program. Med temi pa spet tiste, ki jih uvajamo redno (ob vsakokratnem srečanju oz. vsak dan) ter tiste, ki jih uvajamo samo občasno, to je ob nekaterih srečanjih v okviru osnovnega programa ali v nekaterih priložnostih podaljšanega vplivanja.

6. Moramo pa upoštevati tudi mesto enote v programu glede na stopnjo realizacije vzgojnega cilja, zlasti pa na to, ali ima uvajalno vlogo, utrjevalno ali pa sodi med zaključne ukrepe pri doseganju vzgojnega cilja.

   Potrebno pa je tudi koristiti možnosti podaljšanega vpli-
   vanja, ki - čeprav navadno manj zgoščeno (intenzivno) ter manj usmerjeno - presegajo obdobje 80 ur, torej možnosti nadaljevanja, ki ga - po možnosti v čimbolj spontani obliki - nudijo v okviru 80 urnega programa izvedene vzgojne dejavnosti (npr.: otroci se še po zaključenem 80 urnem programu občasno vračajo v ustanovo, kjer so v programu sodelovali, lahko pomešani med druge otroke, lahko ob praznič-nih priložnostih ipd.).

7. Važno je tudi zagotoviti hkrati dovolj zgoščena srečanja v okviru "osnovnega programa" (npr. 2 x tedensko), hkrati pa poskrbeti za dovolj presledkov med posameznimi, ki dovoljujejo učinkovanje dejavnikov v okviru "podaljšanega programa" in izvedbo v okviru "srečanj" sproženih akcij (nalog). Zagotoviti pa je potrebno tudi dovolj časa za vsakokratno izvedbo programskih enot.

   Če bi 80 razpoložljivih ur razdelili na 4 mesece ter uvajali program "srečanj" 2 x tedensko, bi celotni program razpadel v približno 25 po 2 1/2 uri trajajočih enot.

   Doba 4 mesecev je tudi dovolj dolga za doseganje ciljev osnovne socializacije otrok, če je skupina otrok, v kateri se 2 x tedensko srečujejo, dovolj konstantna.

   Glede na omenjeno (pomen pri vsestranskem oblikovanju, vloga ponavljanja oz. utrjevanja, možnosti neposrednega in "podaljšanega" vplivanja) moramo v programu razlikovati :

- sestavine (elemente) posameznih 2 1/2 ur trajajočih enot, ki bi se pojavljale vsakokrat ob srečanju in - tiste, ki bi se pojavljale le občasno, izmenično.

K tistim, ki bi se naj pojavljale vsakokrat, sodijo zlasti:

- telesno razgibavanje in utrjevanje, skrb za zdravo prehrano ter za higienske in kulturne navade,
- govorne, vključujoč miselne aktivnosti ter opazovanje (razgovori s poslušanjem govora drugih, vzgojiteljice in vrstnikov ter aktivni govor otrok),
- aktivnosti za medsebojno zbliževanje otrok oz. za doseganje ostalih ciljev socializacije,
- aktivnosti v okviru delovne vzgoje,
- aktivnosti v okviru likovne vzgoje (risanje oz. oblikovanje).

Navedene aktivnosti zahtevajo redno ponavljanje ter neposredno, strokovno vodstvo, jih v večji ali manjši meri pogojujejo zahteve vsakodnevnega življenja otrok.

Razen tega jih je težje - vsaj ne v sistematični obliki - najti v okviru dejavnikov "podaljšanega vplivanja".

Občasno (izmenično) pa bi se pojavljale:

- govorne aktivnosti, izvedene kot pripovedovanje (poslušanje) zgodb in pravljic, deklamacije, dramatizacije, opisovanje slik, prizori - izvedeni z lutkami,
- glasbene in gibalno ritmične aktivnosti (poslušanje glasbe, instrumenti /otroški orkester/),
- športne (tekmovalne) aktivnosti,
- proslave in zabave.

V smislu navedenih kriterijev naj bi bilo v okviru "podaljšanega programa" težišče na naslednjem:

- na športnih aktivnostih (vključujoč tekmovanje za športno značko),
- na izletih,
- na prireditvah in zabavah (npr. novo leto, pustovanje),
- na intenzivni telesni vadbi, ki zahteva posebne pogoje, npr. večji prostor - telovadnico, orodje ipd.),
- na raznih družabnih oz. kulturnih prireditvah (npr. predstave za otroke, RTV oddaje).

Pomembnost aktivnosti, ki zahtevajo redno ponavljanje, v primerjavi s tistimi, za katere zadostuje, da jih v program vključujemo občasno, pa bi se izražala tudi v naslednjem. V podobnem smislu, tudi v razmerju glede posameznih dejavnosti namenjenega časa ter presledkov med njimi, naj bi se navedene vzgojne aktivnosti odvijale v okviru "podaljšanega programa". To konkretno pomeni: Tudi v dneh, ko otroci ne bi prihajali v VVZ (k "srečanjem"), naj bi vsak dan opravljali naslednje (po možnosti pod vodstvom oz. z usmeritvami staršev):

- telovadili bi (doma ali v TVD), bili bi dovolj časa na svežem zraku,
- se pogovarjali, ob tem pa opazovali ali razmišljali,
- se povezovali z drugimi otroki iz soseščine ob določenih, v VVZ ali v družini sproženih nalogah,
- se delovno udejstvovali.

Poleg tega pa bi vmesni čas med "srečanji", torej možnosti "podaljšanega programa", koristili za občasno (izmenično) poslušanje glasbe, petje, gledanje televizije, risanje ali oblikovanje materiala, za gibalno ritmične aktivnosti ipd.).

Z dopolnjevanjem programa "srečanj" s programom "podaljšanega vplivanja" lahko vidimo kombinacijo globinskega (intenzivnega) pristopa s površinskim. To pomeni, da bi pri konkretizaciji okvirnih programskih izhodišč koristili oblikovalne vplive vseh dejavnikov, ki jih je v svojem okolju lahko deležen otrok, v okviru "srečanj" pa bi nekatere tematike obdelali (se o njih pogovorili, dodali pojasnila, če bi bila potrebna, koristili morebitne pobude za likovno, gibalno ritmično ali podobno reprodukcijo otrok itd.).

Sledeč opisanim splošnim izhodiščem in zahtevam konkretnega oblikovanja vzgojnega programa v tem elaboratu predstavljamo tim. minimalni vzgojni program za delo z otroki v okviru krajevne skupnosti z naslednjim:

1. Z opisom podrobnih, operativnih vzgojnih ciljev na vzgojnih področjih, ki prispevajo k mnogostranskemu oblikovanju otrok z okvirnimi smernicami za njihovo realizacijo v okviru osnovnega 80 urnega ter koriščenjem možnosti, ki jih daje "podaljšani program".

2. S primeri, kako vsebinsko in metodično, v okviru osnovnega in podaljšanega programa, realizirati nekatere cilje tega programa.

3. S primeri zgradbe nekaterih enot vzgojnih dejavnosti, v okviru programa, zamišljenih v okviru 2 1/2 urne tedenske celote.

1. <u>Vzgojni cilji, ob vzgojnih področjih, na katera posegajo enote programa</u>

1. Medsebojno seznanjanje otrok v skupini, seznanjanje z vzgojiteljico in z drugimi ljudmi, s katerimi se bodo otroci srečevali v ustanovi.

Cilji so usmerjeni zlasti na naslednja področja: <u>socializacije:</u> (preko spoznavanja posameznikov naj otroci spoznajo skupino, v kateri bodo v okviru izvajanja programa živeli; do posameznikov naj izražajo potrebno pozornost s tem, da se medsebojno poimensko (ne pa s priimki) nazivajo; vzgojiteljici naj se čustveno približajo tudi s tem, da jo primerno poimenujejo /tov. ter ime/; prisrčnost poimenovanja naj prispeva tudi k domačemu počutju otrok v skupini; primerno poimenovanje in medsebojna pozornost do otrok v skupini in do vzgojiteljice naj prispeva tudi k siceršnji vljudnosti in pozornosti do ljudi).

Na področju <u>zapomnitve:</u> imena in priimke morajo - postopno - obdržati v spominu in jih tudi obnavljati.

Smernice za ukrepanje:
<u>V okviru "srečanj":</u>

Takoj, ko se oblikuje skupina otrok, po možnosti ob prvem srečanju skupine z vzgojiteljico, je primerno poskrbeti za posebno, po možnosti domiselno, lahko tudi nekoliko svečano (neobičajno) seznanjanje otrok medsebojno in z vzgojiteljico (kako se imenujejo, kako jih kličejo doma, kje stanujejo, kako prihajajo ipd.). Tudi kasneje je dobro koristiti razne priložnosti, da gojimo medsebojno pozornost otrok. Domenijo naj se tudi, kako bodo poimenovali vzgojiteljico.

V okviru podaljšanega programa: staršem doma naj pripovedujejo, kako se imenuje tovarišica ter kako je ime drugim otrokom.

2. Spoznavanje okolja, v katerem se bo odvijal program, z vidika kraja, kjer je,prostora, soseščine, poti do ustanove, pa tudi ureditve in drugih karakteristik prostora

ter predmetov v njem. Cilji: uvajanje v prostorsko orientacijo, npr. na poti v ustanovo, v postopno osamosvajanje na poti k prostorsko določenemu cilju, vzpodbujanja k opazovanju ter poimenovanju nekaterih stavb, ki jih otrok na poti srečuje in tudi sicer v življenju pozna /npr. trgovina, bolnica ali pod./; uvajanje v prometna pravila ter navajanje na previdnost v prometu ipd.), osamosvajanje otrok pri gibanju v prostoru (igralnici in v drugih prostorih), uporabi, ravnanju s predmeti v prostoru;

Smernice za ukrepanje:
V okviru "srečanj":

Skupno spoznavanje (opazovanje, razgovori - obnavljanje) poti v ustanovo, vzgojiteljica opisuje svojo lastno; priporočljiva je ponazoritev (peskovnik, s postavljanjem figur na mizo ali pod.); skupno opazovanje igralnice s poimenovanjem predmetov v njej, osnovnih odnosov med njimi (spredaj, zadaj, v sredini, zgoraj ...); utrjevanje ob igrah oz. z delom (urejanje, preurejanje igralnice) ipd.

V okviru "podaljšanega programa": Preko staršev (obvestiti jih) na poti v ustanovo, opazovati, obnavljati, govorno izražati opazovano.

3. Utrjevanje domačega okolja:

(Cilji: prispevati k domačemu počutju /s povezovanjem starega, znanega z novim, manj znanim/; prispevati k medsebojnemu povezovanju otrok z vzbujanjem zanimanja, kako živijo otroci, ki tvorijo isto skupino, doma /njihovi starši in ostali člani družine, kaj delajo, kako se imenujejo ipd./).

Smernice za ukrepanje:
V okviru "srečanj":

Vzgojiteljica nevsiljivo pokaže zanimanje za družine otrok, pripoveduje o svoji lastni družini, sproži ob priložnosti razgovor o družinskih članih, je pozorna (usmerja otroke) na pravilno poimenovanje, preproste primerjave (po velikosti, po dejavnosti, ki jo opravljajo družinski člani ipd.).

V okviru "podaljšanega programa" preko posredovanja staršev vzdrževati zanimanje za družino (npr. preko otrokom manj znanih informacij, kot so npr. o starosti otrok, o tem, kaj - okvirno - starši poklicno delajo ipd.).

4. Širjenje obzorja s spoznavanjem otrokovega življenjskega okolja (delo in življenje ljudi, predmeti, ki jih uporabljajo in njihove lastnosti, priroda /rastline, živali, prirodni pojavi/).

(Cilji: razvijanje odnosa do prirode, vzpodbujanje k opazovanju in razvijanje sposobnosti opazovanja /tudi samostojnega, ponavljajočega se/, vzpodbujanje k govornemu izražanju opazovane vsebine, k aktivni skrbi za gojitev rastlin ter živali itd.).

Smernice za ukrepanje:
V okviru "srečanj":

Opazovanje naravnih predmetov na sprehodu, s pogledom skozi okno; ob opazovanju slik; gojitev rastlin (lončnice, na gredici), živali (ptička ipd.), zadolžitve otrok v tej zvezi; občasni razgovori, posebej ob opazovanih spremembah ipd.

V okviru podaljšanega programa: preko posredovanja staršev tudi doma gojiti rastline, morda živali, jih opazovati, zanje skrbeti (odgovarjati za posamezne naloge v zvezi s to skrbjo); ogledati si otrokom razumljive TV oddaje, ki prikazujejo živalski in rastlinski svet ter prirodne pojave.

5. Uvajati otroka v delovne obveznosti (naloge), ki jih mora dnevno (večkrat) opravljati bodisi zase ali za druge v ustanovi in doma, npr. pospraviti igrače in druge predmete za osebno uporabo, kaj prinesti, pospraviti v gospodinjstvu, obveznosti, omenjene pod 4.

   (Cilji: uvajati v načine opravljanja nekaterih vrst dela, razvijanja delavoljnosti (delovna vzgoja), redoljubnosti in natančnost, vztrajnost /pri nalogah, ki zahtevajo daljši čas/).

   Smernice za ukrepanje.
   V okviru "srečanj": Razvidne so že ob nakazanih ciljih.

   V okviru podaljšanega programa: sprožiti in preko staršev ter z njihovo pomočjo nadaljevati dogovorjene enkratne, ponavljajoče se delovne naloge, pa tudi "akcije", npr. zbiranje časopisov, krpic in drugih primernih predmetov.

6. Uvajati otroke v skrb za zdravje, v razvijanje higienskih privajenosti in navad, pa tudi v skrb za zdravje z utrjevanjem na zraku, z gibanjem (vsakodnevno telovadbo), jih uvajati v dostopne športe s cilji, da otroci spoznajo, kaj lahko sami za svoje zdravje storijo, se navajajo (da redno ponavljajo potrebna dejanja), vzpodbujajo k temu pa tudi druge (starše in druge otroke).

   Smernice za ukrepanje:
   V okviru "srečanj": dnevno (vsakokrat) izvedemo telovadbo; uvedemo "karton zdravja" (hkrati vzpodbudimo in ne-

posredno uvajamo dejavnosti za osebno higieno - umivanje rok ipd), bivanje na prostem z utrjevanjem.

V okviru "podaljšanega programa": Vključitev otroka v TVD (v akcijo starši in otroci ali samo otroci, v akcijo za pridobivanje športne značke)....; vzpodbudimo, da sledijo "trimu" po TV programu; usmerimo otroka (posredniki starši), da vodi pregled akcij, opravljenih v zvezi s skrbjo za zdravje v "kartonu zdravja" (v tem okviru tudi pregled športnih značk (lahko v posebnem zvezku).

7. Uvajati v kulturno vedenje (pozdravljanje odraslih in vrstnikov, uporaba "hvala, prosim") s cilji: pospeševati pozornost do soljudi, vplivati na socializacijo.

   Smernice za ukrepanje:
   V okviru "srečanj": redna skrb, da otroci uporabljajo vljudnostne izraze.

   V okviru podaljšanega programa: preko staršev poskrbeti, da se otroci v omenjenem smislu kulturno vedejo tudi doma oz. povsod drugje.

8. Uvajati otroke v sprejemanje in posredovanje njim primernih literarnih del (zgodbe, pravljice, pesmi) s ciljem, da začno dojemati lepoto besednega izraza in se ga veseliti ter ga tudi posnemati (dobesedno obnavljanje (pesmi), prosto (zgodbe, pravljice).

   Smernice za ukrepanje:
   V okviru "srečanj": posredovanje zgodb, pravljic, pesmi ter obnavljanje.

   V okviru "podaljšanega programa": preko staršev vzpodbuditi otroke k poslušanju radijskih oddaj, ki jim po-

sredujejo literarne umetnine, usmeriti jih k gledanju tovrstnih TV oddaj (ob primernem pojasnilu staršev).

Vzpodbuditi otroke, da v VVZ posredovane zgodbe, pesmi ... posredujejo doma staršem, drugim otrokom ...

9. Uvajati v glasbo: poslušanje (otrokom primerne vokalne in instrumentalne glasbe) in petje s ciljem: v osnovi spoznavati (dojemati) lepoto glasbenega izraza, vzbujati življenjsko radost preko petja in poslušanja glasbe.

   Smernice za ukrepanje:
   V okviru "srečanj": posredovanje otrokom primerne glasbe ter petje pesmi.

   V okviru "podaljšanega programa": preko staršev vplivati, da bodo otroci doma poslušali primerne glasbene oddaje preko radia, gramofonskih plošč oz. magnetofonskih posnetkov, da bodo sami oz. skupaj z drugimi družinskimi člani tudi peli. Koordinirati (se povezati), če otrok obiskuje tudi "glasbeni vrtec".

10. Uvajati v likovne dejavnosti (risanje, slikanje ipd. ter na oblikovanje raznega prirodnega in odpadnega materiala).

    (Cilji: usposobijo in navadijo naj se, da bodo svoje vtise, doživetja ustvarjalno, osebno svojstveno izražali, znali pa z likovnim izrazom tudi komunicirati svoja sporočila drugim; usposabljati jih na uporabo različnih materialov, razvijati v tej zvezi potrebne spretnosti, vključno spretnosti v ravnanju s preprostimi orodji /osnove delovne in politehnične vzgoje/).

    Smernice za ukrepanje:
    V okviru "srečanj": Izvajanje likovnih dejavnosti z uporabo različnih tehnik.

V okviru "podaljšanega programa": preko staršev vplivati, da bodo otroci v VVZ izgotovljene izdelke (risbe ipd.) pokazali doma, doma pa naj tudi sami rišejo oz. oblikujejo material (ter te izdelke kasneje v ustanovi pokažejo vzgojiteljici in drugim otrokom).

11. Vzpodbujati in vsebinsko usmerjati otrokovo igro v vlogah (ustvarjalno) in s pravili (didaktične in razgibalne).

    Smernice za ukrepanje:
    V okviru "srečanj": dati otrokom igralne možnosti in pobude za igranje (tudi s sredstvi, igračami ipd.), jih vzpodbuditi k igri v domačem okolju.

    V okviru "podaljšanega programa": Glej zgoraj. S posredovanjem staršev, ki jim posredujejo informacije o didaktičnih igrah oz. zanje potrebnih sredstvih ter načinih usmerjanja oz. vodenja otrok pri njihovem izvajanju. Vzpodbuditi starše, da dajo otrokom za igro tudi potrebne objektivne možnosti (prostor, sredstva /tudi odpadni predmeti/, ne jih prekinjati itd.).

2. <u>Primeri vsebinskih ter metodičnih rešitev</u> v okviru programa kombinacije "osnovnega" (pobude, usmeritev) in "podaljšanega programa" (nadaljevanje sproženih dejavnosti v raznih oblikah za uresničenje nekaterih od nakazanih ciljev).

Primer 1:
Vzgojni cilj: Navajanje na dnevno telesno razgibavanje in bivanje na svežem zraku.

V okviru "srečanj" izvajamo redno telovadbo, občasno organiziramo tudi sprehod, večkrat pa krajše bivanje, združeno z neko vzgojno aktivnostjo (npr. delo, igra, telovadba) na svežem zraku. Dalje v primerni, privlačni obliki preprosto pojasnimo otrokom pomen dnevnega gibanja in bivanja na svežem zraku. Spomnimo jih tudi na razne akcije, ki jih srečujejo v življenju, tudi na televiziji (trim na TV), radiu ..., na telesno kulturna društva, kjer ljudje telovadijo, spomnimo jih na športnike (kako postanejo tako spretni, da zmagujejo na skakalnicah, na ledu, na smučeh, pri plavanju) in predlagamo, kaj lahko ukrenejo sami (vsak dan telovadijo, k temu vzpodbudijo tudi starše, da z njimi sodelujejo), gredo na sveži zrak, na trim, nedeljski izlet ... (vzpodbuda: vsak otrok bo narisal nekaj, kar je zanimivega na nedeljskem izletu, v telovadnici ipd., videl, sam naredil ipd.). Organiziramo lahko tudi trim značke, kartone (z evidenco, kaj smo storili za zdravje, razgibanje). O akciji informiramo tudi starše in jih vključimo v aktivno sodelovanje (otrokom naj bodo vzgled, jih vzpodbujajo, spomnijo, pomagajo pri vodenju trim-kartonov, opozorijo na trim na TV, jih pa lahko tudi usmerijo, da se vključijo v TVD, športni (smučarski, plavalni ...) krožek, tečaj ipd.

Primer 2:

Vzgojni cilj: Razvijanje socialnih odnosov otrok do starejših ljudi, pripravljenost pomagati jim ali jim kako drugače izkazovati pozornost.

V okviru srečanj v VVZ v spontanem razgovoru, sproženem po pripovedovanju kratke zgodbe iz življenja, - po možnosti tudi po opazovanju primera starega človeka, ki je potreben pomoči - opozoriti otroke na ljudi, ki živijo v

njihovem okolju in bi jih lahko otroci razveselili, če bi jih obiskali, pozdravili, pomagali, jim pripravili kakšno presenečenje. (Vzgojiteljica seveda pred izvedbo te enote preveri, kakšne možnosti za navedene aktivnosti, namenjene starim oz. bolnim ljudem iz soseščine, otroci imajo v določenem okolju. Skladno s temi ugotovitvami usmerja razgovor oz. napotke otrokom za njihovo aktivnost čim konkretneje: komu, kdaj, kako naj pomagajo, ga razveselijo z majhno pozornostjo ipd. Poveže se tudi s starši; morda lahko koristi tudi primerno televizijsko ali radijsko oddajo, priporoči knjigo, ki jo otrokom preberejo starši, lutkovno predstavo ipd.).

Primer 3:
Vzgojni cilj: Razvijanje logičnega mišljenja.

Ob "srečanjih" v VVZ rešujejo otroci uganke, lotto ali podobne cilju ustrezne didaktične igre; iščejo zveze ob opazovanih prirodnih ali drugih pojavih, ob katerih se pojavljajo možnosti pojasnitve "zakaj se je to in to zgodilo, kaj bi bilo, če ..." ipd.

Vzgojiteljica na podobne možnosti, namizne igre in podobne materiale, opozori tudi starše ..., ki naj usmerjajo k ustreznim, tudi **mise**lno zahtevnim aktivnostim otroke doma; opozori jih na tovrstne miselne naloge v kakšni reviji, časopisu (npr. Otrok in družina ipd.), morda tudi v televizijskem programu ..., izdela naloge, ki jih otroci v obliki igre rešujejo doma, nato pa prinesejo s seboj, jih primerjajo ...

Primer 4:
Vzgojni cilj: Navajanje na osebno higieno.

Vzgojnim ukrepom v okviru "srečanj" (prepričevanje, povezano z aktivnostmi, npr. umivanje rok, če je potrebno tudi zob ...) sledi "podaljšano" vplivanje doma, pri tem pa je potrebno koristiti različne vire otrokovih izkušenj v zvezi z osebno higieno in tudi načine usmerjanja k njej (televizija, radio, knjige, vzgledi drugih), priporočati ukrepe za povečanje privlačnosti v skrbi za osebno higieno (npr. s privlačnimi sredstvi, kot so ščetke, milo, kozarčki ipd.).

Primer 5:
Vzgojni cilj: Razvijanje kulturnih navad pozdravljanja, uporabe "hvala, prosim" ipd.

Odvisno od stopnje v razvitosti omenjenih navad pri otrocih, ko se vključijo v skupino oz. od enotnosti skupine v razvitosti kulturnih navad, vzgojiteljica v okviru vsakega "srečanja" koristi različne priložnosti in metode, da oblikuje oz. utrjuje potrebne navade. Če je potrebno več prepričevanja, je smiselno uporabiti tudi druge metode, npr. lutkovni prizor, prebrati zgodbo, ki učinkuje v smeri zastavljenega cilja ipd.

V isti smeri pa morajo - tudi za to mora poskrbeti vzgojiteljica - vplivati oz. vzpodbujati otroke tudi starši.

3. <u>Primeri zgradbe nekaterih enot vzgojnih dejavnosti v okviru programa,</u> zamišljenih za izvedbo v časovni enoti 2 1/2 ur.

Pri zgradbi enote iz elementov vzgojni cilj, tema (vsebina) ter metodična zasnova, je potrebno upoštevati tudi mesto določene enote v celotnem programu z vidika,

ali sodi enota na začetek, v sredino ali na zaključek celotnega programa (glej več o tem na strani 112).

Pri tem je potrebno razen s kontinuiteto oz. zaporednostjo posameznih vsebinskih sestavin enot računati še s psihičnim stanjem otroka, ki je v posameznih fazah izvajanja programa družbeno organizirane, skupinske, načrtne vzgoje gotovo različno.

Začetne, uvajalne enote npr. imajo v programu posebno mesto glede na to, da otroke uvedejo v nov, mnogim povsem neznan način življenja oz. udejstvovanje; dalje pomeni tudi ločitev od staršev (za mnoge otroke tudi nove zahteve, ki jih je treba premostiti). Potrebno je tudi računati z različno, pri mnogih otrocih slabo razvito koncentracijo pozornosti in še dokaj pomanjkljivimi verbalnimi sposobnostmi. V okviru začetnih, uvajalnih enot je potrebno otrokom sporočiti (verbalno) osnovne zahteve organiziranega življenja oz. udejstvovanja (prihajanja, kaj naj prinašajo s seboj, odnašajo, zahteve vedenja /prva orientacija v nakazani smeri je potrebna že ob prvem stiku, v kasnejših enotah pa se bo k istemu vzgojiteljica še vračala v smislu dopolnjevanja, utrjevanja, kontrole/ ipd.). Dalje prve enote zahtevajo, da uvajamo otroke v skupino, v kateri se bo odvijal vzgojni program; da poskrbimo za medsebojno seznanjanje, za seznanjanje z vzgojiteljico; otroci naj tudi dobijo prve napotke, kako druge poimenujejo, usmeritve za kulturno vedenje, ipd.

Op.: Izvedbo prve enote nam lahko olajšajo starši, če jih v smislu omenjene priprave prosimo za pomoč in jih usmerimo, kako že v družinskem krogu otroke pripravijo na prihod v ustanovo in s tem na prvo enoto programa.

Narodna in univerzitetna knjižnica LJUBLJANA

Primer zgradbe 1. enote in metodični napotki za njeno izvedbo:

- Organiziramo skromno, kratkotrajno slovesnost, v okviru katere vzgojiteljica (morda tudi kdo od otrok /rednih varovancev VVZ/ novince v ustanovi pozdravi, jim - po možnosti - pripravi (izroči) majhno presenečenje, najbolje otroški izdelek).
- Predstavitev vzgojiteljice (kako ji je ime, kako jo naj otroci kličejo ter nekaj podatkov /zaradi zbližanja in kot vzpodbudo otrokom za njihovo nadaljnje sodelovanje/, npr. v smislu kje stanuje, njena družina /če živi v soseščini z nekaterimi otroki, naj tudi to poudari/.)
- Predstavitev otrok (v podobni smeri kot prej vzgojiteljica: ime, stanovanje /lahko tudi opisno, če ne poznajo naslova npr. v bližini .../, družina).
- Pojasnitev načina življenja oz. udejstvovanje v okviru izvajanja programa (priporočljivo je uporabiti ponazoritev /film, diafilm, fotografije/ otrok pri dejavnostih v okviru načrtovanega dela.
- Ogled prostorov, v katerih se bo odvijal program in pomožnih, ki jih bodo otroci uporabljali /posebej sanitarije/.
- Pojasnitev oz. dogovor v zvezi s prihajanjem (kako, ali sami, v spremstvu, čigavem).
  Op.: V tej zvezi potrebne informacije naj vzgojiteljica poizve že prej, jih tudi evidentira ter kontrolira, kako otroci prihajajo in odhajajo, to je posebej pomembno v gosto naseljenih, prometnih krajih, pa tudi v krajih, v katerih otroci za pot potrebujejo dalj časa. V okviru tega pomenka je smiselno organizirati tudi skupine otrok, ki bodo prihajali skupaj, sami otroci, ali v spremstvu enega od staršev ter jih obvezati npr. da se počakajo, da pokličejo drug drugega (osveščanje

ob pripadnosti skupini ter o odgovornosti v okviru skupine).
- Dogovor, pojasnitev o razporeditvi otrok v prostoru (pojasnjena naj bo možnost različne, menjajoče se, sproščene razporeditve, odvisna od značaja aktivnosti.)
- Vzgojiteljica - tudi kot ilustracijo verbalne pojasnitve o razporeditvi otrok - formira skupino (otroci npr. posedejo na stole v krogu ali v drugi formaciji na odejo na tleh), jim pove, da jim bo povedala zgodbo (lahko jo poimenuje tudi pravljico), jih usmeri, kako naj se pri tem vedejo (mirno sede, dobro poslušajo), jih za to motivira, ne govore ..., (sicer ne bodo slišali), pravljico bodo nato povedali še sami (tudi staršem ali drugim doma), pa tudi iz nje kaj narisali ...).
- Sledi pripovedovanje zgodbe - najbolje s tematiko, ki sodi k uvajanju otrok v novi način življenja, v skupinske dejavnosti, v medsebojno seznanjanje, zanimanje drug za drugega ipd.

  Metodično navodilo: Priporočljivo je v pripovedovanje vključiti tudi stavljanje vprašanj (usmerjenih na skupino ali na posameznike z namenom čimprej jih uvajati v govorno verbalno komuniciranje, opogumiti jih, da bodo govorili pred poslušalci in znali druge poslušati) ter izzivati vsaj kratke, preproste odzive otrok.
- Na vsebino pripovedovanega navezati kratko pesmico in jo otrokom zapeti (ali zaigrati na instrument), po možnosti pa jo tudi gibalno ritmično izraziti ter vzpodbuditi k sodelovanju pri tem tudi otroke (le bolj sproščene, ni nujno, da sodelujejo vsi); vzpodbujanje zavisi od pripravljenosti otrok za sodelovanje - lahko v smislu, da naj "delajo tako kot tovarišica" ali pa tudi, da naj "delajo drugače, po svoje".
- Z vzpodbudo: zgodbico, ki so jo slišali, bodo povedali

doma, da pa si jo bodo bolje zapomnili, pa tudi pokazali, bodo nekaj iz zgodbice narisali. Op.: Odvisno od izkušenosti otrok jih vzgojiteljica pri usmerjanju na vsebino risanja bolj ali manj tesno usmerja. Če vidi, da si sami znajo zamisliti temo in da tudi obvladajo svinčnik, naj ostane le pri okvirni usmeritvi "nekaj iz zgodbice", sicer pa je potrebna podrobnejša usmeritev kot predlog z več možnostmi, v posameznih primerih, če bi sicer kakšnega otroka ne uspela aktivno vključiti, pa z enim samim predlogom (npr. nariši deklico s torbo ali pod.).

- Enoto nadaljujemo z igro. Odvisno od izkušenj, želja otrok bomo igro bolj ali manj usmerili in jo tudi bolj ali manj tesno vodili. Igra je lahko ustvarjalna ali po pravilih, v večjih ali manjših skupinah ali pa individualna. Na primer: Ena skupina se igra "gospodinjstvo", druga "frizerja" (pobude dobivajo otroci tudi iz ureditve prostora in predmetov, ki "izzivajo" k igri), posamezniki z didaktičnimi igračami.

Op.: Vzpodbujanje in usmerjanje otroka ob igri je naloga, ki - če naj bo dobro opravljena - zahteva daljši čas. Zato ob prvem srečanju z otroki v okviru programa ne moremo pričakovati, da nam bo uspelo pri vseh sprožiti spontano igro. Če vzgojiteljica opazi, da posamezni otroci ne sodelujejo v nobeni igri in tudi ne izražajo želje po takšnem sodelovanju, so torej neaktivni, jih poskusi aktivirati kako drugače (lahko z risanjem, slikanico ali pod. Čas, ki ga namenimo igri, zavisi od vrste iger, zavzetosti otrok zanje in seveda od časa, ki je v okviru enote za to na voljo.

Ker je potrebno preprečiti nasilno prekinjanje, je smiselno usmerjati otroke v igre, ki jih je možno v času, ki je na voljo, čim bolj prirodno zaključiti

(npr. kosilo je pripravljeno, frizura urejena ipd.).
- Odvisno od časa, ki nam še ostane, po zaključeni igri usmerimo otroke v organizirano pospravljanje, pri tem zasledujemo neki cilj (za nami bodo prišli drugi otroci, tako - kot smo našli mi, moramo zapustiti tudi drugim otrokom ...) ter, potrebno, zlasti v začetku, z opisom konkretnih nalog, ki jih je treba opraviti /pospraviti, zložiti igrače, pobrisati mize, pomesti tla, nekatere delovne naloge zahtevajo tudi sodelovanje vzgojiteljice .../.
- Na zaključku otrokom izročimo "zvezke sporočil staršem". Ob tem jim pojasnimo njihov namen (starši bodo tako vedeli, kaj so otroci v vrtcu delali, pa tudi, kaj naj potem delajo še doma /da bodo vsi to delali, da se bodo drugič, ko bodo spet vsi skupaj, lahko pogovarjali: kaj so videli na televiziji, poslušali v radiu, bili so pri telovadbi, tekmovali so za športno značko, šli so s starši kaj pogledat, telovadili so sami). Hkrati pa jim opišimo tudi eno izmed nalog, načrtovano v okviru podaljšanega programa do naslednjega srečanja (npr. usmeritev na izlet s starši ipd.).Povejmo pa otrokom, da je to tudi napisano in naj zvezek pokažejo staršem. (Op.: O načinu komuniciranja preko "zvezka sporočil" so poučeni tudi starši, ki se pod sporočijo, ko so ga prebrali, podpišejo, opišejo pa tudi, ali in kako so naročilo, nasvet za aktivnost v podaljšanem programu sprejeli oz. izvedli.)

<u>Zgradba enot</u> v sredini programa (<u>po že zaključeni uvajalni fazi</u>).

Zgradbo teh enot naj usmerjajo naslednje naloge:

- V okviru vsake enote je potrebno poskrbeti za igro.
- V vsaki enoti je potrebno preveriti realizacijo v okviru podaljšanega programa tako, da vzgojiteljica dobi vpogled v to za vse otroke (predvsem o tem, v kakšne aktivnosti so se vključevali doma, izven doma ...)
  Op.: Pri tem razen koriščenja informacij iz "zvezka sporočil" oz. iz raznih oblik komuniciranja s starši uporablja neposredne stike z otroki v okviru posameznih enot izvajanja osnovnega programa (tim. srečanj). Ob njih z različnimi metodičnimi prijemi (spontane izjave otrok, vprašanja vzgojiteljice ter odgovori otrok ipd.) dopolni sliko o dejavnostih otrok v času med dvema "srečanjema".

Vsako enoto "srečanja" naj vzgojiteljica tematsko z različnimi, izpreminjajočimi se metodičnimi postopki, naveže na skupna doživetja otrok v okviru podaljšanega programa (npr. obnovijo, morda tudi dramatizirajo televizijsko zgodbo, zapojejo pesem, ki so jo poslušali na radiu, telovadijo, se igrajo razgibalne igre), podobno, kot so v telovadnici TVD ali v okviru kakšne druge, v podaljšanem vplivanju organizirane vzgojne aktivnosti.

Možno pa je koristiti v okviru "srečanj" tudi individualne pobude otrok v času podaljšanega vplivanja, npr. doživetja na izletu s starši, v družinskem krogu. Posamezniki npr. o njih pripovedujejo drugim, s tem pa z asociacijami izzovejo pripovedovanje še o doživetjih drugih ipd.

- V okviru vsake enote je treba vključiti možnosti govornega komuniciranja otrok med seboj, z vzgojiteljico (poslušanje, aktivni govor), povezano s spoznavanjem okolja in - večkrat oboje poteka vzporedno - preverjanjem

o izvedenem podaljšanem programu (kar oboje predstavlja tudi stalne, obvezne sestavine vsake enote).
- V okviru vsake enote je treba poskrbeti tudi za telesno razgibanje (v okviru širšega, na program podaljšanega vplivanja vezanega programa) za zagotovitev potrebnih navad vsakodnevne telovadbe.
- Vsaka enota naj prinaša tudi različne delovne obveznosti otrok (med drugim pospravljanje po izvedenih aktivnostih oz. sploh za seboj, občasno, ne vsak dan,pa tudi večje "delovne akcije", npr. urejanje kotičkov, knjižnic ipd.
- Redno naj bo tudi vključeno usmerjanje h kulturnemu vedenju (pozdravljanje in drugi vljudnostni izrazi, osebna higiena -v okviru možnostih in potreb, npr. umivanje rok, če je potrebno in možno, tudi umivanje zob po jedi).
- Izmenično pa se v enotah pojavljajo dejavnosti: likovne, glasbene, pripovedovanje /poslušanje/ pravljic, zgodb, dramatizacije.

Primer zgradbe enote v sredini izvajanja programa:

1. Igralne aktivnosti (iz ponudbe igrač, razporejenih po mizah oz. v kotičkih, torej spontane /po željah/, po formiranosti skupin pa individualne, skupinske in /redkeje/ skupne).Op.: Resnično skupno igro (vključuje vse otroke v oddelku) je možno doseči le, če jo uvedemo usmerjeno (z dokaj tesnim, neposrednim vodstvom),kar pa zahteva predhodno enotno, skupno usmeritev otrok v določeno življenjsko tematiko, s katero bi bili otroci k igri vzpodbujeni in naj bi jo v igri imitirali.

2. Od igre otroke postopno preusmerimo v delovno aktivnost, pospravljanje po igri, urejanje, redne obveznosti, npr. v zvezi s prirodnim kotičkom (zalivanje rastlin, hranjenje živali, če imamo prirodni kotiček ali pod.).

   Op.: V času, ko tečejo pod 1 in 2 omenjene aktivnosti, vzgojiteljica (posebej če ji pri vodstvu skupine še kdo, npr. od staršev pomaga) pregleda zvezke sporočil, da dobi pregled o izvedenih dejavnostih v okviru podaljšanega programa ter informacije o sodelovanju staršev v okviru tega programa.

3. Sledi razgovor, ki vključuje npr. naslednjo tematiko: kako so otroci preživeli čas med dvema srečanjema /posamezniki o tem kaj povedo, odvisno od razvojne stopnje otrok oz. njihove govorne sproščenosti pa je, koliko od njih pričakujemo. Svoje doživljaje povedo v kratkih stavkih, ali navajajo samo s posameznimi naslovi, npr. TV oddaj, prireditev, .. Posebej vključujemo doživetja na skupnih izletih s starši, v katere zajamemo zlasti vsebino opazovanj (narave, promet, dejavnosti ljudi ipd.)

4. Po možnosti poiščemo v vsebini razgovora izhodišče za posredovanje pesmi (zapete ali deklamacije) ter v navezavi na razgovor ali po njem otrokom predvajamo (zapojemo) ali povemo pesem, ki pa naj jo otroci brez prisilnega memoriranja tudi obnovijo. (Npr. skupaj, posamezniki ali pod.).

5. Sledi lahko likovna dejavnost (variante: risanje oz. slikanje, oblikovanje prirodnega materiala /posebej primerno lahko izkoristimo prirodne predmete, ki so jih otroci prinesli s seboj - nabrali na izletu s starši , vsebinsko vezana (izvor pobud) na razgovor, ta pa na doživetja otrok v okviru podaljšanega dela programa.

6. Razgibanje - po možnosti na prostem ali vsaj pri odprtem oknu, na terasi ali pod.
7. Na zaključku otrokom vpišemo v "zvezek sporočil" obvestila oz. priporočila staršem v zvezi z izvajanjem podaljšanega programa (oz. uporabimo - zaradi racionalizacije - tehnike razmnoženih listov, ki jih vložimo v mape /namesto zvezkov/). Hkrati pa otrokom ustno sporočimo nekatere naloge, npr. staršem naj povedo .... pokažejo .... spomnimo jih na domenjene redne obveznosti, npr. telovadba, higiena ....

Zgradba enot v fazi zaključevanja programa

Zgradbo teh enot naj bi usmerjale naslednje naloge:

- Doseči neko zaključeno celoto vzgojnoizobraževalnega dela v okviru 80 urnega programa in s sintezo pridobiti vpogled v opravljeno delo in tudi v morebitne pomanjkljivosti, ki pa jih je možno v zaključnih enotah še nadoknaditi oz. korigirati.

  Tak sintetični pregled naj bi služil predvsem vzgojiteljici v pomoč pri oblikovanju zadnjih enot celotnega programa. Vendar pa naj bi vzgojiteljica poskrbela tudi za neko preprosto, otrokom razumljivo sintezo s ciljem, da jih navaja na pregled opravljenega dela, na povezovanje njegovih posameznih sestavin in faz, kar pa naj vodi tudi do zadovoljstva in prispeva k utrjevanju vezi med otroki, ki so bili vključeni v tako dejavnost.

- Poskrbe naj za ugodno čustveno vzdušje, praznično razpoloženje, otroke in njihove starše je treba pripraviti na "slovo", ki pa naj ne pomeni zaključka v program

zajetih dejavnosti, ampak je za nadaljevanje teh dejavnosti vzpodbuda (zlasti v okviru dejavnikov podaljšanega programa, v okviru male šole).

Primer zgradbe enote ob zaključku izvajanja programa.

Op.: Tovrstne enote sodijo v program dela, ko izvajamo zadnje 6-4 enote.

1. Vzgojiteljica z vprašanjem ob enem izmed "zvezkov sporočil", ki konkretno ponazarja že izvedene aktivnosti, izzove razgovor, v katerem obnavljajo, s čim so se ukvarjali v okviru "srečanj" vse leto. Njena naloga ob tem razgovoru je, da ga dopolnjuje tako, da spomni otroke tudi na tiste aktivnosti, ki jih sami ne omenjajo in povzema (npr. podobne, različne večkrat se ponavljajoče itd.).

   Priporočljivo je uporabiti tudi grafični prikaz dejavnosti, razdeljenih npr. po vzgojnih področjih z znaki, ki ta področja simbolizirajo.

   Op.: Vzgojnih področij ni priporočljivo poimenovati, ampak uporabljajmo opisni način, npr.: ko smo kaj lepega naredili, zapeli ... poskrbeli za zdravje ipd.

2. Pod 1 naveden grafični prikaz daje neko - seveda zelo približno - sliko o količini dejavnosti na raznih vzgojnih področjih in morda omogoča, da otroci že na pogled presodijo, kje so "več delali, naredili ...", kje pa manj".
   Sledi vzpodbuda, da bi to, kar je bilo pomanjkljivo, opravili še zdaj (risali, poslušali glasbo ali pod.).

3. Sledi dejavnost, za katero se domenijo.

4. Vzgojiteljica otroke spomni na slovo (kmalu bodo nehali hoditi v vrtec, bodo pa še hodili ... (opišemo tudi druge dejavnosti, ki jih bodo v okviru "podaljšanega programa" tudi potem še opravljali). Omeniti je smiselno - kot pobudo za nadaljevanje vzgojnih aktivnosti - da zdaj že vedo, da morajo vsak dan telovaditi ..., kdaj naj gledajo televizijo, poslušajo radio ...

   Tudi potem se bodo otroci še srečevali (opišemo kje, kdaj ...), ne bodo pa vsi skupaj hodili več v to skupino ... Ker so bili toliko časa skupaj in jim je bilo prijetno, se bodo poslovili.

5. Sledi kratek razgovor v smeri, kaj in kako v življenju (npr. doma) praznujemo (na osnovi konkretnih primerov, ki jih poznajo otroci na osnovi lastnih doživljajev), nato pa predlog, ki mu spet sledi razgovor o tem, kako bi lahko to slovo praznovali.

6. Povzamemo, kaj od tega, kar otroci predlagajo, je sprejemljivo, kaj ne in zakaj ne, ugotovimo in razdelimo naloge, ki naj bi jih opravili otroci in tudi vzgojiteljica v zvezi s pripravami na praznovanje slovesa. Tako dobimo naloge, ki naj bi jih otroci opravili individualno doma (sami ali s pomočjo staršev, npr. obnovili kakšno pesmico, kaj narisali, pozorno poslušali oddajo, da bi jo potem obnovili ter to vnesemo z znaki v "zvezke sporočil". Zabeležimo pa tudi takšne naloge, ki naj bi jih opravili skupno.

7. Eno teh nalog opravimo takoj, npr. risanje (kolektivno) plakata, vabil na praznično slovo ali pod.

8. Domenimo se za opravljanje ostalih nalog (kdaj, kako, kje, sami ali v skupini, brez ali s pomočjo ipd.).

Načrtovanje vzgojnoizobraževalnega dela ter pregled nad opravljenimi dejavnostmi v okviru vzgojnega programa v KS. Načini dokumentiranja.

Pomen načrtovanja in pregleda ter ustreznih načinov dokumentiranja.

Poleg splošno znane vloge vsakega načrtovanja in evidentiranja izvedenega vzgojnoizobraževalnega dela v okviru dejavnosti VVO, je v zvezi s to vlogo v odnosu do programa v KS, zasnovanega v smeri kombiniranja "osnovnega" s "podaljšanim" programom, potrebno poudariti naslednje:

Načrtovanje in pregled nad opravljenim delom je še posebej pomembno:
- ob koriščenju in usklajevanju različnih dejavnikov v procesu vzgojno-izobraževalnega vplivanja na otroka;
- ob raznovrstnih okoliščinah za izvajanje programa, kot jih je pričakovati v okviru različnih KS;
- ob vključevanju več izvajalcev v izvajanje programa (npr. vzgojiteljica z več pomočniki).

Iz navedenih posebnosti, ki še poudarjajo vlogo načrtovanja in pregleda nad izvršenim delom, izhajajo tudi zahteve, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju in dokumentiranju vzgojno-izobraževalnega dela v okviru programa v KS. Te so zlasti:

- V osnovnih izhodiščih (po oblikovanosti načrtov oz. priprav, po njihovih sestavinah, po načinih predstavitve načrtovanih oz. opravljenih elementov vzgojno-izobraževalnega

dela ipd.) sledimo sicer v delu VVO uveljavljenim načinom in si prizadevamo za enotnost načrtovanja in evidentiranja.

- Stremimo h preglednosti in urejenosti (sistematičnosti) načrtovanega in opravljenega prikazanega vzgojnoizobraževalnega dela.
- Omogočiti je potrebno upoštevanje različnih okoliščin, v katerih se bo odvijalo vzgojnoizobraževalno delo, torej fleksibilno uveljavljanje specifičnosti razmer v različnih KS, pa tudi sprememb zaradi izpreminjajočih se okoliščin.
- Potrebna je racionalizacija s tem, da vsebujejo načrti (priprave) in analize (pregledi) opravljenega dela samo tiste elemente, ki usmerjajo delo oz. ga predstavljajo (zato se izogibamo ponavljanja, podvajanja, npr. iz drugih virov razvidnih podatkov, dolgih besednih opisov ipd.).

Upoštevajoč navedeno, v okviru na pedagoškem inštitutu zamišljenega **80 urnega vzgojnega programa**, predlagamo glede načrtovanja in evidentiranja (dokumentiranja) vzgojnoizobraževalnega dela naslednje:

1. Glede <u>vrst</u> načrtov oz. evidenc:

   a) Načrt za celotno obodbje, to je za eno delovno dobo (lahko je to eno leto ali nekaj mesecev), ki zajema zamisel celotnega dela za določeno skupino otrok ter isto obdobje tako, da zajema pregled opravljenega dela v okviru vzgojnih aktivnosti.

   b) Dnevno načrtovanje (priprave) ter evidence (analize, kontrole) (oz. - če program ne teče vsak dan - posameznih programskih, npr. 2 x tedenskih enot /à 2 1/2 ure/).

K a) Vir za oblikovanje načrta za celotno obdobje predstavljajo v tem elaboratu predstavljena izhodišča in smernice (posebej pogl. o zgradbi programa na str ..94..), še zlasti predlagana razmerja v vključevanju različnih vzgojnih dejavnosti v vzgojno delo.

Načrtovanje "osnovnega" programa:

V okviru priprav za načrtovanje v celoti mora vzgojiteljica (oz. tisti, ki načrtuje) poiskati podatke zlasti o naslednjem:

- O dejavnikih družbeno organiziranega vplivanja na otroka, ki jih bo v svojem delovnem okolišu mogla vključevati v svoje delo, posebej v okviru "podaljšanega" programa in o načinih sporazumevanja z njimi ter usklajevanja dela.
- O izvajalcih in pomočnikih, na katere se bo pri svojem delu lahko opirala (zlasti mora vedeti, v kakšni meri lahko računa z aktivnostjo staršev kot pomočnikov pri vzgojnem delu).
- O času, ki ji bo na voljo (ali more računati z 80 predvidenimi urami), ter o okoliščinah prostora in didaktičnih sredstev, ki jih bo lahko uporabljala.

Konkretizacijo splošnih izhodišč programa za celotno obdobje predstavlja:

- določitev obsega (količine) z vidika doseganja vzgojnih ciljev različnih vrst vzgojnih dejavnosti (oz. dejavnosti otrok) ter razmerja med njimi;
- konkretizacijo (operativizacijo) vzgojnih ciljev, h katerim naj dejavnosti prispevajo (op.: Razvidni so tudi iz našega elaborata, gl. str. 100.).

Obseg vključitve raznovrstnih vzgojnih dejavnosti in razmerje med njimi zavisi od sprejetih izhodišč. Če se odločimo za izhodišča, predstavljena v tem elaboratu, v katerih dajemo prednost določenim dejavnostim pred drugimi, ter predlagamo razdelitev 80 ur na 4 mesece z 2 x tedenskimi "srečanji" v okviru "osnovnega" programa, tako da celoten program razpade v približno 25 po 2 1/2 uri trajajočih enot, gl. str. .97.., lahko dobimo ta-le primer razporeditve vzgojnih dejavnosti v okviru usmerjene aktivnosti glede na obseg in razmerje med njimi:

V vsaki enoti - torej 25 x - po 1 x (izvedeno s celo skupino):

- telesno razgibavanje (telovadbo), po možnosti na prostem,
- razgovor vzgojiteljice z otroki, ki vzpodbuja tudi miselne aktivnosti otrok, gradi na opazovanju ter k opazovanju (nadaljnjemu) tudi vzpodbuja;
- delovno aktivnost (skupno organizirano in izvedeno s sodelovanjem vseh otrok);
- aktivnost v okviru likovne vzgoje (risanje, slikanje, oblikovanje ipd.).

V vsaki enoti - po potrebi tudi po večkrat, torej lahko tudi več kot 25 x (izvedeno v manjših skupinah oz. s posamezniki):

- razgovori vzgojiteljice z otroki oz. razgovori otrok medsebojno, ki vzpodbujajo tako k poslušanju govora drugih, kot tudi k lastni govorni aktivnosti, pa tudi k miselni aktivnosti oz. izražanju misli, doživetij, k opazovanju in k socializaciji;

predstavljajo pa tudi pomemben prispevek k urejeni (disciplinirani) dejavnosti (posamezne skupine se morajo ozirati na druge skupine, da jih ne motijo);
- skrb za higieno oz. za oblikovanje higienskih in kulturnih navad (po potrebi - izmenično - po skupinah oz. s posamezniki);
- delovne aktivnosti (po skupinah oz. posamezniki);
- igralne aktivnosti (po skupinah oz. posamezniki).

Ne v vsaki enoti - torej manj kot 25 krat - izvedeno s celo skupino (frontalno):

- govorne aktivnosti, izvedene kot pripovedovanje (poslušanje) zgodb, pravljic, deklamacij, dramatizacij, opisovanja slik, z lutkami izvedenih prizorov ipd.

Razporeditev glede obsega teh je lahko naslednja:
V celotni delovni dobi izvedemo približno 15 x pripovedovanje pravljice ali zgodbe; od teh jih 5 dramatiziramo; 8 pesmi posredujemo kot deklamacije, od teh naj otroci 5 osvojijo; 3 x opisujemo slike; izvedemo 5 lutkovnih prizorov (ročne lutke, vodi vzgojiteljica sama ali s pomočniki);

- glasbene aktivnosti (otroci skupaj poslušajo glasbo ali pojejo), npr. 15 x v celotni dobi;
- gibalno-ritmične aktivnosti, npr. 10 x v celotni dobi;
- športne aktivnosti, npr. 10 x v celotni dobi;
- proslave in zabave (razvedrila), npr. 4 x v celotni dobi.

Razen načrtovanih usmerjenih aktivnosti, bodisi, da jih predvidimo kot skupne (frontalne), skupinske ali posamične, pa moramo v načrtu za celotno obdobje predvideti

tudi možnosti za spontane aktivnosti otrok, kar lahko storimo z naslednjim:

- predvidimo za te aktivnosti potreben čas, npr. v vsaki od 2 1/2 uri trajajoči enoti po 3/4 do 1 uro;
- predvidimo zanje primerna sredstva (igrače in drugo) ter potrebne prostorske pogoje za dejavnosti v manjših skupinah in posamične dejavnosti.

Priložnosti za spontane aktivnosti (im. tudi po želji) koristijo otroci ali v obliki skupnih (frontalnih) skupinskih ali posamičnih aktivnosti, vsebinsko pa jih - skladno z njihovim značajem - določajo sami. Pri tem koristijo zlasti naslednje možnosti oz. pobude:

- igre v vlogah ali igre s pravili;
- aktivnosti, za katere so pobude oz. vsebinsko metodične smernice dobili v okviru usmerjenih dejavnosti iz "osnovnega" programa;
- aktivnosti, za katere so pobudo oz. vsebinsko metodične smernice dobili v okviru dejavnosti, sproženih preko "podaljšanega" programa;
- povsem izvirne, iz neposredne pobude posameznega ali skupine otrok izvirajoče aktivnosti.

Načrtovanje "podaljšanega" programa za celotno obdobje vsebuje zlasti:

- pregled nad dejavniki, ki jih namerava vzgojiteljica, ko upošteva pri tem tudi zahteve "osnovnega" programa, koristiti v smislu združevanja "osnovnega" in "podaljšanega" vplivanja na otroka;
- (vsaj približno) pogostost (kolikokrat tedensko oz. v odnosu do obsega vključenosti vzgojnih dejavnosti

v okviru "osnovnega" programa jih namerava vključevati);
- načine komuniciranja z njimi in usklajevanja za doseganje enotno zastavljenih vzgojnih ciljev.

Pregled (evidenca) opravljenega dela za celotno obdobje:

naj vsebuje sintezo opravljenih dejavnosti v smislu sestavin načrta za celotno obdobje, torej:

- koliko oz. katere - z zornega kota nalog vsestranskega vplivanja - so bile izvedene in sicer posebej usmerjeno (skupno, skupinsko, posamično), posebej spontano (skupno, skupinsko, posamično);
- kateri dejavniki in kako pogosto (številčno) so bili vključeni v okvir "podaljšanega" vplivanja, spet ločeno po številu otrok oz. oblikovanosti skupine (posamezni, v skupinah /predvidoma tudi v drugačnih skupinskih formacijah, kot so v okviru "osnovnega" programa v VVO/, frontalno /spet predvidoma skupaj še z drugimi otroki, ki se v "osnovni" program ne vključujejo/) ter po vrstah vzgojne aktivnosti in vanje vključene vzgojne cilje (npr. koliko otrok, kolikokrat se je vključevalo izven VVO v telovadbo, gledalo TV oddaje, prisostvovalo predstavam ipd.).

K b) Dnevno načrtovanje (priprave) oz. načrtovanje po enotah in analize opravljenega dela.

Tudi načrtovanje posameznih enot (imenujemo ga tudi dnevno načrtovanje oz. dnevne priprave) posega tako v možnosti, ki jih daje "osnovni", kot tudi "podaljšani" program.

Op.: Pri odločanju o zgradbi dnevne priprave za delo v okviru vzgojnega programa v KS se lahko odločamo o naslednjem: da prevzamemo vse sestavine v VVO uveljavljenega (predpisanega) dnevnega načrtovanja ali pa samo nekatere od njih.

Glede na to, da je smotrno vzgojiteljico, dejavno v okviru KS čim bolj razbremeniti in da lahko v okviru te dejavnosti računamo z vključenostjo razmeroma izkušenih, sposobnih vzgojiteljic, ki jim priprave niso v večji meri sredstvo za strokovno izpopolnjevanje, ampak že izraz njene poklicne zrelosti, predlagamo, da v zgradbo priprave na posamezne programske enote vnesemo naslednje sestavine:

Načrt (priprave)-"osnovni program":

- oznako vrste dejavnosti (izhajajoč iz vzgojnih ciljev oz. vzgojnih področij),
- oblike dela (glede na število vključenih otrok: skupno, skupinsko, individualno delo v okviru usmerjenih ali spontanih aktivnosti),
- sredstva, ki jih načrtovana dejavnost zahteva,
- morebitni pomočniki pri izvedbi (starši ali pod.).

Kontrola (evidenca) - "osnovni" program:

- ali je bila načrtovana dejavnost izvedena ali ne,
- dejavnosti, ki so bile izvedene, ne pa načrtovane.

Načrt (priprava) - "podaljšani" program:

- navedba dejavnika (društva, organizacije, javnega občila ipd.), v okviru katerega oz. s pomočjo katerega

je načrtovano vplivanje na otroka v okviru "podaljšanega" programa (npr. TVD, lutkovno gledališče, otroški kino, TV, starši ipd.),
- vrsta dejavnosti in okvirna vsebina "podaljšane" dejavnosti (npr. telovadba skupaj s starši, predstava ...),
- način vzpostavitve stika, komuniciranja oz. obveščanja o poteku načrtovane dejavnosti (npr. program, objavljen v ...., dogovor, obvestilo).

Kontrola (evidenca) - "podaljšani" program:

- ali je bila predvidena (načrtovana) dejavnost izvedena ali ne,
- vpis dejavnosti, ki so bile v okviru "podaljšanega" programa izvedene, četudi niso bile načrtovane.

Primer na navedenih sestavinah oblikovanega obrazca za dnevno načrtovanje in evidentiranje ponazarja priloga 3.

Od ostalih, v siceršnje delo vzgojiteljic v VVO ob načrtovanju in evidentiranju dnevnega vzgojnega dela vključenih sestavin, v predlagani strukturi manjkajo podrobni, operativni vzgojni cilji in metodični postopki, čas trajanja aktivnosti ter - v evidenci - pripombe k realizaciji ciljev, uspešnosti uporabljenih metod in druge pripombe.

Naš predlog utemeljujemo s tem, da ponovno poudarjamo: Predpostavljamo, da vzgojiteljice, ki bodo delale v okviru programa predšolske vzgoje v KS, ne bodo začetnice, da jim vpisovanje navedenih sicer pomembnih elementov priprav ni pogoj za uspešno izvedbo vzgojnih

dejavnosti. Njihova siceršnja delovna izkušenost zagotavlja tudi njihovo poglabljanje v navedene elemente priprav v okviru vzporednega rednega dela, ali - kolikor je delo v okviru programa v KS edina delovna obveznost - v okviru predhodnega dela v VVO.

Menimo, da so se tako vzgojiteljice, ki bodo izvajale program predšolske vzgoje v KS, dovolj usposobile za metodično ustrezno in smotrno v realizacijo zastavljenih ciljev usmerjeno vzgojno delo tudi v novi organizacijski strukturi dejavnosti.

Naš predlog pa seveda ne pomeni, da navedenih elementov ne bi mogli vključevati med sestavine vsakodnevnih priprav, če bi ugotovili, da so vzgojiteljicam pri delu v okviru programa v KS potrebni.

V tem primeru pa želimo v odnosu do navajanja podrobnih ciljev in metodičnih postopkov opozoriti na naslednje:

Potrebno je upoštevati posebnosti, ki tako za oblikovanje podrobnih vzgojnih ciljev, kot metodičnih postopkov, izhajajo iz modela povezovanja "osnovnega" s "podaljšanim" programom in sicer:

Pri postavitvi vzgojnih ciljev je potrebno upoštevati tako možnosti enega kot drugega dela programa.

Pri oblikovanju metodičnih postopkov je potrebno predvideti prelivanje iz enega programskega področja v druge, pri tem pa je še posebej potrebno metodično oblikovati načine povezovanja (npr. izhajati iz izkušenj, pridobljenih v okviru enega vira, motivirati za nadaljevanje ..., povezovati ipd.).

Pojasnilo k obrazcu (gl. prilogo 3):

V smislu zahtev racionalizacije uporabljamo pri vpisovanju v obrazec za priprave posameznih programskih enot v čim večji meri okrajšave, znake.

Ob nakazanem primeru vpisov uporabljamo naslednje znake:

- za označevanje oblike dela:
  V - skupno (vsi otroci hkrati)
  S - v skupinah, hkrati torej več skupin
  P - posamezni otroci

  Skupaj z navedbo oblike z vidika usmerjanja (spontanosti) najdemo naslednje kombinacije znakov:

  V-u skupno (frontalno) usmerjene
  S-u v skupinah usmerjene
  P-u individualno usmerjene

  V-s skupno (frontalno) spontane
  S-s v skupinah spontane
  I-s individualno spontane

- za označevanje, ali je bila dejavnost izvedena ali ne:

  \+ (da)
  \- (ne)

Lahko pa uporabljene znake dopolnimo, npr. tudi za oznako vrste dejavnosti (Opn - opazovanje v naravi
Opp - opazovanje v prostoru (ponazorilo)
Gp - poslušanje glasbe
Ga - petje, itd.

kar predstavlja nov prispevek k racionalizaciji zapisovanja.

Verifikacija izhodišč vzgojnega programa za delo v okviru programa predšolske vzgoje v KS ter njegove zgradbe.

Namen verifikacije:

Za verifikacijo osnutka programa smo se odločili z namenom, da bi pred dokončnim oblikovanjem predloga programa v poročilu o opravljeni nalogi, vanj zajeli tako praktične izkušnje, pridobljene doslej na tem področju dela, kot tudi razmišljanja o vprašanjih, ki se ob njem pojavljajo, vključili pa tudi sugestije strokovnjakov, ki se na različnih nivojih dela vanj vključujejo.

Naslednji namen verifikacije pa je bil ugotoviti, ali je zamišljena zgradba programa z vidika njegove uporabnosti, tudi operativne, praksi ustrezna, oz. dobiti pobude za morebitne dopolnitve oz. spremembe.

Glede na opisani namen smo v kratkim zgoščenih obrisih (gl. prilogo 2) predstavili:

1. Izhodišča programa (podrobneje so bila opisana in v času, ko je tekla verifikacija z namenom informacije o zasnovi programa, objavljena v reviji Otrok in družina).
2. Sestavine elaborata, s katerimi smo nameravali predstaviti vzgojni program z dodanimi napotki in primeri, ki smo jih imeli za potrebne.

Za pridobivanje odgovorov na oba, v namen verifikacije zajeta sklopa vprašanj, smo oblikovali tudi ocenjevalno lestvico ter odprli tudi možnost izčrpnejših dopolnjevalnih oz. izpreminjevalnih opisnih predlogov.

Za sodelovanje pri opisani verifikaciji smo se obrnili na 26 VVO (neposredno na ravnateljice s prošnjo, da oblikujejo odgovore na zastavljena vprašanja v okviru strokovnega kolegija, če pa to ni izvedljivo, pa same), na vse svetovalke za predšolsko vzgojo pri ZŠ SRS (skupaj 7) ter na komisije pri skupnosti VVZ (vzgojnovarstvenih zavodov) ter pri organizaciji Zveze prijateljev mladine Slovenije, ki se ukvarjajo z vsebinskimi vprašanji predšolske vzgoje.

Odzvalo se nam je: 12 VVO (46 %), 2 enoti ZŠ SRS (29 %) ter obe omenjeni komisiji (torej 100 %).

V 4 od zajetih VVO je verifikacija posredovala stališča ravnateljic, v ostalih, torej 8, pa so osnutek obravnavali in oblikovali stališča ter predloge v okviru strokovnih kolegijev.

Po približni oceni je tako verifikacija zajemala cca 100 strokovnjakov s področja predšolske vzgoje, ki so na zastavljena vprašanja odgovorili z različnih zornih kotov: neposredne prakse, z vidika globalnejših, sistemskih rešitev, pa tudi z vidika pedagoške teorije (sodelavci v komisijah in tudi v nekaterih strokovnih kolegijih v okviru VVO).

<u>Rezultati</u> verifikacije:

1. vprašanje (Kako ocenjujete opisano zasnovo oblikovanja in izvajanja 80 urnega programa predšolske vzgoje v KS).
Op.: Kot je razvidno tudi iz priloge 2, smo k temu vprašanju dodali opombo, naj respondente pri oceni zasnove ne motijo konkretne možnosti za realizacijo te zasnove v njihovi

VVO, ocenjujejo naj jo ne glede na konkretne trenutne (npr. kadrovske, prostorske) možnosti za realizacijo. Menili smo namreč, da je najprej potrebno oblikovati zasnovo programa, grajeno na uresničljivih objektivnih pogojih, nato pa razmišljati in ukrepati v smeri realizacije za izvedbo zasnove potrebnih pogojev. /V svojih dopolnilnih predlogih oz. opombah je večina respondentov tudi v tej smeri odgovarjala/.

V zamišljeni obliki odločanja za eno izmed treh navedenih ocen v lestvici (sprejemljivo v celoti, sprejemljivo delno, pretežno nesprejemljivo) je odgovorilo 12 od navedenih individualnih oz. skupinskih respondentov, ostali pa so odgovarjali samo opisno.

Od teh se je 9 (75 %) opredelilo za oceno "sprejemljivo v celoti", 3 (25 %) pa za "sprejemljivo delno" (svoje odgovore pa so pojasnili oz. predlagali dopolnilne ukrepe).

<u>Dopolnilni, spreminjevalni oz. pojasnjevalni odgovori:</u>

- Potrebno bi bilo izdelati opis delovnih nalog vzgojiteljice, ki bi program izvajala.
- Oddelke, v katerih bi se izvajal opisani program predšolske vzgoje v KS, bi bilo potrebno opredeliti kot oddelke, ki organizacijsko sodijo k VVO.

Več respondentov poudarja že v predloženem osnutku poudarjeno misel, da naj bi delo v oddelkih predšolske vzgoje v KS vodile vzgojiteljice; npr.:

- Menim, da bi se morali - vsaj na začetku izvajanja tega programa - nasloniti predvsem na strokovne delavce -

vzgojiteljice. Potrebno bi bilo namreč poskrbeti tudi za kvaliteto izvedenega programa.

- Vzgojiteljice, ki naj bi zamišljeni program izvajale, bi bilo potrebno v to delo konkretno usmeriti, med drugim tudi z jasnimi navodili.

Ena izmed respondentk - ravnateljic je v zvezi z vključevanjem vzgojiteljic v to delo ter tudi v zvezi z obveznostmi VVO pri tem oblikovala ta-le predlog:

- Predlagam, da pristojni organ (sistemska komisija pri Skupnosti VVZ) izdela predlog, ki naj bi vseboval opis delovnih nalog vzgojiteljice kot vodje oddelkov za delo z otroki v okviru KS, dalje da se tak oddelek organizacijsko vključi v redno delo VVO, da se torej upošteva kot storitev VVO in se kot tako tudi finančno ovrednoti.

Strokovni kolegij v eni izmed ljubljanskih VVO, ki se tudi zavzema, da naj bi delo v okviru predšolske vzgoje v KS prevzela vzgojiteljica, opozarja, da je potrebno to obveznost urediti v smislu njene osnovne delovne obveznosti:

- " .... Naše vzgojiteljice že doslej poleg svoje redne zaposlitve mnogo delajo v raznih oblikah predšolske vzgoje (mala šola, razne že doslej organizirane "interesne" dejavnosti za "zunanje" otroke, letovanja ...). To vse je za vzgojiteljico prevelika obremenitev. Zato je nujno, da bi imel VVZ, ki bi prevzel naloge v zvezi s programom predšolske vzgoje v KS, v ta namen posebej zaposleno vzgojiteljico s posebnimi kvalitetami (razgibana, prožna, z organizacijskimi sposobnostmi). V pomoč pri delu pa naj bi ji bil tudi podrobno izdelan program".

Podobno se za vključitev oddelkov za predšolsko vzgojo otrok v KS zavzema skupina v okviru strokovnega kolegija v

eni izmed ljubljanskih VVO, združeno z zamislijo konkretizacije vloge VVO kot centra za predšolsko vzgojo v KS:

".... kajti večina VVZ v Sloveniji se po 16. uri izpraznijo, tako ne bi bilo zadrege glede prostora, kjer bi se lahko organizirale dejavnosti v okviru programa predšolske vzgoje v „KS".

Na vlogo vključevanja krajevnih skupnosti v program predšolske vzgoje opozarja ena izmed respondentk in priporoča, da bi bilo potrebno z načrtom predšolske vzgoje v KS temeljito seznaniti tudi krajevne skupnosti, predvsem v interesu njihovega aktivnega sodelovanja in pomoči.

Več respondentov (posameznih ali skupinskih) poudarja že v zasnovi vzgojnega programa omenjeno vlogo sodelovanja staršev ter oblik njihovega usposabljanja za pomoč vzgojiteljici pri izvajanju programa (.... Potrebne so vsebinske in metodološke smernice za delo s starši .... Pri usposabljanju staršev je smiselno vključiti tudi DU /tudi finančno sprejemljiva rešitev/ ipd.).

Na vprašanje, ki je v osnutku, izdelanem na PI, eno izmed osrednjih vprašanj v zvezi z namenom verifikacije zasnove vzgojnega programa, to je o vključevanju, povezovanju in usklajevanju vseh dejavnikov, ki v KS vplivajo na otroka, s tem v zvezi pa vloge VVO kot centra predšolske vzgoje v KS, v naši anketi nismo dobili eksplicitno izraženih stališč. Le ena izmed respondentk, pedagoška svetovalka ZŠ, dvomi, da bi lahko VVO izpolnila zahtevo koordinatorja vseh ostalih, namernih in nenamernih oblikovalnih vplivov v otrokovem okolju.

Ostali respondenti posebej niso opredeljevali svojih stališč do omenjenega vprašanja. Sodeč po odgovorih "sprejemljivo v

celoti" in "sprejemljivo delno" /brez dopolnilnih oz. izpreminjevalnih pripomb v smislu vloge vseh dejavnikov družbeno organizirane vzgoje ter koordinatorske vloge VVO pri tem/, se z v osnutku PI navedenim strinjajo. Potrebno pa je opozoriti, da v anketi nismo usmerili k razmišljanju o realizaciji navedenih izhodišč, ampak le o uresničljivosti glede na situacijo, ki jo je v interesu določenega vzgojnega koncepta, tudi potrebno in možno izpremeniti.

Tudi zgoraj omenjeno razmišljanje pedagoške svetovalke ne kaže njenega odklonilnega stališča do opisane celostnosti vzgojnega vplivanja, ampak le o težavah, ki jih vidi v zvezi z realizacijo.

Nekateri respondenti so v svoje odgovore - četudi jih o tem nismo vprašali na tem mestu, pridobivanju podatkov o tem je bila namenjena druga anketa, ki pa je zajemala drugo popularijo - zajeli tudi opise svojih dosedanjih izkušenj. Ker dopolnjujejo opisno fazo raziskave in predstavljajo tudi logično celoto k odgovorom na druga vprašanja, predvsem v iskanju novih poti, je smiselno, da jih na tem mestu - v skrčeni obliki - navedemo.

- 2 urni program tedensko, vzporedno v 2 enotah. Sestava: individualne in 3 usmerjene zaposlitve. Starost otrok: 4-7 let, enakomerna razporeditev zaposlitev za vsako vzgojno področje.
- Sodelovanje otrok iz KS pri praznovanjih, ki jih organizira VVO.
- Organiziranje in vključevanje v taborniško organizacijo (1 x tedensko po 1 uro, otroci iz 2 KS, nedeljski izleti ter obvezni sestanki. Delo po programu zveze tabornikov Slovenije, sodelovanje vzgojiteljic - tabornic iz vse Slovenije).

Ob navedenih izhodiščih na PI izdelanega osnutka programa, ki smo ga **preverjali,** so nekateri od respondentov navajali še nekatera druga vprašanja oz. njihove rešitve, ki zadevajo bodisi sam koncept, bodisi pogoje za realizacijo, med njimi:

- Pričakovati je, da bo oblikovanje vzgojnega programa za realizacijo programa predšolske vzgoje v KS dolgotrajnejši proces, v katerem bo prvotni osnutek potrebno še izpopolnjevati, dopolnjevati, usklajevati, v tem procesu pa naj bi aktivno in kontinuirano sodelovalo čimveč strokovnjakov s področja predšolske vzgoje.

- Odprta so med drugim tudi vprašanja: ali je v določenem območju VVO v KS dovolj otrok za vključevanje v zanje organiziran program, ali je zainteresiranost staršev za to dejavnost tolikšna, da bi bili pripravljeni k izvajanju programa pripeljati otroke, pa tudi, da bi bili pripravljeni sodelovati kot pomočniki vzgojiteljici.

V okviru komisije za predšolsko vzgojo pri ZPM Slovenije, ki je - kot že omenjeno - tudi obravnavala izhodišča na PI izdelanega osnutka vzgojnega programa, toda v obliki skupinskega diskusijskega dela, je bil v zvezi z vprašanjem součinkovanja in koordiniranja različnih dejavnikov družbeno organizirane predšolske vzgoje oblikovan naslednji predlog:

- Vsebinska vprašanja predšolske vzgoje v KS naj bi reševal program, organizacijsko finančna vprašanja, ki bi jih ta sprožil, vključno koordiniranje raznih dejavnikov, postavitve VVO kot centra predšolske vzgoje ipd. pa naj bi reševala občinska komisija pri zvezi skupnosti otroškega varstva.

Pričakovati je, da bo uspeh v veliki meri odvisen tudi od razvitosti krajevne skupnosti. V okviru dela omenjene komisije v zvezi z oblikovanjem stališč in predlogov do osnutka na PI izdelanega programa predšolske vzgoje v KS pa je pomembno omeniti še naslednje:

- Delo v okviru v KS organizirane predšolske vzgoje, torej v njem ne bo poudarek na varstvu, ampak predvsem na vzgoji, pomeni pomembno priložnost za afirmacijo predšolske vzgoje. Zato zasluži njeno uvajanje vso pozornost. Potrebna je tudi skrb za kvaliteto vzgojnega dela v teh oblikah družbene predšolske vzgoje.
- Dosedanje rešitve vključevanja otrok, ki niso bili redni obiskovalci VVO, v družbeno organizirano vzgojo (imenovane npr. razširjena dejavnost, delo za zunanje otroke ipd.) je komisija ocenila kot neenotne; razen tega pa se ob njih niso formirale za redno delo, zlasti pa za socializacijo otrok potrebne stalne skupine.
- Program predšolske vzgoje v KS naj bi s ciljem vsestranskega razvijanja otrok zajemal vsa vzgojna področja in v tem smislu predstavljal ekvivalent programu rednega dela v vzgojnovarstveni dejavnosti.
- Vključeval naj bi vse dejavnike, s tem da bi bilo v določenih obdobjih (glede na objektivne pogoje VVO) težišče na samem vzgojnem delu v ustanovi, sicer pa na koriščenju ostalih oblikovalnih dejavnikov.
- Izvajalec programa naj bi bila vzgojiteljica in to izkušena. To delo pa naj bi bilo njena osnovna obveznost.

Zaradi zahtevnejših nalog, ki jih s programom zamišljeno delo prinaša vzgojiteljici (usklajevanje vseh dejavnikov, delo s starši, usklajevanje oz. vodenje dela raznih "pomočnikov" pri izvajanju programa), je pomembna skrb za dopolnitev njene osnovne poklicne usposobljenosti in za izpopolnjevanje ob delu.

Starši naj bi bili vzgojiteljičini pomočniki pri izvajanju programa. Smotrno je - to so pokazale že dosedanje izkušnje - pritegovati kot pomočnike tudi dijakinje vzgojiteljskih šol.

- Potrebno bo poskrbeti tudi za splošno pedagoško prosvetljenje staršev, posebej pa še za usposabljanje za njihovo sodelovanje v okviru programa predšolske vzgoje v KS. Delo s starši naj bi bilo v skupinah, ki naj ne bi presegale 20 staršev.
- Potrebno bo razmisliti - in operativirati - o načinu zajetja otrok v KS organizirane oblike predšolske vzgoje. (Izkušnje kažejo, da že doslej organizirane oblike niso vedno našle zaželenega odziva). Zato bo potrebno postopati organizirano in enotno. Priporočljivo bi bilo obvestiti enotno vse starše o možnosti vključevanja otrok (primerjava z akcijo uveljavljanja male šole!), o pomenu vključevanja otrok.

Eden izmed virov, kako najti otroke oz. njihove starše, ki bi jih povabili k sodelovanju v raznih oblikah predšolske vzgoje, organizirane v KS, so tudi seznami v VVO prijavljenih, a v redno vzgojo in varstvo odklonjenih otrok. Priporočljivo je tudi poskrbeti za redni vpis otrok v oddelke v KS, podobno kot v malo šolo. Pričakovati je, da bi tako starši - poučeni tudi o pomenu vzgojnih dejavnostih v teh oddelkih - poskrbeli, da bi jih otroci redno obiskovali.

- Starost v oddelke v KS zajetih otrok naj bi bila 5-6 let, vendar ne bi smeli izključevati možnosti zajeti tudi mlajše otroke in jim prilagajati metode dela.
- Prostore za izvajanje programa predšolske vzgoje v KS bi morali iskati v VVO, dodatno pa tudi v drugih ustanovah, ki bi se vključevale kot dejavniki v okviru tega programa.
- Skupine otrok naj bi bile zaradi heterogenosti otrok (večkrat tudi z različno starostjo pogojene, z neenotnimi

izkušnjami ipd.) manjše, kot so pri rednem delu v VVZ po normativih.

- V KS, kjer družbeno organizirane predšolske vzgoje ni, bi morali za vključevanje otrok v predšolsko vzgojo koristiti druge konkretnim pogojem ustrezne rešitve, npr. potujoče vrtce, ki so se že dokaj uveljavili.Napačno pa bi bilo prenašati predšolsko vzgojo v osnovne šole oz. jo prepuščati učiteljem.
- Izvajanje programa je nujno potrebno spremljati in ovrednotiti.
- Potrebno je tudi poiskati za predšolsko vzgojo v KS ustrezno ime.

2. vprašanje: (Kaj menite o predstavljenih sestavinah, ki naj bi konkretno usmerjale podrobnejše oblikovanje in izvajanje programa neposrednega dela z otroki v okviru KS?)

V smislu odločanja za eno izmed treh v zaprti obliki zastavljenih ocen (Povsem ustrezajo, Pograšam naslednje .... Odveč je naslednje) je odgovorilo 12 respondentov. Od teh jih je 8 (67 %) odgovorilo, da sestavine, ki naj bi jih vseboval program, povsem ustrezajo, 4 (33 %) pa, da nekaj pogrešajo. Za odgovor, da je v programu kaj odveč, se ni odločil nobeden.

Op.: Analiza odgovorov, ki kažejo po oceni na ocenjevalni lestvici, da respondenti kaj v programu pogrešajo, pa nam kaže, da nekateri dajejo pobude za dopolnitev programa samega oz. dopolnilne smernice zanje, nekateri pa opozarjajo na sestavine, ki jih program dejansko ima, niso pa bile respondentom - ker je predstavljen v skrčeni obliki - toliko predstavljene, da bi bili nanje dovolj nedvoumno opozorjeni. Tako najdemo v nekaterih dopolnilnih predlogih bolj potrditev

o nujnosti določenih sestavin, ki smo jih že vključili, v drugih pa sugestije za dopolnitve.

Sugestije za dopolnitve oz. večji poudarek:

- V elaboratu naj bi bil predviden team delavcev, ki bi prevzel vlogo organizatorja, izvajalca in koordinatorja, kajti sedanja delitev dela in delovna mesta v VVO ne omogočajo, da bi prevzeli še nove, dodatne naloge.

Op.: Odgovor - kot je razvidno - sicer ne sodi neposredno v okvir vprašanja o sestavinah elaborata z vidika potreb prakse, kajti vprašanje oblikovanja in delovanje teama je vprašanje zasnove programa. Od rešitve tega vprašanja, torej tudi vprašanja, ali zasnova programa v smislu celostnega pristopa zahteva teamski pristop, kako to organizacijsko izvesti itd., zavidi tudi od tega, ali in kakšna naj bi bila navodila kot sestavina elaborata.

Možno pa je v navedenem predlogu uvideti podobnost z že navedeno rešitvijo, izoblikovano v komisiji za predšolsko vzgojo pri ZPM. Naloge koordiniranja različnih dejavnikov bi opravljala posebna komisija. Glede oblikovanosti te komisije pa se zdi najprimernejša rešitev vključiti vanjo - preko zastopnikov - vse dejavnike, ki v določeni KS učinkujejo.

- Poleg navedenega eden izmed respondentov v anketi meni, da bi bilo potrebno predvideti tudi najnujnejše didaktične pripomočke, vključno igrače, pa tudi zahteve po opremi (tudi z vidika finančnega načrta za to dejavnost).

Op.: Predlog je mogoče oceniti kot smiselen, posebej bi morali zahteve glede oblikovanosti prostora in didaktičnih sredstev upoštevati, če bi izvajali program izven VVO (ta pa s

svojo opremo za siceršnje vzgojno delo zagotavlja tudi potrebno opremo za izvajanje programa v okviru KS).

- Eden izmed predlogov vsebuje zahtevo po vključitvi metodičnih in vsebinskih smernic za delo s starši.

Op.: Na PI zasnovan vzgojni program je grajen na zelo tesnem sodelovanju staršev pri izvajanju programa, zato pa je vanj vgrajen tako model sodelovanja kot tudi model usposabljanja staršev.

- Elaborat naj bi vseboval konkretne smotre, vsebine, metodične postopke in zgradbe programskih enot.

Op.: Program je zasnovan v predlagani konkretni, to je operativni obliki. Ker pa je potrebno ob njem upoštevati heterogenost situacij, v katerih se bo izvajal, je možno operativno obliko predstaviti le v primerih, ne pa vanjo zajeti celotnega programa, ker preprosto ne moremo niti predvideti, niti operativno zajeti v program vse pestrosti pogojev, ki na oblikovanje in izvajanje programa učinkujejo.

- Dodati gradiva, ki jih je pri izvajanju možno uporabiti.

Op.: Dopolnjevalni predlog je utemeljen in ga bo potrebno vključiti.

- Pri konkretizaciji programa je potrebno upoštevati časovne termine in predstaviti programske enote tudi z vidika (letnega) časa, v katerem se najlažje izvajajo določene dejavnosti (opredeliti program na jesenski in pomladanski del).

Op.: Na PI oblikovana zasnova programa v smislu kontinuiranosti, prepletanja osnovnega in podaljšanega programa, ne dopušča prekinitev v zimskem času. Dopustno bi bilo kvečjemu redčenje "srečanj", utemeljeno pa le z objektivnimi razmerami vzgojiteljičine preobremenjenosti (npr. praznovanje novega leta, delo z malo šolo), kar pa ni zaželeno; proti temu je potrebno hkrati z uveljavitvijo programa predšolske vzgoje v KS ukrepati s pridobivanjem novih kadrov.

Povzetek:

Ovrednotenje na pedagoškem inštitutu zasnovanega vzgojnega programa za delo s predšolskimi otroki v KS nam je posredovalo osnovne informacije, kaj menijo o tej zasnovi drugi, posredovalo pa nam je tudi dodatne pobude in nekatere rešitve že nakazalo.

Povzetek z anketo pridobljenih stališč dopušča zaključek, da je zamišljena zasnova 80 urnega programa vzgoje predšolskih otrok v KS v osnovi ustrezna, zajema splošne, za našo predšolsko vzgojo značilne razvojne tendence, da pa je - kompleksno zastavljena - dokaj zahtevna za izvedbo. Ukrepi, potrebni za njeno realizacijo, pa so pretežno takšnega značaja, da presegajo okvir programa predšolske vzgoje v KS, zadevajo splošnejše rešitve v okviru predšolske vzgoje, tako družinske kot družbeno organizirane. Npr. Uveljavitev VVO kot centra predšolske vzgoje v KS, pritegnitev, usposabljanje in usklajevanje staršev in številnih drugih dejavnikov v enotni skrbi za pospeševanje razvoja predšolskih otrok, smotrno, racionalno koriščenje in usposabljanje pedagoških delavcev za delo na področju predšolske vzgoje itd., so vprašanja, ki jih je nujno reševati za razvoj predšolske vzgoje v vseh njenih organizacijskih oblikah, ne le organizirane v KS.

Zavedati pa se tudi moramo, da uveljavitev oz. realizacija programa predšolske vzgoje v KS pomeni izredno pomemben prispevek k uveljavitvi predšolske vzgoje v vzgojno zobraževalnem sistemu. Kajti vsem otrokom določenega starostnega obdobja (grobo vzeto, enega starostnega leta) prinaša možnosti vključitve v družbeno predšolsko vzgojo, skupaj z malo šolo pa predstavlja to dve v enotno načrtno organizirano vzgojo pred vstopom v šolo zajeti leti. S tem se izdatno povečajo možnosti za koriščenje razvojnih dosežkov predšolskih let s kontinuirano grajenim vzgojnim ter izobraževalnim delom v okviru dveh stopenj osnovne vzgoje in izobraževanja.

PEDAGOŠKI INŠTITUT
PRI UNIVERZI V LJUBLJANI

Priloga 1

V P R A Š A L N I K

o izvajanju programa predšolske vzgoje v krajevnih skupnostih

Občinska ZPM .....

1. Organizatorji vzgojnih dejavnosti v okviru programa predšolske vzgoje v KS: Ocena pogostosti

   a) krajevna skupnost (KS) -

   b) društvo prijateljev mladine (DPM) -

   c) telesno vzgojno društvo Partizan -

   d) osnovna šola -

   e) vzgojnovarstveni zavod -

   f) glasbena šola -

   g) kulturno prosvetna društva -

   Ostali: ..... -

   ..... -

   ..... -

   ..... -

   ..... -

Pojasnitev: .....

.....

Navodilo:

Organizatorje označite z zaporedno številko od 1 do 5 z vidika, kako pogosto kot organizatorji nastopajo. Pogostost označite tako, da z 1 označite tiste, ki nastopajo najpogosteje, z 2 tiste, ki po pogostosti sledijo itd., z 0

pa tiste, ki nastopajo zelo redko ali nikoli. Če imate za natančno navajanje pogostosti potrebne podatke, se oprite nanje, če pa jih nimate, pogostost oz. stopnjo pogostosti ocenite sami, torej približno. Če nastopa več organizatorjev glede na pogostost približno enako, jih označite enako. Seveda je možno, da nekaterih od možnih 6 znakov-ocen pogostosti sploh ne boste uporabili.

Organizatorje, ki jih imate, pa v našem vprašanju niso navedeni, vpišite pod "ostalo" in jih - tako kot ostale - opredelite glede na pogostost.

Če morete oz. menite, da je potrebno, dodajte še pojasnitev vašega odgovora.

2. Izvajalci programa predšolske vzgoje v KS:

	Ocena pogostosti
a) učitelji(ce) v osnovnih šolah	-
b) starši otrok	-
c) vzgojiteljice v VVZ	-
d) dijaki (študenti)	-
Ostali:	-
.....	-
.....	-
.....	-
.....	-

Pojasnitev: .....

.....

Navodilo: Glej navodilo k vprašanju 1.

3. Vrsta organiziranih in izvedenih vzgojnih dejavnosti glede na vsebino:

	Ocena pogostosti
a) vadbene ure otrok	-
b) vadbene ure otrok skupaj s starši	-
c) sprehodi, izleti z otroki	-
d) tekmovalne aktivnosti, vključno tekmovanje za športno značko	-
e) gibalne igre ali podobne aktivnosti na igrišču	-
d) risanje, oblikovanje ali druge likovne aktivnosti	-
g) glasbene dejavnosti	-
h) ure ritmike	-
i) pravljične ure	-
j) lutke	-
k) "mali kino"	-
l) uganke ali druge didaktične igre	-
m) skupno delo	-
n) praznovanja, zabave	-
Ostalo:	-
.....	-
.....	-
.....	-
.....	-

Pojasnitev: .....

.....

Navodilo:

Pogostost navedenih in morebitnih dodanih vzgojnih aktivnosti navedite na način, ki ga predstavljamo v navodilih k vprašanju 1.

Pri navajanju vzgojnih dejavnosti se usmerite predvsem na vsebino. Naj vas ne moti, če določene vzgojne dejavnosti drugače poimenujete, ali če v njih združujete več zgoraj navedenih vzgojnih dejavnosti. Poiščite v teh dejavnostih (npr. cicibanove urice, sobota otrokom ipd.) vzgojno vsebino in jo opredelite v nakazane kategorije vzgojnih dejavnosti.

4. Napisani pripomočki, ki jih uporabljajo izvajalci vzgojnih dejavnosti v okviru programa KS.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

O tem nimamo informacij.

Navodilo:

Navedite oz. opišite vse pisemne vire, npr. vzgojne programe, priročnike in podobne pripomočke, ki jih uporabljajo kadri, dejavni na področju izvajanja programa predšolske vzgoje v KS. Če pa o tem nimate informacij, obkrožite v tem smislu nakazani odgovor.

5. Morebitne težave, s katerimi se srečujete v okviru organiziranja in izvajanja programa predšolske vzgoje v KS:

Ocena pogostosti

a) pomanjkanje (prezaposlenost) ustreznih kadrov -

b) nimamo ustrezno, posebej za delo, usposobljenega kadra -

c) ni pripravljenosti za sodelovanje pri organiziranju oz. izvajanju načrtovanih oblik dela -

d) pomanjkanje finančnih sredstev -

e) kader pri svojem delu pogreša podrobne, operativne programe za izvedbo vzgojnih dejavnosti -

Ostalo: ..... -

..... -

..... -

..... -

..... -

Pojasnitev: .....

.....

Navodilo:

Odgovorite z vidika pogostosti, če se navedene ali ostale težave pojavljajo. Upoštevajte navodila k vprašanju 1.

6. Vzgojne dejavnosti iz programa predšolske vzgoje KS z vidika, kolikokrat jih organizirate in koliko časa trajajo za isto skupino otrok:

Ocena pogostosti

a) samo po enkrat 1-2 uri -
b) samo po enkrat več kot 2 uri -
c) večkrat tedensko, skupaj do 10 ur -
d) večkrat tedensko, skupaj več kot 10 ur -
e) večkrat letno, skupaj 10 - 20 ur -
f) večkrat letno, skupaj 20 - 30 ur -
g) večkrat letno, skupaj 30 - 40 ur -
h) večkrat letno, skupaj več kot 40 ur -
Ostalo: ..... -
..... -

Navodilo:

Označite z zaporedno številko 1 do 5 z vidika, kako pogosto nastopajo oblike, organizirane z različnim trajanjem v okviru vašega izvajanja programa predšolske vzgoje v KS. Pogostost z vidika trajanja oz. nadaljevanja v času označite tako, da z 1 označite tiste, ki nastopajo najpogosteje, z 2 tiste, ki po pogostosti sledijo itd., z 0 pa tiste, ki ne nastopajo.

Če ocenite, da nastopa več zgoraj navedenih ali pod "ostalo" dodanih z vidika trajanja oz. nadaljevanja oblik enako pogosto, jih označite enako.

7. Vzgojne dejavnosti iz programa predšolske vzgoje v KS z vidika starosti otrok, ki se vanje vključujejo

	Ocena pogostosti
a) otroci do 3 let	-
b) otroci od 3. do 4. leta	-
c) otroci od 4. do 5. leta	-
d) otroci od 5. do 6. leta	-
e) otroci od 6. do 7. leta	-
f) otroci, starejši od 7 let	-

Navodilo:

Starostno strukturo otrok, ki se vključujejo v vzgojne dejavnosti, organizirane v KS, označite s tem, da - podobno kot že pri prejšnjih vprašanjih - ocenite pogostost vključevanja različno starih otrok. Pogostost označite z zaporedno številko od 1 do 5 tako, da z 1 označite tisto (ali več) od navedenih starostnih skupin, ki se v primerjavi z ostalimi najpogosteje vključujejo, z 2 tiste, ki po pogostosti sledijo itd. Z 0 pa označite tiste, ki se ne vključujejo, oz. se vključujejo zelo redko (oz. le posamezni otroci).

80 urni vzgojni program za delo z otroki v krajevni skupnosti smo oblikovali na osnovi naslednjih izhodišč:

- Nadaljnji razvoj predšolske vzgoje, ki zajema tako družbeno organizirano, kot - vsaj posredno - tudi družinsko vzgojo, terja prožno iskanje in koriščenje raznih oblik družbeno organizirane vzgoje. Te naj povečajo njene kapacitete, prispevajo h kakovostnemu izboljšanju in tudi k večji učinkovitosti. V ta namen pa je potrebno ukrepati tudi z okrepitvijo in racionalnim koriščenjem vseh danih možnosti vzgojnoizobraževalnega vplivanja.

Eden izmed ukrepov v nakazani smeri je smotno koriščenje, predvsem povezovanje in medsebojno usklajevanje vseh dejavnikov, ki sodelujejo pri oblikovanju otroka s tem, da se namerno pa tudi nenamerno vključujejo v izvajanje programa družbeno organizirane predšolske vzgoje. Med njimi so: javna občila (televizija, radio, otroška literatura), društva (npr. telesno vzgojna, kulturno prosvetna, ki organizirajo razne dejavnosti za otroke, med njimi telovadbo, tekmovanje za športno značko, proslave praznikov ipd.), gledališča, posebej lutkovna, glasbene šole, v raznih okvirih organizirane likovne dejavnosti za otroke itd.

Torej lahko ugotovimo, da je predšolski otrok, tudi če ni vključen v VVZ ali v malo šolo, torej v bolj ali manj redno družbeno organizirano predšolsko vzgojo, vendar lahko v okolju, v katerem živi, deležen določenih razvojnih vzpodbud, ki sodijo med dejavnike družbeno organizirane vzgoje.

Ko iščemo konkretne možnosti za nadaljnji razvoj predšolske vzgoje s ciljem izravnavanja vzgojnoizobraževalnih možnosti za vse otroke ob koriščenju različnih oblik družbeno organiziranega vplivanja, moramo torej upoštevati tudi vlogo omenjenih dejavnikov.

Ocena stanja na področju raznih dejavnikov družbeno organizirane predšolske vzgoje z vidika njihovega namena nas ne more povsem zadovoljiti, predvsem ne iz naslednjih razlogov:

1. Navedene možnosti koriščenja dejavnikov družbeno organizirane predšolske vzgoje v različnem okolju, v katerem pri nas živijo otroci, niso enakomerno razporejene. Zato imajo nekateri otroci za vključevanje v družbeno organizirane vzgojne aktivnosti več možnosti kot drugi, Posebej prikrajšani so pri tem otroci v redko naseljenih, slabše razvitih območjih, v katerih so od navedenih dejavnikov številni, pa niti vsi otroci, deležni le vplivov nekaterih javnih občil.

2. Pri predšolskem otroku so starši zelo pomembni, največkrat odločujoči posredniki in pomočniki otroku, če naj izkoristi možnosti, ki mu jih dajejo v okolju, v katerem živi, organizirane vzgojne dejavnosti. Pri tej posredovalni vlogi pa seveda igrajo dokajšnjo vlogo tudi pogoji, kot so npr. čas, ki ga starši imajo oz. si ga vzamejo za spremstvo otroka, oprema, večkrat tudi denar za vstopnino, dalje razumevanje staršev o pomembnosti vključevanja otrok v vzgojne dejavnosti, kar je spet pogojeno z izobrazbo, pedagoško osveščenostjo staršev in drugimi, največkrat socialno pogojenimi okoliščinami.
   Ob vplivanju navedenih razlik med starši se povečujejo tudi razlike v možnostih otrok koristiti v okolju obstoječe razvojne pobude, s tem pa tudi razlike v njihovih razvojnih možnostih.

3. Vplivi omenjenih dejavnikov, tudi če dosežejo otroka, so mnogokrat, vzeti v globalnem učinkovanju, neusklajeni, večkrat neenotni, zato pa tudi slabo izkoriščeni. Navadno ni poskrbljeno za enakomerno vključevanje vseh aktivnosti, ki naj zagotavljajo ravnovesje med vzgojnimi področji, v katera se vključuje otrok in zagotavljajo

enakomeren razvoj celotne njegove osebnosti.

Iz ugotovljenega izhaja naslednja naloga: Potrebno je poenotiti oblikovalne vplive različnih otroku dostopnih dejavnikov oz., če je potrebno, poskrbeti za dodatne, jih povezati v enoten sklop prizadevanj za razvijanje celostne osebnosti.

Posebno vlogo naj bi pri organiziranju in izvajanju programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti imele - tudi v skladu s sprejetimi družbeno političnimi izhodišči - vzgojnovarstvene organizacije kot centri za predšolsko vzgojo.

Kako si zamišljamo delovanje VVO kot centra za predšolsko vzgojo v krajevni skupnosti ob primeru načrtovanega 80 urnega programa, če naj ne nastopa le v vlogi organizatorja in izvajalca programa v okviru teh ur, ampak tudi v vlogi koordinatorja vseh ostalih, namernih in nenamernih oblikovalnih vplivov v otrokovem okolju?

V skladu s prej navedenim razmišljanjem o vlogi različnih dejavnikov, ki delujejo v otrokovem okolju, lahko vidimo v odnosu do programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti naloge VVO zlasti v naslednjem:

- Da ima pregled in da - kjer je to mogoče - neposredno, sicer vsaj posredno, usmerja ter koordinira vzgojno delo vseh dejavnikov, ki v določenem okolju učinkujejo na otroka in prispevajo k njegovemu oblikovanju. V ta okvir nalog sodi tudi delo s starši.
- Da v sklopu 80 urnega programa za otroke v krajevni skupnosti načrtuje in izvaja vzgojno delo z upoštevanjem tudi tistih dejavnikov, ki vplivajo na otroka izven tega programa s tem, da - če je le zagotovljena prej omenjena

koordinacija - zastavi delo posebej na tistem vzgojnem področju, kjer je potrebna dopolnitev v smislu zahtev ciljev vsestranskega oblikovanja otrokove osebnosti.

Vzgojno delo v okviru 80 urnega programa naj predstavlja organizacijsko, pa tudi vsebinsko jedro, v katero je potrebno zajeti in medsebojno tudi uskladiti delovanje vseh dejavnikov.

- Da med, zlasti pa na zaključku programa, poskrbi za sintezo v smislu zahtev enotnega, skupnega programa.

  Delo z otroki v okviru 80 urnega vzgojnega programa v KS pa je tesno povezano tudi z delom s starši. Ti so pri oblikovanju posebej pa še pri izvajanju vzgojnega programa v krajevni skupnosti, zamišljenega, kot omenjeno, z vključevanjem in koordiniranjem različnih dejavnikov - kar včasih zahteva tudi izvajanje vzgojnih dejavnosti na različnih krajih, nenadomestljivi pomočniki vzgojiteljici. Tako med drugim po njenih smernicah vodijo pregled nad dejavnostmi, v katere naj bi se vključeval otrok, ga usmerjajo in ga - največkrat - tja tudi pospremijo. So tudi vzgojiteljičini neposredni pomočniki pri povezovanju, dopolnjevanju, koordiniranju vzgojnih dejavnosti. Starši pa lahko - pod pogojem, da jih v to usmeri vzgojiteljica in jim posreduje potrebna navodila - sodelujejo med ostalimi njenimi pomočniki pri izvajanju nekaterih vzgojnih dejavnosti.

Opomba: Iz opisane zasnove oblikovanja in izvajanja programa predšolske vzgoje v krajevni skupnosti pa je razvidno, da nalog v tem okviru ne bi mogle opravljati vzgojiteljice samo v podaljšanem delovnem času (torej poleg njihove redne obveznosti). Predvideti je možno - odvisno seveda od konkretnih potreb v posameznih krajevnih skupnostih -, da bi morala biti za izvajanje osnovnih nalog v zvezi s programom vzgojnega

dela z otroki v krajevni skupnosti in za usklajevanje, v vsaki vzgojnovarstveni ustanovi vsaj ena vzgojiteljica (z nekajletnimi izkušnjami), ki bi - ob pritegovanju ostalih vzgojiteljic in drugih pomočnikov (starši, dijaki, študenti, ipd.) opravljala in v osnovi odgovarjala za opisane naloge v okviru svoje osnovne delovne obveznosti.

1. vprašanje:

   Kako ocenjujete opisano zasnovo oblikovanja in izvajanja 80 urnega programa predšolske vzgoje v KS (ne glede na konkretne zahteve, ki jih prinaša, če naj bi se izvajal v vaši VVO, in zanje morda trenutno nimate pogojev)?

   Odgovor:

   a) Sprejemljivo v celoti.
   b) Sprejemljivo delno.
   c) Pretežno nesprejemljivo.

   Pojasnitev; predlogi: .....
   .....
   .....
   .....
   .....
   .....

   Navodilo: Obkrožite enega izmed treh navedenih odgovorov. Če ste odgovorili pod b) ali c), na kratko pojasnite zakaj, oz. v čem se vam zdi zamisel nesprejemljiva in dodajte spreminjevalne predloge.

Želimo pa pridobiti tudi vaše stališče oz. dodatne pobude v zvezi s konkretnimi napotki, ki naj bi jih vseboval naš elaborat. Želimo, da programski napotki ne bi izvajalcev le obvezovali, ampak jim tudi pomagali in jih pri njihovem

delu tudi razbremenjevali. Zato želimo vključiti vanj tudi konkretne smernice. Te naj bi predstavljale tudi prispevek k poenotenju vzgojnega dela različnih izvajalcev v okviru 80 urnega programa v KS.

Pri tem pa se zavedamo heterogenosti okoliščin v različnih krajevnih skupnosti, pomembnih v odnosu do oblikovanja in izvajanja programa vzgojnega dela z otroki, ki vplivajo tudi na značaj programskih smernic.

V našem elaboratu o 80 urnem programu naj bi bila poleg splošnih izhodišč in razmišljanj ob njih - nekatera od njih smo vam predstavili - torej tudi konkretne smernice za podrobnejše oblikovanje programa, prilagojene tako razlikam v okoliščinah izvajanja programa kot tudi potrebam organizatorjev in izvajalcev po dovolj konkretni usmeritvi.

Glede na navedeno naj bi neposredno izvajalcu namenjene konkretne smernice v našem elaboratu predstavljalo naslednje:

1. Opis podrobnih, operativnih vzgojnih smotrov dela z otroki v KS in to na vseh vzgojnih področjih, ki naj prispevajo k mnogostranskemu oblikovanju otrok, ob njih pa okvirne smernice za njihovo realizacijo.
2. Primeri, kako vsebinsko in metodično realizirati nekatere od navedenih smotrov.
3. Primeri zgradbe nekaterih enot vzgojnih dejavnosti v zamišljenem programu v okviru enega izmed tedenskih srečanj otrok z vzgojiteljico.

2. vprašanje:

Kaj menite o predstavljenih sestavinah, ki naj bi konkretno usmerjale podrobnejšo oblikovanje in izvajanje programa neposrednega dela z otroki v okviru KS?

Odgovor:

a) Povsem ustrezajo.

b) Pogrešam naslednje: .....
.....
.....
.....

c) Odveč je naslednje: .....
.....

Navodilo: Obkrožite enega od obeh nakazanih odgovorov. Če ste odgovorili pod b) ali c), dopišite še, kakšne konkretne smernice v programu pričakujete, niso pa v opisu navedene oz. kaj se vam zdi odveč.

3. vprašanje:

Kdo je odgovoril na zastavljena vprašanja?

.....
.....
.....
.....

Navodilo:

Navedite ime in priimek, če je odgovor oblikovala ena oseba; če pa ste zastavljena vprašanja obravnavali v skupini in oblikovali na ta način tudi odgovore, odgovorite z označitvijo skupine (npr. ravnateljica in ... vzgojiteljic; strokovni kolegij ali pod.).

Priloga 3

Enota št. ..... dne .....
Osnovni program

Predvidene vzg.dejavnosti	Obl.dela	Sredstva	Izvedeno	Nepredvidene vzg.dejavn.	Obl.dela
1. Razgovor o ...	V-u	---	+	igra	P-s
2. Razgovor o ...	S,P-u	---	+	razgovor	P-s
3. Slikanje po vsebini ...	V-u			petje pesmi	S-u
				opazovanje...	V-s
4. Pesem(deklam.) (posredovanje)	V-u	ilustracija		delo	P-s
5. Pesem-utrjev.	S-u		-		
6. Ustvarj.igre	S-u	kotiček z novimi ...	delno		
7. Delo-urejanje igr.	S-s	delov.sred.	+		
8. Sprehod,opazov.	V-u	---	+		

Podaljšani program

Dejavnik (organiz.)	Vrsta dejavn.	Povezava (obveščč.)	Izvedeno
TVD	telovadba s starši	tekoče sodelov.,dogovor	večina
TV	risanka	program	posamezniki
radio	oddaja	program	vsi
starši	izlet, opazovanje narave	dogovor, zvezek sporočil	

V I R I :

1. Stališča in sklepi predsedstva CK ZK po nadaljnji preosnovi vzgoje in izobraževanja, Komunust, marec 1977
2. Delo, 15. marec 1977
3. Program Sveta za predšolsko vzgojo otrok in varstva družine, Glasilo DPM, 18. februar 1977
4. Ustava Socialistične republike Slovenije, Center za samoupravno normativno dejavnost
5. Glasilo DPM, št. 6-7, 22.XI.1976
6. Osnutek Programa predšolske vzgoje v KS (program ZPMS za 1977)
7. Delovni program Zveze prijateljev mladine Slovenije za leto 1977 (gradivo, posredovano za 4. sejo RK ZPM Slovenije)

Narodna in univerzitetna knjižnica LJUBLJANA

ЦЕНТРАЛЬНАЯ НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
ВОРОНЕЖСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА